

Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kokemukset työnhausta vuoden 2017 työllisyystilanteessa

Itä-Suomen yliopisto, teologian osasto

Läntinen teologia

Pro gradu -tutkielma, maaliskuu 2018

Käytännöllinen teologia

Noora Mattila

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta Filosofinen tiedekunta		Osasto Teologian osasto, Läntinen teologia		
Tekijä Noora Helmi Emilia Mattila				
Työn nimi Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kokemukset työhausta vuoden 2017 työllisyystilanteessa				
Pääaine	Työn laji	Päivämäärä	Sivumäärä	
Käytännöllinen teologia	Kandidaatintutkielma	22.3.2018	88 + 9	
	Pro gradu –tutkielma			x
	Aineopintojen tutkielma			
	Sivuainetutkielma			
Tiivistelmä				
<p>Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisena Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit kokivat työhaun vuoden 2017 työllisyystilanteessa: Millaisia tunteita ja ajatuksia työllisyystilanne ja työnhaku teologian maistereissa herättivät, sekä millaiset asiat he kokivat työhaussa haasteiksi ja voimavaroiksi. Keräsin tutkimusaineiston toukokuussa 2017 sähköisellä kyselylomakkeella, jossa oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Toimitin kyselyn tuomiokapitulien avustuksella kaikkien hiippakuntien pappisvihkimystä hakeville teologian maistereille. Kyselyyn vastasi määräaikaan, toukokuun 2017 loppuun mennessä, yhteensä 73 pappisvihkimystä hakevaa teologian maisteria. Otin kaikki vastaukset mukaan tutkimusaineistoon. Tutkimusmetodinä käytin pääosin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jota täydensin määrällisillä menetelmillä.</p> <p>Tutkielma osoittaa, että enemmistö pappisvihkimystä hakevista koki työttömyyden negatiivisesti, ja piti pappien työllisyystilannetta huonona. Vastaajat olivat kokeneet työttömyyteen ja työnhakuun liittyen enemmän negatiivisia kuin positiivisia tunteita. Vastaajien tyytymättömyys työllisyystilanteeseen näkyi myös heidän kirkkoa ja sen rekrytointitapoja kohtaan esittämässään kritiikissä sekä toimenpide-ehdotuksissa työllisyystilanteen parantamiseksi.</p> <p>Tarkastelin pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kokemia työhaun haasteita sekä työhaun voimavaroja jakamalla ne ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin. Ulkoisina haasteina työhaussa olivat olleet asiaton kohtelu ja syrjintä, seurakuntien tai hiippakuntien rekrytointikäytänteisiin tai toimintaperiaatteisiin liittyvät haasteet, suuret hakijamäärät ja kova kilpailu, vihittyjen pappien etulyöntiasema työhaussa, vaikeus saada työhaastattelukutsuja tai palautetta omista työnhakutaidoista tai rekrytointipäätösten tuloksista, sekä muut työnhakuun liittyvät käytännön ongelmat. Sisäisinä haasteina puolestaan oli koettu epävarmuus omista työnhakutaidoista tai muut työnhakutaitoihin liittyvät ongelmat, verkostoitumiseen liittyvät ongelmat, yksinäisyys ja tuen puute, työkokemuksen puute, hengellinen kriisi tai muu henkilökohtainen ristiriita, sekä maantieteelliset haasteet.</p> <p>Ulkoisina voimavaroina esiintyivät läheisten tuki, vertaistuki, työttömyyteen tai työnhakuun liittyvien käytännön asioiden sujuvuus, tuttujen pappien tai seurakunnan tuki, piispan kanssa käyty keskustelu, sekä palautteen ja työhaastattelukutsujen saaminen. Sisäisistä voimavaroista selvästi merkittävimpanä erottui hengellisyys. Muita sisäisiä voimavaroja teologian maistereiden työhaussa olivat aiempi työ- tai elämäkokemus, kutsumus tai motivaatio sekä usko omiin kykyihin työnhakijana, oman tilanteen suhteuttaminen faktoihin tai oman tilanteen reflektointi, muun alan työpaikka tai pätkätyöt kirkossa, verkostoituminen, sekä mielekäs tekeminen ja elämän hyviin asioihin keskittyminen.</p> <p>Työllisyystilanteen muutoksista ja siihen liittyvästä epävarmuudesta kertoo, että 80,8 prosentilla kyselyyn vastanneista teologian maistereista oli vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia siltä varalta, etteivät he saisikaan pappisvihkimystä. Vain 17,8 prosentilla vastaajista vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia ei ollut.</p>				
Avainsanat Teologit, kokemukset, työnhaku, työllistyminen				

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Faculty Philosophical Faculty		School School of Theology, Western Theology		
Author Noora Helmi Emilia Mattila				
Title The job search experiences of the Masters of Theology willing to be ordained in the employment situation 2017				
Main subject	Level	Date	Number of pages	
Practical Theology	Bachelor's Thesis	22.3.2018	88 + 9	
	Master's Thesis			x
	Intermediate Studies Thesis			
	Minor Thesis			
Abstract				
<p>The aim of this master's thesis is to reveal how the Masters of Theology willing to be ordained as pastors of the Evangelical Lutheran Church of Finland experienced job search in the employment situation of 2017: What kind of thoughts they had about job search, how they emotionally experienced the employment situation, and what kind of factors they experienced as challenges and resources during the job search process. I collected my data by a digital questionnaire during May 2017. The questionnaire contained both open and closed questions. With the help of the chapters of all nine dioceses of the Evangelical Lutheran Church of Finland, the questionnaire was delivered to all the Masters of Theology who at the time were seeking for ordination. By the end of May 2017 the questionnaire had been completed by altogether 73 respondents, creating the data on which the research was based. The data was analyzed mainly through qualitative research methods, and completed with quantitative methods. The qualitative results were analyzed through content analysis and quantitative results through statistical analysis.</p> <p>The study reveals, that most of the Masters of Theology were experiencing unemployment and job search negatively and perceived the employment situation in the Evangelical Lutheran Church of Finland as negative. During their job search, the respondents had experienced more negative than positive emotions. The respondent's dissatisfaction with the employment situation was also revealed in their criticism towards the church and its recruitment policy, and in their suggestions to improve the employment situation.</p> <p>The challenges and resources in job search were divided into external and internal factors. The external challenges faced by the masters of theology were, from the most important to the least important, discriminatory or inappropriate treatment, problems in the recruitment policies of congregations or dioceses, heavy competition and the already ordained pastors' head start in job search, difficulties in receiving invitations to job interviews or receiving feedback concerning one's employability or the results of the recruitment process, and other practical problems in job search. The internal challenges faced by the respondents were the personal insecurities concerning employability and job seeking skills, lack of networks or challenges in networking, the sense of loneliness and lack of support, lack of work experience, spiritual or other internal crisis or conflict, and geographical challenges in job search. The external resources in the job search were, from the most important to the least important, support of friends and family, peer support, fluency in the practicalities concerning unemployment or job search, encouragement from pastors or congregation, evaluative conversations with bishops, and receiving feedback and invitations to job interviews. The most important type of internal resource was spirituality. The other types of internal resources were previous work and life experience, inner calling or motivation and trust in the personal capability as a job applicant, the ability to reflect the ongoing situation in a wider perspective, receiving a position in some other field of work or temporary position within the church, forming networks, part taking in meaningful activities, and focusing on the positives in life.</p> <p>The job search experiences of the respondents are reflecting the recent changes of the employment situation and its unsteadiness in the field of theology. 80,8 percent of the respondents had alternative future plans in case they wouldn't be ordained as pastors. Only 17,8 percent of the respondents did not have any alternative future plans.</p>				
Keywords Theologians, experiences, job search, employment				

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	3
2.1 Teologien työllisyystilanne ja sen muutokset	3
2.2 Työttömyys ja työnhaku elämäntilanteena	10
2.3 Aiempi tutkimus	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	16
3.1 Tutkimustehtävä.....	16
3.2 Lähdeaineiston hankinta ja aineiston kuvaus.....	17
3.3 Aineiston analyysi ja metodit	19
3.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	21
3.5 Vastaajien taustatiedot	24
4 TYÖLLISYYSTILANTEEN JA TYÖNHAUN HERÄTTÄMÄT AJATUKSET JA TUNTEET	33
5 TYÖNHAUN HAASTEET JA VOIMAVARAT	44
5.1 Ulkoiset haasteet	44
5.2 Sisäiset haasteet	56
5.3 Ulkoiset voimavarat	62
5.4 Sisäiset voimavarat	64
6 JOS PAPPISVIHKIMYSTÄ EI TULEKAAN – TEOLOGIAN MAISTEREIDEN VAIHTOEHTOISET TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT	70
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	74
8 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	79
LIITTEET	90

1 JOHDANTO

"Pappien työtilanne on onneton", uutisoi Kirkko ja Kaupunki-lehti toukokuussa 2017. Teologian alan työllisyystilanteesta uutisoivat vuoden 2017 aikana myös Yle uutiset ja Etelä-Saimaa. Kaikkien uutisten viesti oli sama: teologien työllisyystilanne on ollut nopeassa muutoksessa, avoimiin seurakuntapastorin virkoihin on kymmeniä hakijoita, ja työttömyys kolahtaa pahimmin juuri vastavalmistuneisiin teologian maistereihin.¹ Siitä huolimatta, että suurin osa teologian maistereista työllistyy edelleen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon palvelukseen, seurakuntapapiksi työllistymisen mahdollisuudet ovat aiempaan verrattuna vähentyneet. Enemmistö papeista aloittaa työuransa määräaikaisissa työsuhteissa.² Herää kysymys, millaisena työllisyystilanteen muutokset ja niiden aiheuttama kamppailu työpaikoista näyttäytyy työtä hakevien teologian maistereiden näkökulmasta?

Tässä käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielmassani tutkin pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kokemuksia työnhausta vuoden 2017 työllisyystilanteessa: Millaisia tunteita ja ajatuksia työllisyystilanteessa tapahtuneet muutokset ja työnhaku teologian maistereissa herättävät, sekä mitkä asiat he kokevat työnhaun haasteina ja voimavaroina. Tutkimukseni kohderyhmä ovat toukokuussa 2017 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakuntiin pappisvihkimystä hakeviksi ilmoittautuneina olleet teologian maisterit. Keräsin tutkimusaineistoni sähköisellä kyselylomakkeella, jossa oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Tutkimukseni päämetodina on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Laadullista tutkimusta täydennän määrällisillä menetelmillä.

Teologian alla ei ole aikaisemmin tehty tutkimusta vastaavasta näkökulmasta. Tutkimusaihe on mielenkiintoinen erityisesti sen ajankohtaisuuden vuoksi, sillä teologien työllisyystilanteessa tapahtuneet muutokset ovat olleet nopeita ja osin ennakoimattomia. Lisäksi työttömyys on merkittävänä yhteiskunnallisena ongelmana tärkeä tutkimusaihe. Aiheen ajankohtaisuuden lisäksi varsinaisena liikkeellepanevana inspiraationa tutkimusaiheen syntymisen kannalta toimi blogiteksti, jossa pohdittiin rekrytoitumista kirkon virkaan työnhakutaitojen ja hengellisyiden

¹ Haikala, 2017; Rautanen 2017; Hirvinen 2017.

² Buchert et al. 2015, 37.

näkökulmasta.³ Lisäksi tutkimusaihevalintaan vaikutti oma kiinnostukseni teologian alan ajankohtaista työllisyystilannetta kohtaan, sillä ensisijaisena toiveenani on valmistuttuani työllistyä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papiksi.

"Hienoa, että tutkit asiaa, ja edes joku kiinnittää tähän asiaan huomiota!"

Vastaavaan sävyyn pro gradu -tutkielmani aihetta kommentoi kyselylomakkeen lopussa olleen vapaa sana-osion kautta kyselyyn vastanneista 73:sta teologian maistereista kahdeksan. Tällainen palaute toimi kannustimena ja motivaation lähteenä tutkimuksen tekemisen suhteen. Palautteen perusteella minulle syntyi vaikutelma, että pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit kokivat tärkeänä, että he saivat oman äänensä kuuluviin ja että teologian työllisyystilannetta ja työnhakua tarkastellaan tässä tutkimuksessa juuri työnhakijoiden näkökulmasta. Vaikka teologien työttömyys on akateemisten keskimääräistä työttömyyttä alempi, yhä useamman teologin on todettu kohtaavan työllistymiseen liittyviä haasteita.⁴ Työttömänä työnhakijana ollessa teologian alan työttömyyslukujen vertaaminen akateemiseen työttömyyteen yleensä ei välttämättä lohduta. Tutkimuksen voi siis nähdä sisältävän tässä mielessä myös sielunhoidollisia elementtejä. Tästäkin syystä pappisvihkimystä hakevien teologian maisterien työnhakukokemusten tutkimista voi pitää tärkeänä.

³ Tuleeks SUSTA pappi? Kirkon töitä kohti.

⁴ Buchert et. al. 2015, 18.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Teologien työllisyystilanne ja sen muutokset

Tässä luvussa selvitän teologian alalla ja pappien työllisyystilanteessa tapahtuneita viimeaikaisia muutoksia sekä tutkimuksen kannalta ajankohtaista työllisyystilannetta vuodelta 2017. Teologian alan työmarkkinatilanteen muutoksia voidaan pitää varsin uutena ilmiönä. Työllisyystilanteen muutosnopeudesta ja sen osittaisesta ennakoimattomuudesta hyvänä esimerkkinä on teologisen tiedekunnan perustaminen Joensuuhun nykyiseen Itä-Suomen yliopistoon vuonna 2001. Tiedekunnan perustamisen syynä oli ennakoitu pappispula.⁵ Vielä vuonna 2006 teologian alan koulutustarveselvityksen tuloksena todettiin teologian alan työpaikkojen määrän kasvaneen muutaman prosentin vuosivauhdilla. Samassa selvityksessä vuosien 2006–2010 teologian maistereiden tarpeen arvioitiin olevan vuosittain 250 uutta teologian maisteria, mikä on jonkin verran senhetkisiä koulutusmääriä korkeampi.⁶ Vajaa kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 2012, teologien avoin työttömyys lähti voimakkaaseen nousuun. Neljä vuotta myöhemmin, vuonna 2016, Kirkon akateemisten AKIn koulutus- ja työvoimapoliittisissa linjauksissa työvoiman tarjontaa todettiin olevan teologian alalla liikaa avoimiin työpaikkoihin nähden.⁷

Teologien työttömyysaste oli 2010-luvun alkuun saakka matala. Vuonna 2011 kaikista teologian maistereista oli työttömänä vain 2,5 prosenttia, mutta vuoden 2015 huhtikuuhun mennessä teologien työttömyysaste oli kasvanut yli viiteen prosenttiin. Työllisyystilanteen nopeaan muutokseen on vaikuttanut paitsi yleinen taloustilanteen heikkeneminen ja sen heijastuminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon taloustilanteeseen ja rekrytointimahdollisuuksiin, myös uskonnonopetuksen muutoksiin varautuminen. Sitä, onko teologien työmarkkinoissa käynnissä pysyvämpi muutos vai äkillinen reaktio talouden laskusuhdanteeseen, on tämänhetkiseen työmarkkinatilanteeseen liittyvistä epävarmuustekijöistä johtuen vaikeaa arvioida. Yleisen työllisyystilanteen heikkenemisen ja kirkon taloudellisen tilanteen huononemisen seurauksena pappisvihkimysten määrää on kuitenkin vähennetty.⁸

⁵ Buchert et al. 2015, 5; Niemelä 2010, 14.

⁶ TEOTAR 2006, 8.

⁷ Buchert et al. 2015, 16; Koulutus- ja työvoimapoliittiset linjaukset 2016, 5.

⁸ Buchert et al. 2015, 5, 16, 45–46.

Vuonna 2017 Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon vihittiin yhteensä 82 uutta pappia. Vuonna 2017 papiksi vihityistä 45 prosenttia oli miehiä ja 55 prosenttia naisia. Eniten pappeja vihittiin Helsingin hiippakuntaan, toiseksi eniten Oulun hiippakuntaan, ja kolmanneksi eniten Mikkelin hiippakuntaan. Näistä papiksi vihityistä teologian maistereista 22 eli hieman yli neljäsosa sai vokaation muualle kuin seurakuntaan. Vuonna 2016 papiksi vihittiin 90 henkilöä. Ennen vuotta 2010 pappeja vihittiin vuosittain yli sata, parhaimmillaan 147 vuonna 2008. Vuoden 2012 jälkeen pappisvihkimysten määriä on vähennetty, ja vuonna 2014 pappeja vihittiin historiallisen alhainen määrä, 65 henkilöä.⁹

Oma vaikutuksensa kirkon henkilöstön määrään ja siten teologien työllisyystilanteeseen on ollut seurakuntien lukumäärän kehityksellä. Viimeisimmästä vuonna 2016 julkaistusta kirkon nelivuotiskertomuksesta käy ilmi seurakuntien lukumäärän kehitys 2000-luvulla, jonka ajan seurakuntien lukumäärä on ollut tasaisessa laskussa. Muutos on ollut nopeinta vuodesta 2012 eteenpäin. Tämän tutkimuksen kannalta en kuitenkaan näe tarpeelliseksi tarkastella seurakuntien lukumäärän muutosta koko 2000-luvulla, sillä kirkon tuoreimmassa tilastollisessa vuosikirjassa kirkon henkilöstön lukumäärän kehitys tehtäväryhmittäin on esitelty vuosilta 2007–2016.¹⁰ Jotta seurakuntien ja henkilöstön lukumäärien vertailu olisi mielekästä, tarkastelen seurakuntien lukumäärän kehitystä samalta ajanjaksolta (ks. Taulukko 1).

Vuonna 2007 Suomen evankelis-luterilaisten seurakuntien lukumäärä oli yhteensä 517. Vuoteen 2016 mennessä seurakuntia oli yhteensä 408, mikä on 41 seurakuntaa vähemmän kuin vuonna 2012, ja 109 seurakuntaa ja 21,2 prosenttia vähemmän verrattuna vuoteen 2007. Useimmiten muutokset seurakuntien lukumäärissä ovat johtuneet samanaikaisista kuntajaon muutoksista. Tapauksissa, joissa seurakunnat ovat itsenäisesti toteuttaneet liitoksia, ovat syynä olleet pääsääntöisesti yhden tai useamman seurakunnan heikko taloustilanne. Seurakuntien tämänhetkisistä taloudellisista riskitekijöistä merkittävimmät ovat jäsenkehitys ja väestön nopea ikääntyminen. Kirkon verotulot siis pienentyvät samanaikaisesti, kun eläkekustannukset nousevat. Eri seurakunnat elävät kuitenkin keskenään varsin erilaisissa taloustilanteissa, ja pienet seurakunnat ovat suurempiin seurakuntiin

⁹ Ammatillisen koulutuksen raportti 2017. Julkaisematon tilastotieto. Tekijän hallussa; Buchert et al. 2015, 9.

¹⁰ Erilaistuva kirkko 2016, 94–95; Tilastollinen vuosikirja 2016.

verrattuna useammin taloudellisissa ongelmissa. Vaikka suurimmalla osalla seurakunnista talous on ylijäämäinen, pieni joukko seurakuntia on ollut taloudellisissa vaikeuksissa jo pitkään. Todennäköisesti seurakuntien väliset taloudelliset erot jatkavat kärjistymistään. Siksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuuden haasteena on kyetä luomaan talousrakenne, joka mahdollistaa myös heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevien seurakuntien taloudelliset resurssit.¹¹

Seurakuntien lukumäärän ohella myös kirkon henkilöstömäärä on vähentynyt. Henkilöstön määrä on vuodesta 2009 alkaen vähentynyt noin yhden prosentin vuodessa, ja kirkon laskevasta jäsenmäärästä johtuen sen on arvioitu laskevan myös tulevina vuosina¹² Kirkon tuoreimmassa tilastollisessa vuosikirjassa 2016 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön lukumäärän muutokset on esitelty vuosilta 2007–2016 (ks. Taulukko 1). Henkilöstön kokonaislukumäärä vuonna 2007 oli yhteensä 21 392 henkilöä, kun taas vuoteen 2016 mennessä se oli laskenut 19 786 henkilöön. Vajaassa kymmenessä vuodessa henkilöstön kokonaislukumäärä on siis laskenut yhteensä 1 606 henkilöllä, eli 7,5 prosenttia. Muun henkilöstön ohella muutoksia on tapahtunut myös seurakuntapappien määrissä. Vuonna 2007 Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa työskenteli yhteensä 2271 seurakuntapappia, kun taas vuonna 2016 seurakuntapappeja oli yhteensä 2095 henkilöä. Vuonna 2016 seurakuntapappeja oli siis 176 henkilöä eli 7,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2007. Vuodesta 2015 vuoteen 2016 seurakuntapappien määrä oli vähentynyt 1,3 prosenttia.¹³

Taulukko 1. Seurakuntien, henkilöstön kokonaislukumäärän ja seurakuntapappien lukumäärän muutokset.

	Vuosi 2007	Vuosi 2016	Muutos, lkm	Muutos %
Seurakuntien lukumäärä	517	408	-109	-21,1
Kirkon henkilöstön kokonaislukumäärä	21 392	19 786	-1 606	-7,5
Seurakuntapappien lukumäärä	2 271	2 095	-176	-7,7

*Lähde: Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016.

¹¹ Sakasti. Tilastot; Eri-laistuva kirkko 2016, 94–95, 98–100, 119; Seurakuntien rakennemuutoksen ohjausryhmä 2008–2011, 9.

¹² Buchert et al. 2015, 9.

¹³ Tilastollinen vuosikirja 2016.

Vuodesta 2015 vuoteen 2016 seurakuntatyötä tekevää henkilöstöä oli vähennetty 299 työntekijällä. Vaikka pappienkin määrä on laskenut, vähennykset ovat kohdistuneet lukumääräisesti eniten lapsityön sekä kiinteistö- ja kirkonpalvelutyön tehtäväryhmiin. Seurakunnat perustelevat henkilöstön vähentämistä taloudellisen tilanteen heikkenemisellä, sillä henkilöstömenot muodostavat lähes kaksi kolmasosaa seurakuntien kokonaismenoista. Tähän mennessä Seurakunnissa on verrattain harvoin toteutettu irtisanomisia taloudellisiin ja tuotannollisiin syihin perustuen. Henkilöstön vähentäminen seurakunnissa on toteutettu pääsääntöisesti luonnollisen poistuman kautta tai tehtävien uudelleenorganisoinnilla: virkoja ja tehtäviä ei niiden vapautuessa esimerkiksi eläköitymisen seurauksena enää täytetä, ja sijaisten ja määräaikaisten työntekijöiden palkkaamista vähennetään. Mikäli kirkon talous kehittyy oletetusti, henkilöstön määrää on jatkossa edelleen vähennettävä.¹⁴

Vakinaisten työntekijöiden määrän vähentämisen myötä määräaikaisten työntekijöiden määrää puolestaan on lisätty esimerkiksi Oulun, Porvoon ja Kuopion hiippakuntien seurakunnissa.¹⁵ Työsopimuslaisissa määräaikainen työsuhde on määritelty työksi, joka loppuu sovitus ajan päättyessä tai työn valmistuessa, ja sen saa sopia vain perustellusta syystä.¹⁶ Koko kirkossa vakinaisten palvelusuhteiden lukumäärä vuodesta 2012 vuoteen 2016 on vähentynyt neljä prosenttia. Vastaavasti määräaikaisten työntekijöiden osuus on lisääntynyt yhden prosentin. Kuitenkin vuonna 2016 seurakuntapapeista 83,5 prosenttia työskenteli vakinaisessa virkasuhteessa, ja vain 16,6 prosenttia määräaikaisissa virkasuhteissa.¹⁷ Teologien merkittävin yksittäinen työntekijä on edelleen Suomen evankelis-luterilainen kirkko, mutta kirkko ja kuntien koulutoimi eivät enää työllistä teologeja entisissä määrin: Vuonna 2010 teologian maistereista 48 prosenttia työskenteli perusseurakuntatyössä kirkkoherrana, kappalaisena tai seurakuntapastorina, kun vuonna 2015 pappina työskenteli 38 prosenttia teologeista.¹⁸ Kirkon akateemisten ammattiliitto AKIn kirkkopoliittisten linjausten mukaan vuonna 2016 papeista 32 prosenttia ei ollut

¹⁴ Sakasti. Henkilöstötilastot; Erilaistuva kirkko 2016, 111–112, 119.

¹⁵ Erilaistuva kirkko 2016, 111.

¹⁶ Työsopimuslaki 55/2001, 1: 3 §.

¹⁷ Erilaistuva kirkko 2016, 114; Tilastollinen vuosikirja 2016.

¹⁸ Niemelä 2010, 19; Buchert et al. 2015, 45.

palvelusuhteessa seurakuntaan, vaan he työskentelivät järjestöissä, uskonnonopettajina, tutkijoina sekä tehtävissä julkisella ja yksityisellä sektorilla.¹⁹

Vuosi 2015 oli kaiken kaikkiaan akateemisen työttömyyden ennätysvuosi Suomessa: Korkeakoulutettujen työttömyysaste oli 6,5 prosenttia, mikä vastaa 1990-luvun synkimmän laman korkeasti koulutettujen työttömyysprosenttia. Vuoteen 2008 verrattuna korkeakoulutettujen työttömyys oli kasvanut 150 prosenttia eli yli kaksinkertaistunut, ja joka kolmas korkeakoulutetuista työttömistä oli pitkäaikaistyötön.²⁰ Vuodenvaihteessa 2016 alussa korkeakoulutettujen työttömyyden kasvu alkoi hidastua, ja kääntyi laskuun vuoden 2016 lopussa.²¹ Heinäkuuhun 2017 mennessä korkeakoulutettujen työttömien määrä oli vähentynyt ennätyksellisen paljon. Heinäkuun 2017 lopussa työttömiä korkeakoulutettuja oli koko Suomessa yhteensä 52 493 henkilöä, joista ylemmän korkeakouluasteen eli maisterin tutkinnon suorittaneiden osuus oli 46,7 prosenttia. Vastavalmistuneiden työttömien osuus maisterintutkinnon suorittaneiden työttömien määrästä koko maassa oli 7,5 prosenttia. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä oli tutkija-astetta lukuun ottamatta kääntynyt laskuun.²² Vuoden 2017 loppuun mennessä korkeakoulutettuja työttömiä oli koko Suomessa yhteensä 41 171 henkilöä, mikä on 8 898 henkilöä eli 17,8 prosenttia vähemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Ylemmän korkeakouluasteen suorittaneiden osuus työttömien korkeakoulutettujen määrästä oli 41,5 prosenttia. Myös korkeakouluista vastavalmistuneiden työttömien määrä oli vuonna 2017 nopeassa laskussa. Joulukuun 2017 lopussa työttömiä ylemmän korkeakouluasteen suorittaneita vastavalmistuneita oli yhteensä 1 164 henkilöä, mikä on 6,6 prosenttia kaikista ylemmän korkeakouluasteen suorittaneista työttömistä. Edellisvuoteen verrattuna korkeakoulutettujen vastavalmistuneiden työttömien määrä oli laskenut 26,2 prosenttia vuoden 2017 loppuun mennessä (ks. Taulukko 2).²³

Vielä heinäkuussa 2017 teologisen alan työttömyys oli kasvanut 2,2 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, eikä akateemisen työttömyyden väheneminen vielä koskenut teologian maistereita.²⁴ On kuitenkin huomattava, että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyys on korkeimmillaan kesäisin vastavalmistuneiden siirtyessä työmarkkinoille. Marraskuun 2017 loppuun mennessä

¹⁹ Kirkkopoliittiset linjaukset 2016, 4.

²⁰ Akavan uutisarkisto 2015; Tuominen 2013, 35.

²¹ Akavan työttömyyskatsaus 2016a; Akavan työttömyyskatsaus 2016b.

²² Akavan työttömyyskatsaus 2017a.

²³ Akavan työttömyyskatsaus 2018.

²⁴ Akavan työttömyyskatsaus 2017a.

myös työttömien teologien määrä oli laskenut 11,0 prosenttia edellisvuoteen verrattuna: Joulukuussa 2016 työttömänä oli yhteensä 298 teologian maisteria, kun taas joulukuussa 2017 teologian maistereita oli työttömänä yhteensä 265 (ks. Taulukko 2).²⁵ Työttömyyden vähenemisestä huolimatta työttömien teologien määrä on lähes saman verran, kuin vuosittain teologian opinnot aloittavien määrä. Esimerkiksi vuonna 2016 teologian opinnot aloitti yhteensä 285 opiskelijaa. Teologian maisterin tutkinnon voi suorittaa Helsingin yliopistossa, Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa ja Åbo Akademiassa Turussa.²⁶

Taulukko 2. Työttömät korkeakoulutetut, vastavalmistuneet ja teologit

Työttömät	Vuosi 12/2016	Vuosi 12/2017	Muutos, lkm	Muutos %
Korkeakoulutetut yhteensä koko maassa	50 069	41 171	-8 898	-17,8
Ylemmän korkeakouluasteen suorittaneet	21 471	17 594	-3 877	-18,1
Ylemmän korkeakouluasteen suorittaneet vastavalmistuneet	1 581	1 164	-417	-26,4
Teologit	298	265	-33	-11,0

*Lähde: Akavan työttömyystilastot.

Akateemisen tutkinnon suorittaneilla työttömyys on suurinta heti valmistumisen jälkeen, ja teologian maisteritkin kärsivät erityisesti alkuvaiheen työttömyydestä.²⁷ Papin kelpoisuuden suorittaneilla teologian maistereilla yhtenä merkittävimmistä työllistymistä vaikeuttavista tekijöistä valmistumisen jälkeen on todettu olevan papin viran etsiminen ja pappisvihkimyksen odottaminen.²⁸ Työttömänä on eniten niitä teologeja, joilla ei ole pappisvihkimystä. Esimerkiksi marraskuussa 2016 pappien työttömyysaste oli muuhun teologien työttömyyteen verrattuna pieni, 4,3 prosenttia.²⁹

²⁵ Akavan työttömyyskatsaus 2018.

²⁶ Ammatillisen koulutuksen raportti 2016, 26; Tuominen 2013, 35.

²⁷ Buchert et al. 2015, 17; Sainio 2008, 22; Niemelä 2010, 23; Ammatillisen koulutuksen raportti 2016, 27.

²⁸ Buchert et al. 2015, 18.

²⁹ Ammatillisen koulutuksen raportti 2016, 27.

Pappisvirka on olemassa kirkossa evankeliumin julistamista ja sakramenttien jakamista varten, ja se saadaan papiksi vihkimisessä. Pappisvirkaan vihkimisen toimittaa piispa. Pappisvirkaan vihittäväksi hyväksymisestä päättävät piispa ja tuomiokapituli.³⁰ Kirkkojärjestyksen mukaan papiksi vihittävän tulee olla jumalaapelkäävä ja kristillisestä elämästään tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen, suorittanut yliopistossa piispainkokouksen hyväksymän kelpoisuusvaatimukset täyttävän teologisen tutkinnon, sekä olla muutoinkin soveltuva pappisvirkaan. Papiksi vihkimistä pyytävän on osoitettava piispalle ja muille tuomiokapitulin jäsenille olevansa kykenevä pappisviran hoitamiseen, ja annettava sitä varten tuomiokapitulin määräämät näytteet.³¹ Lisäksi papiksi vihittävien tulee ennen pappisvihkimystä osallistua hiippakunnan järjestämään ordinaatiokoulutukseen, jonka tarkoitus on valmistaa papiksi vihittäviä hengellisesti vihkimykseen ja papputeen sekä perehdyttää käytännöllisesti papin työhön. Tavallisesti ordinaatiokoulutukseen pääsemisen edellytyksenä on seurakunnan tai muun työnantajan alustava lupaus vokaatiosta.³²

Pappisvihkimyksen edellytyksenä on, että henkilö on kutsuttu toimittamaan papinvirkaa eli saanut vokaation tehtävään.³³ Perinteisesti pappisvihkimykseen on liitetty käsitteet *vocatio interna* ja *vocatio externa*. *Vocatio interna* merkitsee sisäistä kutsua, joka on papiksi ryhtymisen henkilökohtainen lähtökohta. *Vocatio externa* puolestaan tarkoittaa seurakunnan ulkoista kutsua papinvirkaan.³⁴ Papin viralla puolestaan tarkoitetaan hallinnollisella päätöksellä perustettua seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen virkaa, johon voidaan valita vain pappi, eli henkilö, joka on kirkkojärjestyksen mukaisesti jo vihitty pappisvirkaan tai jolle on myönnetty oikeus pappisviran toimittamiseen.³⁵ Nykyisin pappisvihkimyksen saamisen edellytyksenä on hiippakuntien ohjeiden mukaan vokaation saaminen vähintään kuuden kuukauden täysiaikaiseen virkasuhteeseen tai vuoden osa-aikaiseen virkasuhteeseen. Useimmissa hiippakunnissa pappisvihkimyksiä on vuosittain kaksi.³⁶ Kirkkoherran tai kappalaisen virkojen hakemisen edellytyksenä on aiemmin saatu pappisvihkimys ja pastoraalitutkinnon

³⁰ Kirkkolaki 1054/1993, 5:1 §; Kirkkojärjestys 1055/1993, 5:1 §.

³¹ Kirkkojärjestys 1055/1993, 5:2 §; 5:4 §.

³² Saarinen 2004, 11; Papin koulutuspolku 2013, 22.

³³ Kirkkojärjestys 1055/1993, 5: 5 §, Saarinen 2004, 9.

³⁴ Saarinen 2004, 9–10.

³⁵ Kirkkolaki 1054/1993, 5:1 a §.

³⁶ Koulutus- ja työvoimapoliittiset linjaukset 2016, 6; Sakasti. Opiskelijalle ja pappisvihkimystä hakevalle.

suorittaminen. Pastoraalitutkinnon suorittamisen edellytyksenä puolestaan on vähintään kahden vuoden työkokemus pappina. Pastoraalitutkinnon lisäksi kirkkoherran virkaan vaaditaan seurakuntatyön johtamisen tutkinto.³⁷

2.2 Työttömyys ja työnhaku elämäntilanteena

Massatyöttömyys on 1990-luvulta lähtien ollut yksi suurimpia sosiaalipoliittisia ja kansalaisten hyvinvointiin liittyviä ongelmia suomalaisessa yhteiskunnassa.³⁸ Työttömyys on muutakin kuin työn puutetta, ja se vaikuttaa yksilöiden elämään monin tavoin. Perinteisesti työn merkitys ja tärkeys on Suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa ollut varsin korostunut, eivätkä yhteiskunnan rakennemuutokset ole heikentäneet ajatusta työn keskeisestä roolista. Työ on osaltaan nähty yksilön arvoa määrittäväksi tekijäksi: Ollakseen tarpeellinen osa yhteiskuntaa työkäisen on ansaittava palkkaa ja osallistuttava työmarkkinoiden toimintaan. Työtä on siis pidetty keskeisenä elämänalueena ja työstä hyvin suoriutumista kunnia-asiana. Työn merkityksen voimakas korostus suomalaisessa yhteiskunnassa näyttäytyy esimerkiksi uuteen ihmiseen tutustuessa niin, että esittäytyminen tapahtuu usein juuri ammattinimikkeen kautta. Työyhteiskunnassa ihmiset saatetaan myös luokitella tiettyyn kategoriaan kuuluviksi sen perusteella, mitä he tekevät työkseen. Työnteko on tärkeä sosiaalinen instituutio, jonka ulkopuolelle työttömät jäävät.³⁹

Siihen, miten yksilöt työttömyyden kokevat, vaikuttavat yksilöllisten lähtökohtien ja kokonaiselämäntilanteen erot. Eroista huolimatta työttömyys koetaan useimmiten negatiivisena elämäntilanteena. Toisaalta on otettava huomioon, että pelkästään työ sinällään ei ole tae henkisestä hyvinvoinnista, eivätkä kaikki työelämässä mukana olevat voi hyvin.⁴⁰ Työvoima-asema – työllisyys tai työttömyys – kuitenkin erottelee työkäiset hyvinvoinnin perusteella selvästi. Työ itsessään toimii usein hyvinvoinnin lähteenä, koska se tarjoaa mahdollisuuksia säännölliseen toimeentuloon, sosiaalisiin kontakteihin ja itsensä toteuttamiseen. Työttömyydellä sen sijaan on todettu olevan yhteys monenlaisiin hyvinvoinnin vajeisiin, kuten taloudellisen toimeentulon

³⁷ Kirkkojärjestys 1055/1993, 6: 10 §, 6:11 §.

³⁸ Poutanen 2000, 12; Mannila 2007, 287.

³⁹ Pensola et al. 2012, 105; Kannisto-Karonen 2015, 36–37.

⁴⁰ Kannisto-Karonen 2015, 35, 37.

ongelmiin, heikkoon terveyteen ja yksinäisyyteen.⁴¹ Hyvinvoinnin on todettu heikkenevän erityisesti työttömyyden hyvin kielteisesti kokevilla, kun taas myönteiset odotukset uudelleen työllistymisestä näyttävät tukevat hyvinvointia työttömyyden aikana.⁴² Jotta työttömät voisivat säilyttää työkykynsä ja palata takaisin työelämään, on tärkeää tietää, millä tavoin työttömyys vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa ja mitkä tekijät mahdollisesti lievittävät työttömyyden negatiivisia vaikutuksia.⁴³

Näkyvimmin ja nopeimmalla aikaviiveellä työttömyys aiheuttaa yksilöille taloudellisia haittoja, mikä kaventaa heidän mahdollisuuksiaan yhteiskunnan toimintaan osallistumiseen. Juuri taloudellisten vaikeuksien ja riskien on todettu olevan tärkeä tekijä työttömyyden ja terveyden välisten yhteyksien kannalta, ja taloudellisen tilanteen vaikutuksen yksilön henkiseen hyvinvointiin ja terveyteen on todettu olevan erittäin merkittävä: Vähäiset osallistumismahdollisuudet vahvistavat yksilön roolia työttömänä ja siten edesauttavat työttömyydessä pysymistä. Työttömyyden negatiivisten seurausten yhteisvaikutuksen vuoksi kynnyksen osallistua sosiaaliseen toimintaan voi ratkaisevalla tavalla nousta.⁴⁴ Työttömyyden pitkittyessä niukentuneet taloudelliset resurssit johtavat siihen, että yksilöt joutuvat tinkimään monista välttämättömistäkin asioista. Taloudelliset vaikeudet voivat johtaa esimerkiksi epäterveellisiin ruokailutottumuksiin, huonoon asumiseen, tai kyvyttömyyteen maksaa laskuja. Kulutusyhteiskunnassa kulutusmahdollisuuksien heikentyminen voi päivittäisistä menoista tinkimisen lisäksi aiheuttaa muutoksia ihmissuhteisiin, sekä rajoittaa sosiaalista kanssakäymistä ja mahdollisuuksia toteuttaa itseään, kun esimerkiksi harrastusmahdollisuudet taloustilanteen takia kaventuvat. Tämä puolestaan voi vaikuttaa heikentävästi itsetuntoon ja sen myötä terveyteen. Pitkittyneellä työttömyydellä on todettu olevan yhteys esimerkiksi terveydenhoidosta tinkimiseen, unettomuuteen sekä muihin unihäiriöihin, ja alkoholin käyttöön. Sekä kotimaiset että ulkomaiset erilaisiin taloudellisiin olosuhteisiin liittyvien tutkimusten mukaan myös työttömien kuolleisuus on korkeampaa verrattuna työllisiin. Työttömyyden yhteyttä kuolleisuuteen sekä terveyteen ja työkykyyn voivat kuitenkin muuntaa monet yksilöön, sosiaaliryhmään ja yhteiskunnan rakenteisiin liittyvät tekijät,

⁴¹ Saikku et al. 2014, 119; Belkić & Savić 2013, 42–43.

⁴² Heponiemi et al. 2008, 28.

⁴³ Perttilä 2011, 1.

⁴⁴ Kannisto-Karonen 2014, 38; Heponiemi et al. 2008, 26.

kuten ikä, sukupuoli, koulutus, ammattiryhmä, ammattiryhmän työttömyystaso, työllistymismahdollisuudet, sosiaaliturva ja turvaverkostot.⁴⁵

Työttömyyden lisäksi nykyisen työelämän riskialttiutta lisää työn epävarmuus. Perinteisellä tavalla pysyvää ja muuttumatonta työuraa ei enää ole, vaan työntekijällä saattaa olla elämänsä aikana useita ammatteja, työsuhteita ja työnantajia. Työn pysyvyyden ja eläkeikään asti kestävien saman alan yhtäjaksoisten työurien tilalle on tullut määrä- ja osa-aikaisia työsuhteita, kiirettä ja epävarmuutta työn jatkuvuudesta. Henkilöstön lomautukset ja irtisanomiset ovat yleistyneet. Yksittäisen työntekijän kannalta työelämän riskejä ovat työsuhteiden ja työtilanteiden epävakaisuus sekä entistä laajemmat osaamis- ja ammattitaitovaatimukset. Työntekijän on hyväksyttävä työelämän jatkuva muutos osaksi työnkuvaa ja sopeuduttava siihen esimerkiksi omaa osaamista kehittämällä. Jatkuvasta kouluttautumisesta ja elinikäisestä oppimisesta on tullut nykypäivän työelämää voimakkaasti leimaavia tekijöitä.⁴⁶

2.3 Aiempi tutkimus

Työttömyyttä on tutkittu hyvin paljon sekä Suomessa että kansainvälisesti. Työttömyystutkimukset voidaan karkeasti jakaa työttömyyden ja työttömien tutkimukseen. Suomessa työttömyyden seurauksia on tutkittu 1980-luvulta alkaen, sillä ennen sitä työttömyys ei ollut yleistä.⁴⁷ Seuraavaksi esittelen lyhyesti työttömyyteen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä tutkimuksia, jotka ovat tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä tai muuten lähellä omaa tutkimusaiheittani.

Peppi Saikku, Laura Kestilä ja Sakari Karvonen vertailivat työttömien ja työllisten koettua hyvinvointia artikkelissaan *Työttömien ja työllisten koettu hyvinvointi toimintavalmiuksien viitekehyksessä*. Artikkelin oli osa *Suomalaisten hyvinvointi 2014-* tutkimusraporttia, joka oli järjestyksessä viides suomalaisten hyvinvointiin ja hyvinvointipolitiikan kehitykseen liittyvä tutkimusraportti.⁴⁸ Reija Perttilä puolestaan tutki väitöskirjassaan *Social Capital, Coping and Information Behaviour of Long-Term Unemployed People in Finland* pitkäaikaistyöttömien elämänhallintakeinoja,

⁴⁵ Pensola et al. 2012, 105–106; Heponiemi et al. 2008, 26–27; Belkić & Savić 2013, 42–43.

⁴⁶ Mäkinen et al. 2006, 139–141.

⁴⁷ Poutanen 2000, 34.

⁴⁸ Saikku et al. 2014.

sosiaalista pääomaa ja sekä informaatiokäyttäytymistä.⁴⁹ Miia Behm on tutkinut pitkäaikaistyöttömien koettuja työllistymisen esteitä sekä keskeisiä työttömyyden aikaista elämänhallintaa tukevia tekijöitä pro gradu -tutkielmassaan *Pitkäaikaistyöttömien koetut työllistymisen esteet ja elämänhallintaa tukevat tekijät*.⁵⁰ Rauno Pietiläinen puolestaan on tutkinut työttömyyden aiheuttamia tunteita ja työttömyyden vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin. Väitöskirjassaan *Työttömyydestä selviytyminen: Psykologinen lähestyminen työttömyyteen* Pietiläinen tarkasteli työttömien psyykkistä hyvinvointia Weinerin attribuutioteorian sekä työttömyyteen liittyvien tärkeiden tekijöiden, kuten elämänmuutoksien kasautumisen, työllistymisodotusten ja taloushuolien näkökulmasta.⁵¹

Tuija Kannisto-Karonen on tutkinut pitkäaikaistyöttömien alanvaihtajien ammatinvaihdon ja työllistymisen etenemistä väitöskirjassaan *Urana työllistyminen*.⁵² Pitkäaikaistyöttömyyttä käsittelee myös Veli-Matti Poutasen väitöskirja *Elämänhallintaa ilman työtä: Tutkimus pitkäaikaistyöttömyyden seurauksista ja niiden hallinnasta Suomussalmella* vuodelta 2000. Tutkimuksessaan Poutanen selvitti Suomussalmen pitkäaikaistyöttömien hyvinvointia ja elämäntilanteiden muutoksia ja vertaili näitä muuhun väestöön sekä muihin työttömiin.⁵³

Tarja Heponiemen, Mikael Wahlströmin, Marko Elovainion, Timo Sinervon, Anna-Mari Aallon ja Ilmo Keskimäen tutkimus *Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin* nivoo yhteen aiemman tutkimuksen perusteella saatua tietoa työttömyyden ja terveyden välisistä yhteyksistä, vajaakuntoisten työllistymisen esteistä, sekä työttömien terveysinterventioista. Katsauksessa tarkastellaan pääasiassa vuoden 1995 jälkeen julkaistuja tutkimuksia ja tutkimuskatsauksia, sekä tekeillä olleita suomalaisia tutkimuksia.⁵⁴ Ammattiasteittaista kuolleisuutta ja työttömyyden vaikutuksia kuolleisuuteen on Suomessa tutkittu esimerkiksi tutkimuksessa *Palkansaaja, yrittäjä, työtön: Kuolleisuus Suomessa 2001–2007*. Tutkimuksen tekemiseen osallistuivat Tiina Pensola, Riikka Shemeikka, Katja Kesseli, Tuomo Laihiala, Hanna Rinne ja Veijo Notkola.⁵⁵ Kansainvälistä tutkimusta työttömyyden vaikutuksesta terveyteen

⁴⁹ Perttilä 2011.

⁵⁰ Behm 2016.

⁵¹ Pietiläinen 2005.

⁵² Kannisto-Karonen 2015.

⁵³ Poutanen 2000.

⁵⁴ Heponiemi et al. 2008.

⁵⁵ Pensola et al. 2012.

ovat tehneet esimerkiksi Thomas Kieselbach, Anthony Winefield, Carolyn Boyd ja Sarah Anderson. Tutkimuksessaan *Unemployment and Health: International and Interdisciplinary Perspectives* he tarkastelivat työttömyyteen ja terveyteen liittyviä tutkimustuloksia Euroopasta, Australiasta, Aasiasta ja Yhdysvalloista psykologian, lääketieteen, taloustieteen, sosiologian, työterveyden ja organisaatiokehityksen näkökulmasta.⁵⁶

Tutkimusaiheeni kannalta olennaista aiempaa tutkimusta ovat myös akateemisten työmarkkinoihin sekä korkeasti koulutettujen alkutyöttömyyteen liittyvät tutkimukset. Joensuun normaalikoulun lukion lehtorina toimiva yhteiskuntatieteiden tohtori ja kasvatustieteen lisensiaatti Visa Tuominen on väitöskirjassaan *Maistereiden työllistyvyys* tutkinut maistereiden kykyä löytää työtä, pysyä töissä ja edetä työurallaan.⁵⁷ Valtiotieteiden maisteri Juha Sainio puolestaan on tutkimuksessaan *Kitkaa ja kasautuvia vaikeuksia: akateemisten työuran alkua hankaloittavia tekijöitä* tutkinut ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden sijoittumista työelämään viiden vuoden kuluttua valmistumisesta.⁵⁸

Teologian alalla teologian maistereiden kokemuksia työhausta ei ole aikaisemmin tutkittu. Aihetta lähellä olevaa aiempaa tutkimusta on tehty lähinnä teologien ammatinvalintaan ja työllistymiseen liittyen. Dosentti Kati Niemelä on selvittänyt teologian opiskelijoiden urapolkuja ja teologien koulutusalan muutosta vuonna 1999 väitöskirjassaan *Teologiksi? teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uranvalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen*.⁵⁹ Niemelä on myöhemmin toimittanut vuonna 2013 ilmestyneen tutkimuksen *Teologiksi kasvamassa: koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen*, joka oli vuonna 2009 käynnistyneen "Teologiksi ja teologina kasvaminen"-tutkimushankkeen loppuraportti. Tutkimushankkeen tavoitteena oli kerätä tutkimustietoa teologian opiskelijoiden motivaatiotekijöistä ja työelämään suuntautumisesta, ja tutkimus keskittyi teologiselle alalle hakeutumiseen, teologien opiskeluprosessiin ja työuran alkuun liittyviin kysymyksiin.⁶⁰ Niemelä on tutkinut teologien taustaa, koulutusta ja työhönsijoittumista myös Suomen kirkon Pappisliiton vuonna 2010 julkaisemassa

⁵⁶ Kieselbach et al. 2007.

⁵⁷ Tuominen 2013.

⁵⁸ Sainio 2008.

⁵⁹ Niemelä 1999.

⁶⁰ Niemelä 2013c.

Teologimatrikkelissa, joka oli järjestyksessä seitsemäs Suomen kirkon pappisliiton julkaisema teologimatrikkeli. Niemelä on laatinut matrikkeliin artikkelin suomalaisen teologikunnan rakenteesta yhteensä 7 344 teologille lähetetyn henkilökyselylomakkeiden kautta saadun aineiston pohjalta. 75 prosenttia kyselyn saaneista teologeista antoi tietonsa matrikkeliä varten. Artikkelissaan Niemelä tarkasteli teologikunnan sukupuoli- ja ikärakennetta, teologien koulutustaustaa ja muita suoritettuja tutkintoja, teologien työhönsijoittumista ja työllisyystilannetta sekä teologien taustaa – esimerkiksi teologin ammatin periytyvyyttä – ja perhetilannetta.⁶¹ Vuonna 2015 ilmestyi *Tulevaisuuden teologi: teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportti*. Tutkimuksen työryhmän muodostivat teologian tohtori Maria Buchert, Juha Sainio, teologian tohtori ja Itä-Suomen yliopistonlehtori Heikki Salomaa, sekä Visa Tuominen. Teologisen koulutusalan ennakointiraportin tavoitteena oli selvittää, miten teologit ovat sijoittuneet työelämään, sekä minkä verran ja minkälaista teologista koulutusta tulevaisuudessa tarvitaan. Selvitys pohjautui kevään ja kesän 2015 aikana kerättyyn määrälliseen ja laadulliseen aineistoon.⁶² Tuominen ja Salomaa ovat tutkineet myös työllisyystilanteen muutoksesta johtuvaa pappien pätkätöiden lisääntymistä, erityisesti työuran alkamista määräaikaissa pätkätyösuhteissa: Vuonna 2015 Työpoliittisessa Aikakauskirjassa julkaistiin tutkimus *Pätkäpappina - aina toisen jäljillä*. Tutkimus keskittyy kahden pätkäpappina työskennelleen teologin kokemusten esittelemiseen heidän työuransa alkutaipaleelta. Tutkimus on liitetty myös osaksi edellä mainittua teologian alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraporttia.⁶³

⁶¹ Suomen kirkon pappisliitto 2010.

⁶² Buchert et al. 2015.

⁶³ Tuominen & Salomaa 2015.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimustehtävä

Tässä pro gradu -tutkielmassani selvitän vuonna 2017 pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kokemuksia työhausta. Teologien työnhakuun liittyvä tutkimus on mielenkiintoinen ja tarpeellinen tutkimusaihe sen ajankohtaisuuden vuoksi. Vastaavaa työnhakukokemuksia tarkastelevaa tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty teologian alalla.

Tutkimukseni pääkysymys on seuraava: Millaisena pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit kokivat työhaun vuoden 2017 työllisyystilanteessa? Olen jakanut pääkysymyksen neljään alakysymykseen. Tutkimukseni alakysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia tunteita ja ajatuksia vuoden 2017 työllisyystilanne ja työnhaku herättivät pappisvihkimystä hakevissa teologian maistereissa?
2. Mitkä asiat ovat toimineet voimavaroina vuonna 2017 pappisvihkimystä hakevien teologien työhaussa?
3. Mitkä asiat ovat muodostuneet haasteiksi vuonna 2017 pappisvihkimystä hakevien teologien työhaussa?
4. Mitä vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia vuonna 2017 pappisvihkimystä hakevilla teologian maistereilla on siltä varalta, etteivät he saisikaan pappisvihkimystä?

Tutkimukseni päämetodina on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Peilaan sisällönanalyysin avulla saamiani tutkimustuloksia aiempaan työttömyyteen ja työnhakuun liittyvään tutkimukseen, työnhakuoppaisiin sekä teologien ja kirkon alojen koulutustarpeeseen ja työllistymiseen liittyviin tutkimuksiin, selvityksiin ja raportteihin.

3.2 Lähdeaineiston hankinta ja aineiston kuvaus

Toteutin tutkimukseni lähdemateriaalin keräämisen pappisvihkimystä hakevilta teologian maistereilta sähköisellä kyselylomakkeella⁶⁴, jolloin vastaajan anonymiteetti säilyy. Kyselyssä oli mukana sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Suljetut kysymykset olivat monivalintakysymyksiä sekä väittämiä, joihin suhtautumistaan vastaajat arvioivat viisiportaisella Likert-asteikolla.

Aloitin tutkimusaineiston keräämisen maaliskuussa 2017 tiedustelemalla alustavasti kaikkien Suomen hiippakuntien tuomiokapituleista, voisivatko he auttaa minua tutkimusaineistoni keräämisessä. Pyysin tuomiokapitulien apua kyselylomakkeen välittämässä hiippakuntiin pappisvihkimystä hakeviksi ilmoittautuneille teologian maistereille. Saatuani kaikista yhdeksästä tuomiokapitulista myöntävän vastauksen pyyntööni, toimitin kyselylomakkeen tuomiokapituleihin huhtikuun viimeisellä viikolla. Pyysin tuomiokapituleja välittämään kyselylomakkeen sähköpostitse eteenpäin heidän pappisvihkimysjonoissaan oleville teologian maistereille toukokuun ensimmäisellä viikolla, sekä lähettämään muistutusviestin vastaamisesta kaksi viikkoa myöhemmin. Kyselylomakkeeseen vastaamisaikaa oli yhteensä kuukausi.

Sähköpostiviestien perusteella muistutusviesti lähetettiin varmuudella eteenpäin ainakin Espoon, Helsingin, Tampereen ja Turun arkkihiippakunnista pappisvihkimystä hakeville. Muiden hiippakuntien osalta minulla ei ole keinoja varmistaa, lähetettiinkö muistutusviesti eteenpäin, tai lähetettiinkö se kyselyn

⁶⁴ Kyselylomake on tutkimuksen lopussa liitteenä 2.

aikatauluun nähden toivomallani tavalla. Minulla ei myöskään ole keinoja varmistaa, miten laajasti kysely tavoitti pappisvihkimystä hakevat valtakunnallisesti. Vastauksia tuli määräaikaan eli toukokuun 2017 loppuun mennessä 73 kappaletta. Otin kaikki vastaukset mukaan tutkimukseen. Kyselytutkimukseen vastanneiden määrää voidaan pitää varsin hyvänä. Tässä tutkimuksessa analysoin aineistoa sekä määrällisillä että laadullisilla menetelmillä.

Kysely koostui neljästä osasta, jotka otsikoin kyselylomakkeessa seuraavasti: 1) taustatiedot, 2) tarkentavat kysymykset, 3) avoimet kysymykset, sekä 4) väitelauseet. Taustatiedot-osiossa kartoitin kahdeksalla kysymyksellä vastaajien taustamuuttujia. Taustamuuttujat-osiossa tyypillisten sukupuolen, iän ja siviilisäädyn lisäksi halusin selvittää lasten määrää perheessä. Lisäksi selvitin vastaajien teologian maisteriksi valmistumisvuotta, vastaajien muita ammattiin pätevöittäviä tutkintoja teologian maisterin tutkinnon lisäksi, sekä vastaajien hengellistä taustaa.

Tarkentavat kysymykset-osion avulla keräsin vastaajajoukon työnhakutilanteeseen, työttömyysaikaan ja pappisvihkimyksen hakemisen käytäntöihin liittyviä taustatietoja. Kysymyksiä oli seitsemän: hiippakunta, josta pappisvihkimystä haetaan, onko pappisvihkimys ja työpaikka jo tiedossa, kuinka kauan työnhaku on jatkunut, onko vastaaja käynyt piispan haastateltavana pappisvihkimykseen liittyen, onko vastaaja päässyt työhaastatteluun, ja jos, niin kuinka moneen, sekä pitääkö vastaaja pappetta itselleen kutsumusammattina. Taustatiedot- sekä tarkentavat kysymykset-osio sisälsivät sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Molemmissa osioissa oli yksi vapaavalintainen kysymys, muut kysymykset olivat pakollisia.

Avoimet kysymykset-osio koostui viidestä avoimesta kysymyksestä, joihin vastaaminen oli vapaaehtoista. Kysymykset käsittelivät teologian maistereiden vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia siltä varalta, etteivät he saisikaan pappisvihkimystä, heidän ajatuksiaan pappien tämän hetkisestä työllisyystilanteesta, työnhaun herättämiä tunteita ja ajatuksia, työnhaussa kohdattuja haasteita sekä työnhaussa jaksamaan auttaneita tekijöitä. Tässä tutkimuksessa pääpaino on näiden avoimien kysymysten kautta tulleiden vastausten analysoinnissa.

Neljäs osio, väitelauseet, koostui 17-osaisesta kysymyspatteristosta, johon vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla. Kysymyksiin vastaaminen oli pakollista. Asteikko

oli muotoa *täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ja täysin eri mieltä*. Kysymyspatteriston avulla pyrin tarkentamaan avoimien kysymysten kautta saamiani vastauksia. Kyselyn lopussa oli lisäksi vapaavalintainen osio, jossa oli mahdollista täydentää aiemmin annettuja vastauksia tai antaa palautetta kyselylomakkeesta. Myös vapaa sana-osion kautta tulleita vastauksia olen hyödyntänyt tässä tutkimuksessa.

3.3 Aineiston analyysi ja metodit

Tutkimusaineistoni on sekä laadullista että määrällistä, joten tarvitsen aineiston analysointiin sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistäminen tutkimuksessa on perusteltua, sillä metodien täydentäessä toisiaan on mahdollista saada monipuolisempia ja tarkempia tutkimustuloksia.⁶⁵ Tutkimukseni pääpaino on kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa, sillä kyselytutkimuksen avoimien kysymysten kautta saamani laadullinen aineisto on määrällistä aineistoa laajempi.

Laadullisen aineiston käsittelyssä metodinani toimii aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan pitää paitsi yksittäisenä metodina, myös väljänä teoriakehyksenä. Sisällönanalyysissä on kysymys tekstianalyysistä, jossa tavoitteena on etsiä tekstistä merkityksiä ja niiden suhteita. Aineistolähtöisen laadullisen aineiston analyysi on karkeasti kolmivaiheinen prosessi, jossa ensimmäisenä vaiheena on aineiston pelkistäminen, toisena aineiston ryhmittely, ja kolmantena aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla saadut tutkimustulokset perustuvat sisällönanalyysin avulla muodostettujen käsitteiden yhdistelemiseen ja kuvauksen muodostamiseen tutkimuskohteesta. Päämääränä on kaikissa analyysin vaiheissa pyrkiä ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan käsin. Tutkimuksen tavoitteena on teologian maistereiden työnhakuun liittyvien subjektiivisten kokemusten huomioiminen.⁶⁶

⁶⁵ Ronkainen et al. 2013, 47.

⁶⁶ Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 104, 108–113; Ronkainen et al. 2013, 80, 82.

Aloitin laadullisen analyysin perehtymällä kyselylomakkeen avoimien kysymysten kautta saamaani aineistoon. Tekstin lukemisen ja läpikäymisen sujuvoittamiseksi siirsin kunkin avoimen kysymyksen kautta saamani vastaukset omaksi Word-tiedostokseen. Mikäli kysymysten vastauksessa oli osia, jotka vastasivat tosiasiasa paremmin johonkin toiseen kysymykseen, siirsin vastaukset niiltä osin aineistossa siihen tiedostoon, johon ne parhaiten soveltuivat: Jos vastaaja oli esimerkiksi kertonut vapaa sana-osiossa työnhaussa haasteena olleita asioita, siirsin vastaukset samaan tiedostoon työnhaun haasteiden kanssa. Kävin aineiston perusteellisesti läpi kysymys ja vastaaja kerrallaan, ja samalla etsin aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiin: millaisia tunteita ajatuksia työnhaku sekä työllisyystilanne ovat herättäneet, mitkä asiat ovat olleet työnhaun kannalta haasteellisia tai toimineet voimavaroina, sekä mitä vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia pappisvihkimystä hakevilla teologian maistereilla on. Näiden kysymysten avulla muodostin kokonaiskuvaa siitä, millaisena pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit ovat työnhaun kokeneet. Erityisesti kiinnitin huomiota siihen, mitkä asiat aineistossa toistuivat, ja muodostin niiden avulla pelkistettyjä kategorioita. Jatkoin aineistoon perehtymistä, kunnes uusia näkökulmia ei enää löytynyt. Pelkistettyjen kategorioiden perusteella jaottelin aineiston erilaisiin teemoihin. Näiden teemojen alla olevan aineiston olen jakanut vielä mahdollisuuksien mukaan pienempiin alakategorioihin. Koko ajan samanaikaisesti aineiston ryhmittelyn kanssa pyrin taulukoimaan saamiani tuloksia ja vastausmääriä.

Tutkimustuloksiin olen kirjoittanut kaikki avointen vastausten kautta saamani näkökulmat tekemäni teemoittelun mukaisiksi kokonaisuuksiksi. Kunkin teeman yhteydessä on teemaa havainnollistavia suoria lainauksia tutkimusaineistosta. Suorat lainaukset tutkimusaineiston avoimista vastauksista antavat äänen kyselyyn vastanneille teologian maistereille ja havainnollistavat tutkimustuloksia. Suorien lainausten yhteydessä vastaajista kerrotaan anonymiteetin säilyttämiseksi vain heidän sukupuolensa ja ikänsä. Suorista lainauksista olen korjannut vain pieniä kirjoitusvirheitä luettavuuden parantamiseksi. Muuten lainaukset ovat siinä muodossa, kuin vastaajat ovat ne kirjoittaneet.

Täydennän laadullista tutkimusta kvantitatiivisilla menetelmillä suljettujen kysymysten käsittelyssä. Tutkimuksen tilastolliset analyysit suoritin IBM SPSS Statistics-ohjelmalla. Käytin SPSS:ää suljettujen kysymysten kautta saamaani

aineiston taulukointiin sekä keskiarvojen laskemiseen. Lisäksi ristiintaulukoinnin, khiin neliö -testin ja resilienssin avulla selvitin vastaajien taustamuuttujien vaikutuksia muihin vastauksiin. SPSS:llä tekemiäni tarkastelujen taustamuuttujina olivat vastaajan sukupuoli, ikä, siviilisääty, lasten määrä perheessä, sekä teologian maisterin tutkinnon valmistumisvuosi. Tutkimustulosten kannalta on kuitenkin otettava huomioon, että aineiston pienuudesta johtuen ristiintaulukoinnissa khiin neliö -testin ehdot eivät täytyneet.⁶⁷ Ristiintaulukoinnin perusteella tutkimusaineistostani ei siis löytynyt merkittäviä eroja.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä yhteensä 73 pappisvihkimystä hakevaa teologian maisteria. Vastausten määrään on todennäköisesti vaikuttanut tuomiokapitulien apu sähköisen kyselylomakkeen levittämisessä potentiaalisille vastaajille, aiheen ajankohtaisuus yleisesti, sekä sen omakohtaisuus pappisvihkimystä hakeville teologian maistereille. Yleensä vastausprosentin on todettu muodostuvan tavanomaista korkeammaksi sellaisissa kyselyissä, jotka lähetetään jonkin organisaation, instituution tai yhteisön välityksellä tietyille kohdennetulle ryhmälle.⁶⁸ Aineiston keräämisen aikaan toukokuussa 2017 työttömiä teologian maistereita oli Akavan työttömyystilastojen mukaan 295, joista 24,8% eli noin neljäsosa vastasi kyselyyn.⁶⁹ On kuitenkin huomattava, että Akavan työttömyystilastoissa ovat mukana muutkin kuin pappisvirkaan pätevöittävän tutkinnon suorittaneet työttömät teologit. Koska kaikilla työttömillä teologian maistereilla ei oletettavasti ole pätevyyttä tai kiinnostusta pappisvirkaan, on mahdollista, että kyselyn vastausprosentti on todellisuudessa korkeampi. Aiempien tutkimusten perusteella noin 45 prosentilla teologian maisterin tutkinnon suorittaneista on kelpoisuus papin työhön.⁷⁰ Mikäli tämä arvio pitäisi paikkansa ja pappiskelpoisuus olisi toukokuussa työttömänä olleista arviolta noin puolella, kyselyn saavutettu vastausaktiivisuus olisi jo 54,9 prosenttia. Minun ei kuitenkaan ole mahdollista selvittää, kuinka suuri osa toukokuussa 2017 työttömänä olleista teologian maistereista todellisuudessa oli suorittanut pappisvirkaan

⁶⁷ Khiin neliötestin käytön edellytyksenä on, että korkeintaan 20% odotetuista frekvensseistä saa olla pienempi kuin 5. Lisäksi jokaisen odotetun frekvenssin on oltava suurempi kuin 1. Jos testin edellytyksen eivät ole voimassa, testi johtaa helposti virheellisten johtopäätösten tekemiseen. (Heikkilä 2010, 213.)

⁶⁸ Hirsjärvi 2009, 196.

⁶⁹ Akavan työttömyyskatsaus 2017b.

⁷⁰ Buchert et al. 2015, 13.

kelpoistavan tutkinnon. Siksi edellä mainitsemiani vastausprosentteja on pidettävä ainoastaan suuntaa antavina.

Tässä tutkimuksessa pääpaino oli kyselylomakkeen avoimien kysymysten kautta saamani aineiston sisällönanalyysissä. Avointen kysymysten vastausprosenttia voidaan pitää erittäin hyvänä, sillä kaikista kyselyyn vastanneista 87,7 prosenttia vastasi kaikkiin avoimiin kysymyksiin. Yksikään vastaaja ei jättänyt kokonaan vastaamatta avoimiin kysymyksiin, vaikkakin yhdeksän vastaajaa ei vastannut kaikkiin lomakkeessa olleisiin avoimiin kysymyksiin. Avointen vastausten pituus oli kokonaisuudessaan lähes 42 sivua Times New Roman fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Suurin osa vastasi avoimiin kysymyksiin yhdellä tai useammalla virkkeellä. Vastausten pituudet vaihtelivat muutaman sanan tai rivin pituisista vastauksista rivistä jopa lähes sivun mittaisiin vastauksiin. Vastausten pituuteen on voinut vaikuttaa se, onko vastaaja käyttänyt sähköisen lomakkeen täyttämiseen tietokonetta vai mobiililaitetta, sillä kyselyn vastaajien antaman palautteen perusteella kyselylomake toimi älypuhelimella melko jäykästi. Kaiken kaikkiaan avoimien vastausten vastausprosentin sekä vastausten pituuden ja laadun perusteella vastaajien paneutumista kyselyyn vastaamiseen voidaan kuitenkin pitää hyvänä.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennainen elementti on käyttämäni tutkimusmenetelmä. Sisällönanalyysiä on kritisoitu sen vuoksi, että sen avulla on mahdollista ainoastaan järjestää tutkimusaineisto johtopäätösten tekemistä varten, ja esitellä järjestetty aineisto ikään kuin tuloksina. Sisällönanalyysin tavoitteena on kuitenkin saada muodostettua tiivistetty yleiskuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Arvioni mukaan tutkimukseni onnistuu täyttämään tämän kriteerin. Toinen huomionarvoinen seikka tutkimuksen luotettavuuden kannalta on, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulkinta on osa tutkimustuloksia, sillä tekstiksi purettu tutkimusaineisto on aina luonteeltaan monitulkintaista. Tällöin analyysin eteneminen ja päättely edellyttävät aina jonkinlaista tutkijan tekemää tulkintaa, jonka varaan seuraavat valinnat rakennetaan. Tutkimusprosessin näkökulmasta laadullisessa tutkimuksessa on siis kyse tulkintojen ketjusta, jossa tulkinnan avulla perustellaan seuraava tulkinta.⁷¹ Olen mahdollisesti – objektiivisuuden tavoittelusta huolimatta – voinut lisätä oman tulkintani kautta aineistoon jotakin sellaista, mitä vastaajat eivät ole sinne

⁷¹ Tuomi & Sarajarvi 2009, 103; Ronkainen et al. 2013, 82–83.

kirjoittaneet. Toisaalta tutkijan tulkinta on olennainen osa laadullisen tutkimuksen tutkimustuloksia.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on keskeistä arvioida tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia. Toisaalta laadullisen tutkimuksen piirissä käsitteiden käyttöä on kritisoitu, koska ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä, ja siksi ne vastaavat paremmin määrällisen tutkimuksen tarpeisiin. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta, tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia.⁷² Tämän tutkimuksen kannalta tutkimuksen toistaminen edellyttäisi uuden aineiston keräämistä pappisvihkimystä hakevilta teologian maistereilta. Olisi kuitenkin mahdotonta taata, että samat henkilöt vastaisivat lomakkeeseen uudelleen. Myös muutokset pappien työllisyystilanteessa voisivat vaikuttaa kyselyn vastausten luonteeseen. Tämän kyselyn osalta mittaus on ainutkertaista, eikä osioita voi parantaa jälkikäteen millään menetelmällä.⁷³ Jos tutkimus toistettaisiin, mikään ei takaa sitä, että saisin tismalleen samanlaiset tulokset.

Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä tutkimustehtävässä on luvattu ja tarkoitettu mitata. Kyselytutkimuksen etuja ovat laaja tutkimusaineisto ja kyselyn tehokkuus aineistonkeruumenetelmänä. Kyselytutkimukseen liittyy kuitenkin myös heikkouksia, kuten tulosten tulkintaan liittyviä ongelmia. Vaikka oman arvioni mukaan tutkimusaineisto vastaa hyvin tutkimuskysymyksiini, minulla ei ole vedenpitäviä keinoja varmistaa, ovatko vastaajat pyrkineet vastaamaan kyselyyn huolellisesti ja rehellisesti, tai onko vastaajien kohdalla tapahtunut kyselyyn liittyviä väärinymmärryksiä. Tutkimuksen validiteetin kannalta tärkeä kysymys on, ketkä valikoituivat vastaajiksi ja ketkä kyselyyn jättivät vastaamatta. Vastasivatko kyselyyn mahdollisesti ne pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit, jotka ovat kokeneet työnhaun poikkeuksellisen vaikeaksi tai epäoikeudenmukaiseksi tilanteeksi, tai ne, joiden mielestä tutkimusaihe on tärkeä ja ajankohtainen? Näillä tekijöillä on mahdollisesti vaikutuksia tutkimustuloksiin. Tutkimuksen validiteettia lisää kuitenkin se, että olen pyrkinyt selittämään tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheita mahdollisimman perusteellisesti, sekä perustelemaan tutkimustulosten luokittelua ja tekemiäni johtopäätöksiä. Kahden eri

⁷² Tuomi & Sarajärvi 2009, 136; Hirsjärvi 2009, 231.

⁷³ Vehkalahti 2008, 40–41.

tutkimusmenetelmän, laadullisen ja määrällisen, samanaikaisen käytön on todettu lisäävän tutkimuksen luotettavuutta.⁷⁴

3.5 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 38 oli naisia (52,1%) ja 35 miehiä (47,9%). Vastaajien sukupuolijakaumaa voidaan siis pitää varsin tasaisena. Kyselylomakkeessa oli mahdollista valita sukupuolen kohdalla lisäksi vaihtoehto "muu", mutta yksikään kyselyyn vastanneista ei ilmoittanut identifioivansa itseään muunsukupuoliseksi. Vastaajien ikäjakauma nuorimmasta vanhimpaan oli 23–64 vuotta (ks. Taulukko 3). Enemmistö vastaajista (63,1%) on 23–40-vuotiaita. Yhden vastaajan ikä ei kyselyn perusteella ole tiedossa.

Taulukko 3. Kyselyn vastaajien ikä (N=73).

Ikä	N	%
23–30	25	34,3
31–40	21	28,8
41–50	10	13,7
51–60	13	17,8
Yli 60	3	4,1
Ikä ei kyselyn perusteella tiedossa	1	1,4
Yhteensä	73	100

Siviilisäädyltään (ks. Taulukko 4) 34 vastaajaa (46,6%) oli naimisissa olevia. Vastaajista 20 (27,4%) oli naimattomia. Lisäksi vastaajista yhdeksän ilmoitti olevansa avoliitossa (12,35%), eronneita oli seitsemän (9,6%), ja kolme vastaajaa (4,15%) oli parisuhteessa. Leskiä ei vastaajien joukossa ollut yhtäkään.

Taulukko 4. Kyselyn vastaajien siviilisäätty (N=73).

Siviilisäätty	N	%
Naimaton	20	27,4

⁷⁴ Tuomi & Sarajärvi 2009, 136; Hirsjärvi 2009, 195, 231–233.

Parisuhteessa	3	4,1
Avoliitossa	9	12,3
Naimisissa	34	46,6
Eronnut	7	9,6
Leski	0	0
Yhteensä	73	100

Perhetilanteeseen liittyen kyselyssä kysyttiin perheeseen kuuluvien lasten määrää (ks. Taulukko 5), sillä arvioin perhetilanteen vaikuttavan esimerkiksi siihen, miltä alueelta pappisvihkimystä ja töitä on mahdollista hakea. 45 vastaajaa (61,6%) oli lapsettomia. Lapsettomista vastaajista lähes puolet (48,9%) oli iältään 23–30-vuotiaita, ja hieman yli neljäsosa (26,7%) 41–40-vuotiaita. Niistä vastaajista, joilla lapsia oli, 77,8 prosentilla oli enemmän kuin yksi lapsi. Vastaajien tulokset vahvistavat aiempaa havaintoa siitä, että teologeilla, joilla on lapsia, on niitä usein paljon.⁷⁵

Taulukko 5. Perheeseen kuuluvien lasten määrä (N=73).

Lapsia perheessä	N	%
Yksi lapsi	7	9,6
Kaksi lasta	9	12,3
Kolme lasta	7	9,6
Neljä lasta tai enemmän	5	6,8
Ei lapsia	45	61,6
Yhteensä	73	100

Kyselyn vastaajat olivat valmistuneet teologian maistereiksi aikavälillä 1993–2017 (ks. Taulukko 6). Vastaajista 49 (67,1%) oli valmistunut teologian maisteriksi vuosina 2015–2017. Toiseksi suurimpana ryhmänä erottuivat ne 18 vastaajaa (24,7%), jotka olivat valmistuneet vuosina 2012–2014. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostivat vuosina 2008–2011 valmistuneet, joita oli yhteensä 4 (5,5%). Loput vastaajat olivat valmistuneet vuosina 1993 ja 2003.

Taulukko 6. Valmistumisvuosi teologian maisteriksi (N=73).

⁷⁵ Niemelä 2010, 27.

Valmistumisvuosi	N	%
1993	1	1,4
2003	1	1,4
2008–2011	4	5,5
2012–2014	18	24,5
2015–2017	49	67,1
Yhteensä	73	100

Selvitin myös vastaajien muista ammattiin pätevöittäviä tutkintoja teologian maisterin tutkinnon lisäksi. Jaoin vastaajat heidän aiemman koulutustaustansa perusteella kuuteen ryhmään (ks. Taulukko 7). Vastaajista 37 (50,7%) ei ollut suorittanut teologian maisterin tutkinnon lisäksi muuta ammattiin pätevöittävää tutkintoa. Näistä vastaajista hieman yli puolet (54,1%) oli 23–30-vuotiaita. Teologian maisterin tutkintoon sisältyvä uskonnon aineenopettajan pätevyys oli neljällä (5,5%) pappisvihkimystä hakevista teologian maistereista.

Teologian maisterin tutkinnon lisäksi jonkin muun ammattiin pätevöittävän tutkinnon oli suorittanut 36 vastaajaa (49,3%). Näistä vastaajista seitsemällä vastaajalla (19,4%) oli kaksi tai useampi aiemmin suoritettu ammattiin pätevöittävä tutkinto. Eniten muita ammattiin pätevöittäviä tutkintoja olivat suorittaneet 51–60 vuotiaat vastaajat, joista 84,6 prosenttia oli suorittanut teologian maisterin tutkinnon lisäksi jokin muu ammattiin pätevöittävä tutkinnon. Kaikista muun ammattiin pätevöittävän tutkinnon suorittaneista vastaajista yhdellä (2,8%) oli lisensiaatin ja kahdella (5,6%) tohtorin tutkinto. Muun ammattiin pätevöittävän tutkinnon suorittaneista vastaajista 15 (41,7%) oli suorittanut teologian maisterin tutkinnon lisäksi jonkin muun ylemmän korkeakoulututkinnon. Heistä filosofian maisterin tutkinto oli kahdeksalla. Seitsemällä (19,4%) kaikista muun ammattiin pätevöittävän tutkinnon suorittaneista vastaajista oli ammattikorkeakoulututkinto, ja 12 (33,3%) vastaajalla oli ammatillinen perustutkinto. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista kuusi oli merkonomeja. Aiemman tutkimuksen mukaan teologian maisterit suorittavat runsaasti muita tutkintoja tai muita opintoja teologian maisterin tutkinnon ohella.⁷⁶ Vuonna 2017 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papiksi vihityistä viidesosa (20%) oli suorittanut

⁷⁶ Niemelä 2010, 28.

teologian maisterin tutkinnon lisäksi jonkun muun ammattiin pätevöittävä tutkinnon.⁷⁷

Taulukko 7. Muut ammattiin pätevöittävät tutkinnot

Muut ammattiin pätevöittävät tutkinnot	N
Ei muuta ammattiin pätevöittävää tutkintoa	37
Ylempi korkeakoulututkinto	15
Ammatillinen perustutkinto	12
Ammattikorkeakoulututkinto	7
Tohtorin tutkinto	2
Lisensiaatin tutkinto	1

Kyselylomakkeen taustatiedot-osiossa oli kysymys myös vastaajien hengellistä taustaa koskien. Vastaajien hengellisen taustan perusteella olen jakanut heidät kahdeksaan ryhmään (ks. Taulukko 8). Ryhmät ovat seuraavat: Riviluterilaiset, herätysliikkeisiin kuuluvat, seurakuntanuoritaustaiset, tausta vapaissa suunnissa, hengellisen heräämisen aikuisiällä kokeneet, tausta muussa uskonnossa, kirkkokriittiset, sekä ekumeeniset luterilaiset.

Taulukko 8. Vastaajien hengellinen tausta (N=73).

Hengellinen tausta	N	%
Riviluterilaiset	36	49,3
Herätysliikkeisiin kuuluvat	12	16,4
Seurakuntanuoritaustaiset	11	15,0
Ekumeeniset luterilaiset	6	8,2
Tausta vapaissa suunnissa	3	4,1
Hengellisen heräämisen aikuisiällä kokeneet	2	2,7
Kirkkokriittiset	2	2,7
Tausta muussa uskonnossa	1	1,4
Yhteensä	73	100

⁷⁷ Ammatillisen koulutuksen raportti 2017. Julkaisematon tilastotieto. Tekijän hallussa.

Suurimmaksi ryhmäksi hengellisen taustan perusteella muodostui *riviluterilaiset*. Tähän ryhmään kuuluviksi määrittelin ne 36 vastaajaa (49,3%), jotka itse määrittelivät itsensä ensisijaisesti esimerkiksi ”riviluterilaisiksi”, ”perusluterilaisiksi”, ”tavallisiksi luterilaisiksi” tai yksinkertaisesti ”evankelis-luterilaisiksi.” Näillä vastaajilla ei ollut herätysliiketaustaa siinä määrin, että he olisivat mieltäneet kuuluvansa johonkin herätysliikkeeseen, eivätkä he erityisesti korostaneet olleensa esimerkiksi seurakuntanuoria. Vastaajille yhteistä oli, että he mielsivät hengellisen taustansa pitkälti lapsuuden perheessä saamansa uskontokasvatuksen kautta, jossa uskonto oli näkynyt esimerkiksi iltarukouksena tai harvakseltaan juhlapyhinä kirkossa käymisenä. Vastaajilla kirkon jäsenyys näyttäytyi itsestänselvyytenä, vaikka he eivät olisi muuten olleet aktiivisesti mukana seurakunnan toiminnassa.

Toiseksi suurimpaan ryhmään, *herätysliikkeisiin kuuluviin*, sijoitin ne 12 vastaajaa (16,4%), jotka selkeästi kokivat kuuluvansa johonkin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sisäiseen herätysliikkeeseen ja pitivät herätysliikettä hengellisenä kotinaan. Vastaajien joukossa oli neljä vanhoillislestadiolaista, kolme körttiä, kaksi viidenteen herätysliikkeeseen kuuluvaa, yksi evankelinen, sekä yksi vastaajaa, joka ei tarkemmin määritellyt omaa herätysliiketaustaansa. Ryhmän ulkopuolelle jätin ne kuusi vastaajaa, jotka olivat saaneet herätysliikkeistä vaikutteita esimerkiksi sukutaustansa tai asuinympäristönsä kautta, mutta eivät itse mieltäneet kuuluvansa mihinkään herätysliikkeeseen, sekä ne vastaajat, joilla oli herätysliiketaustaa, mutta he eivät pitäneet sitä oman hengellisyytensä muotoutumisen kannalta merkittävänä tai olivat myöhemmin ajautuneet herätysliikkeestä erilleen.

Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostivat hengelliseltä taustaltaan *seurakuntanuoret*. Nämä 11 vastaajaa (15,0%) mainitsivat rippikoulun käymisen hengellisen elämänsä kannalta merkittävänä käännekohtana tai muuten painottivat aktiivisena seurakuntanuorena toimimista oman hengellisyytensä muotoutumisen kannalta merkittävänä. Tyypillisesti nämä vastaajat olivat rippikoulun jälkeen löytäneet tiensä seurakunnan nuorisotyön toimintaan ja toimineet esimerkiksi isosina. Yksi tähän ryhmään kuluvista vastaajista oli päätenyt mukaan seurakuntaan kuoroharrastuksen kautta. Hieman yli puolet ryhmään kuuluvista eli seitsemän seurakuntanuoritaustaista vastaajaa korosti, että lapsuudenkodin ilmapiiri oli ollut hyvin maallistunut, eikä uskontokasvatus ollut kuulunut lapsuudenperheen tapoihin.

Kaksi vastaajaa, jotka olisin voinut sijoittaa tähän ryhmään seurakuntanuorena toimimisen perusteella, sijoitin kuitenkin herätysliiketaustaisten ryhmään, sillä he seurakuntanuoritaustansa ohella identifioivat itsensä selkeästi herätysliikkeeseen kuuluviksi.

Neljännän ryhmän nimesin *ekumeenisiksi luterilaisiksi*. Tähän ryhmään sijoitin ne kuusi vastaajaa (8,2%), joita oli heidän hengellisen taustansa monimuotoisuuden vuoksi vaikea sijoittaa mihinkään muuhun ryhmään. Nämä vastaajat korostivat ekumeniaa ja kristittyjen yhteyttä, olivat kiinnostuneita esimerkiksi mystiikasta ja rukouselämästä, sekä pitivät muista kristillisistä kirkkokunnista saamiaan vaikutteita oman hengellisyytensä kannalta tärkeinä.

Viidenteen ryhmään kuuluviksi määrittelin ne kolme vastaajaa (4,1%), jotka olivat hengelliseltä *taustaltaan vapaakristillisiä*. Heitä yhdisti aikuisiällä vapaista suunnista irtaantuminen ja Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon liittyminen.

Kuudennen ryhmän, *hengellisen heräämisen aikuisiällä kokeneet*, muodosti kaksi vastaajaa (2,7%). Nämä vastaajat kertoivat hakeutuneensa mukaan evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan kokemansa hengellisen herätyksen myötä. Toinen vastaajista oli tämän kokemuksen seurauksena myös liittynyt kirkkoon. Vastauksista oli pääteltävissä, että hengelliseen heräämiseen ei näiden vastaajien kohdalla liittynyt esimerkiksi minkään herätysliikkeen vaikutusta, ja että vastaajien identiteettiä ennen heräämistä oli hengellisessä mielessä määrittänyt lähinnä uskonnottomuus tai uskontoneutraalius.

Seitsemänten ryhmään, *kirkkokriittisiin*, kuuluvaksi määrittelin ne kaksi vastaajaa (2,7%), jotka vastaustensa perusteella vaikuttivat suhtautuvan kriittisesti kirkkoon ja institutionaalisesti järjestäytyneeseen uskonnollisuuteen. Tämä näkyi siinä, että he määrittelivät oman hengellisyytensä individualistiseksi sekä kirkkokuntien vaikutteista ja "kaikista suuntauksista vapaaksi".

Viimeisen eli kahdeksannen ryhmän muodostaa vain yksi vastaaja (1,4%), jonka hengellinen tausta erosi kaikkien muiden vastaajien hengellisestä taustasta niin, ettei häntä ollut sen perusteella mahdollista sijoittaa kuuluvaksi mihinkään muuhun

ryhmään. Hänen hengellinen *taustansa oli muussa uskonnossa kuin kristinuskossa*, ja hän oli liittynyt evankelis-luterilaiseen kirkkoon samanaikaisesti teologian opintojen aloittamisen kanssa.

Lopuksi käsittelen tässä alaluvussa myös kyselylomakkeen tarkentavat kysymykset-osion kautta saamani informaation. Kyselylomakkeen tarkentavat kysymykset-osiossa selvitin pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työnhakutilannetta sekä sitä, kokivatko vastaajat pappeuden olevan itselleen kutsumusammatti.

Keskimäärin vastaajat olivat ilmoittautuneet pappisvihkimystä hakeviksi neljään hiippakuntaan. Vastaajista kuusi (8,2%) haki vihkimystä kaikista yhdeksästä hiippakunnasta, kun taas 17 vastaajaa (23,3%) ilmoitti hakevansa vihkimystä vain yhdestä hiippakunnasta, ja 11 vastaajaa (15,1%) vain kahdesta hiippakunnasta. Vastaajien joukossa suosituimpia olivat Espoon hiippakunta, johon vihkimystä hakevaksi oli ilmoittautunut 65,8 prosenttia kyselyyn vastanneista, sekä Helsingin hiippakunta, josta vihkimystä ilmoitti hakevansa 61,6 prosenttia vastaajista. Seuraavaksi eniten kyselyyn vastaajista, 56,2 prosenttia, haki vihkimystä Oulun ja Turun hiippakunnista. Vastaavasti sekä Kuopion että Mikkelin hiippakuntiin oli vihkimystä hakevaksi ilmoittautunut 35,6 prosenttia vastaajista. Porvoon hiippakunnasta pappisvihkimystä haki 12,3 prosenttia vastaajista. (ks. Taulukko 9.) Porvoon hiippakunnan muihin hiippakuntiin verrattuna vähäinen hakijamäärä selittynee hiippakunnan ruotsinkielisyydellä.

Taulukko 9. Hiippakunnat, joista vastaajat hakivat pappisvihkimystä.

Hiippakunta	N	%
Espoon hiippakunta	48	65,8
Helsingin hiippakunta	45	61,6
Oulun hiippakunta	41	56,2
Turun arkkihiippakunta	41	56,2
Tampereen hiippakunta	35	47,9
Lapuan hiippakunta	29	39,7
Mikkelin hiippakunta	26	35,6
Kuopion hiippakunta	26	35,6
Porvoon hiippakunta/Borgå stift	9	12,3

Vain kahdeksalla vastaajista (11,0%) oli kyselyyn vastaamishetkellä pappisvihkimys varmuudella tiedossa. 65 vastaajan (89,0%) osalta tilanne oli kyselyyn vastaamishetkellä avoin. 26 vastaajaa (35,6%) oli odottanut työpaikan löytymistä ja pappisvihkimyksen saamista alle puoli vuotta, 18 vastaajaa (24,7%) vuoden, 15 vastaajaa (20,6%) kaksi vuotta, ja 14 vastaajaa (19,2%) kolme vuotta tai enemmän. Enemmistö vastaajista, 60,3%, oli hakenut papin töitä alle puoli vuotta tai vuoden (ks. Taulukko 10).

Taulukko 10. Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työnhakuaika (N=73).

Työnhakuaika	N	%
Alle puoli vuotta	26	35,6
1 vuosi	18	24,7
2 vuotta	15	20,5
3 vuotta tai enemmän	14	19,2
Yhteensä	73	100

Vastaajista 47 (64,4%) oli käynyt valmistumisensa jälkeen piispan haastateltavana pappisvihkimykseen liittyen, vastaavasti 26 vastaajaa (35,6%) ei ollut päässyt kyselyyn vastaamiseen mennessä piispan haastatteluun (ks. Taulukko 11). On kuitenkin otettava huomioon, että osassa hiippakuntia piispan tapaaminen ja haastattelu tapahtuvat vasta siinä vaiheessa, kun pappisvihkimystä hakeva henkilö on saanut vokaation, eli hänellä on työpaikka tiedossa.⁷⁸ Työhaastatteluun oli saanut kutsun 37 vastaajaa (50,7%), mikä on vain hieman yli puolet vastaajista. Haastatteluun päässeistä vastaajista 25 (67,6%) oli saanut kutsun yhteen tai kahteen työhaastatteluun. Vastaavasti 36 vastaajaa kaikista vastaajista (49,3%) ei ollut päässyt yhteenkään työhaastatteluun. Heistä puolet oli pappisvihkimystä alle puoli vuotta hakeneita.

⁷⁸ Sakasti. Opiskelijalle ja pappisvihkimystä hakevalle.

Taulukko 11. Työhaastattelujen määrä (N=73).

Työhaastattelujen määrä	N	%
Ei kutsua työhaastatteluun	36	49,3
1–2 työhaastattelua	25	34,2
3–4 työhaastattelua	7	9,6
5–6 työhaastattelua	2	2,7
Yli 7 työhaastattelua	3	4,1
Yhteensä	73	100

Kutsumusammattiksi pappeuden koki 62 vastaajaa (84,9%). Vain kolme vastaajaa (4,1%) ei kyselyn perusteella kokenut pappetta kutsumukseksi, ja kahdeksan vastaajaa (11,0%) ei osannut sanoa (ks. Taulukko 12). Ristiintaulukoinnin perusteella naisten ja miesten välillä ei ollut havaittavissa eroa kutsumustietoisuuden suhteen. Aiemmassa teologiselle alalle pyrkivien uravalintamotiiveja selvittävässä tutkimuksessa miesten todettiin korostavan naisia enemmän hengellisen kutsumuksen merkitystä, mutta toisaalta tällöin tutkimuksen kohteena ovat olleet muutkin kuin kirkon virkaan pyrkivät teologian opiskelijat.⁷⁹ Vastaavaa tulosta ei kuitenkaan ole havaittavissa tässä tutkimuksessa. Vastaajien kutsumustietoisuus ei ole sinänsä yllättävä asia, sillä aiemmassa tutkimuksessa on todettu useimpien pappien pitävän työtään syvästi itselleen tarkoitettuna kutsumustehtävänä.⁸⁰

Taulukko 12. Kokemus pappeudesta kutsumusammattina (N=73).

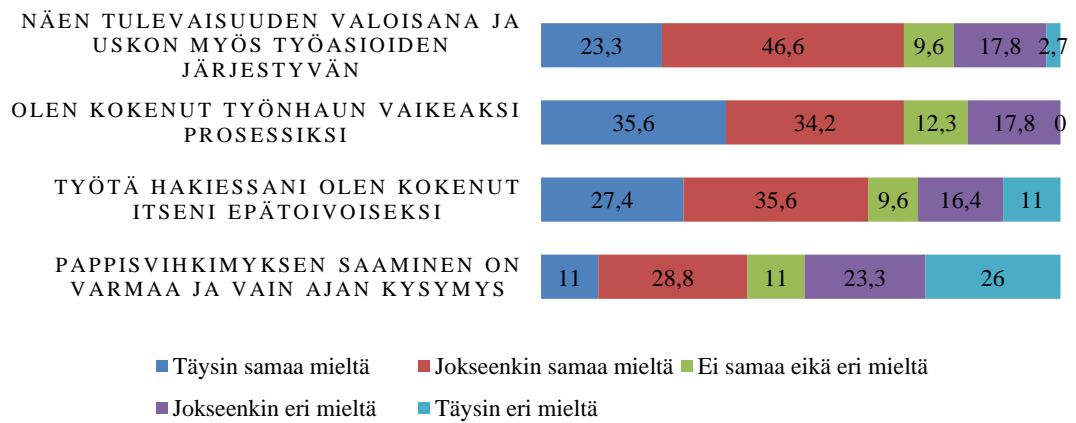
Koetko pappeuden olevan sinulle kutsumusammatti?	N	%
Kyllä	62	84,9
Ei	3	4,1
En osaa sanoa	8	11,0
Yhteensä	73	100

⁷⁹ Niemelä 2013a, 69.

⁸⁰ Niemelä 2014, 3.

4 TYÖLLISYYSTILANTEEN JA TYÖNHAUN HERÄTTÄMÄT AJATUKSET JA TUNTEET

Kyselyssä oli mukana neljä pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden tulevaisuudennäkymiin ja työnhaun herättämiin tunteisiin liittyvää väitettä (ks. KUVIO 2). Väitteestä *näen tulevaisuuden valoisana ja uskon myös työasioiden järjestyvän* kanssa täysin tai melko samaa mieltä oli 69,9 prosenttia vastaajista. Kuitenkin lähes täsmälleen yhtä suuri osa vastaajista, 69,8 prosenttia, oli täysin samaa tai melko samaa mieltä väitteestä *olen kokenut työnhaun vaikeaksi prosessiksi*. Väitteen *työtä hakiessani olen kokenut itseni epätoivoiseksi* kanssa täysin samaa tai melko samaa mieltä oli 63 prosenttia vastaajista. Epätoivoiseksi itsensä kokevien määrä on siis lähes yhtä suuri kuin niiden, jotka suhtautuivat optimistisesti tulevaisuuteen ja työasioiden järjestymiseen. Kuitenkin hieman yli neljäsosa 27,4 prosenttia vastaajista ei ollut kokenut itseään epätoivoiseksi työnhaun aikana.

KUVIO 2. Työnhaun herättämät tunteet. (N=73). Vastaukset prosentteina.

Kyselyssä selvitin myös avoimilla kysymyksillä, millaisia tunteita ja ajatuksia pappien työllisyystilanne ja työnhaku teologian maistereissa herättävät. Näihin kahteen avoimeen kysymykseen saamieni vastausten perusteella havaitsin, että työllisyystilanteeseen ja työnhakuun liittyvät vastaajien kokemukset limittyvät toisiinsa: Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kokemukset työllisyystilanteesta vaikuttavat siihen, miten he kokevat työnhaun ja millaisia tunteita se heissä herättää, sekä päinvastoin. Tästä syystä en nähnyt mielekkääksi tarkastella näiden kahden avoimen kysymyksen kautta saamaani tutkimusaineistoa kahtena toisistaan erillisenä kokonaisuutena. Siksi päädyin yhdistämään kysymysten kautta saamani aineiston, ja käsittelemään ne yhdessä myös tässä tutkimusluvussa.

Vastaajista 55 (75,3%) kertoi kokeneensa työllisyystilanteeseen ja työnhakuun liittyviä negatiivisia tunteita. Tämä ei ole sinänsä yllättävää, sillä henkinen pahoinvointi on työttömällä yleistä.⁸¹ Negatiivisia tunteita kokeneista vastaajista työnhakuun liittyvää turhautumista oli kokenut 22 vastaajaa, epätoivoa tai toivottomuutta 14 vastaajaa, ja surun tunteita 11 vastaajaa. Surua tunnettiin oman tilanteen lisäksi myös muiden töitä hakevien teologien tai teologian opiskelijoiden puolesta. Ahdistuneeksi itsensä oli kokenut yhdeksän vastaajaa. Ahdistusta kokeneista vastaajista kaksi oli kokenut ahdistavana ensisijaisesti muiden teologien työllisyystilanteeseen liittyvät päivittelyt. Kahdeksan vastaajaa oli kokenut työllisyystilanteeseen liittyviä pelon tunteita. Heistä neljä oli kokenut pelkoa siitä, että olisi opiskellut teologian maisterin tutkinnon turhaan. Seitsemän vastaajaa oli kokenut

⁸¹ Saarelma-Thiel 2009, 30.

riittämättömyyden ja kelpaamattomuuden tunteita, ja seitsemän vastaajaa ilmoitti luovuttaneensa työnhaun suhteen.

Kuusi vastaajaa oli kokenut harmituksen tunteita, ja viisi vastaajaa pettymystä. Seuraavaksi yleisimpiä tunteita olivat epävarmuus, masentuneisuus, kiukun, suuttumuksen tai vihan tunteet, sekä huolestuneisuus. Edellä mainituista tunteista kutakin kuvaili kokeneensa neljä vastaajaa. Itsensä tuskaiseksi oli kokenut kolme vastaajaa. Muita yksittäisten vastaajien kuvailemia tunteita olivat stressi, jännitys, yllättyneisyys tai hämmentyneisyys, ristiriidan tunne, levottomuus tai hermostuneisuus, voimattomuus, kateus ja katkeruus. Määrittelemättömiä negatiivisia, "huonoja" tunteita, ilmoitti kokeneensa kaksi vastaajaa. Lisäksi yksi vastaaja koki valmistuneensa työllistymiseen nähden väärään aikaan. Työttömyystilanteen johtuvien masennuksen tunteiden on todettu aiheuttavan psyykkistä pahoinvointia erityisesti niillä, jotka kokevat työttömyyden suurena elämänhallintaa uhkaavana muutoksena. Myös taloushuolet ja alhaiset työllistymisodotukset lisäävät työttömyyden aiheuttamaa psyykkistä pahoinvointia.⁸²

"Mikään ei ole turhauttanut enempää elämässäni kuin tämä papin paikkojen hakeminen. ---" (Nainen, 28)

"Tuntuu, että mikään ei riitä! Usein itkettää ja harmittaa, miksen minä kelpaa?? Usein mietin, että luovutan. En enää jaksa. ---" (Nainen, ikä ei kyselyn perusteella tiedossa)

Pätkätyöt herättivät epävarmuutta kuudella vastaajalla. Pätkätöihin liittyvä pelko ei ole tuulesta temmattu, sillä useimmat papit aloittavat työnsä määräaikaissa virkasuhteissa.⁸³ Katkeavien määräaikaisten työsuhteiden on todettu olevan ongelmallisia sekä työntekijöiden että työnantajien kannalta. Pätkäpapeilla ei ole vakituisessa virkasuhteessa työskenteleviin kollegoihinsa verrattuna samanlaisia mahdollisuuksia työnsä kehittämiseen. Pätkätyöt aiheuttavat myös työssäjaksamiseen liittyviä ongelmia, ja huoli seuraavan työpaikan löytymisestä voi viedä voimavaroja ja huomiota pätkätyön aikana.⁸⁴

⁸² Pietiläinen 2005, 103–104.

⁸³ Tuominen & Salomaa 2015, 77.

⁸⁴ Tuominen & Salomaa 2015, 80.

"--- Tuntuu epävarmalta ammatilta, koska tiedossa on vain pätkätöitä. ---"
(Mies, 45)

"--- Vaikka saisi vihkimyksen, on elämä sen jälkeenkin luultavasti pätkästä toiseen loikkimista. ---" (Nainen, 28)

Avoimissa vastauksissa 21 (28,8%) vastaajaa nosti esille työnhakuun tai työllisyystilanteeseen liittyen kokemiaan positiivisia tunteita. Positiivisten tunteiden kirjo oli kuitenkin vastaajien kuvailemiin negatiivisiin tunteisiin verrattuna suppeampi. Kaikista vastaajista 16 (21,9%) vastaajaa kertoi kokeneensa sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Vain viisi (6,9%) vastaajaa kuvaili työnhakuun liittyen lähes yksinomaan positiivisia tunteita. Positiivisia tunteita kokeneista vastaajista yhdeksän oli kokenut työnhakuun liittyvää toiveikkuutta. Viisi vastaajaa oli kokenut määrittelemättömiä positiivisia tunteita, joita he kuvailivat esimerkiksi sanalla "hyvä". Neljä vastaajaa kertoi kokeneensa iloa. Muita kokemiaan positiivisia tunteita yksittäiset vastaajat kuvailivat sanoilla luottavaisuus, neutraali olotila, myönteinen odotus, positiivinen jännitys, innokkuus, rauhallisuus, sekä ylpeys haastattelukutsuista.

"Näen hyviä mahdollisuuksia. ---" (Mies, 49)

"--- Uusia paikkoja on aina kutkuttava hakea. ---" (Nainen, 25)

Enemmistö niistä vastaajista, jotka kommentoivat työllisyystilannetta avoimissa vastauksissa, pitivät pappien työllisyystilannetta huonona. 21 vastaajan (28,8%) mielestä työllisyystilanne oli huono. Vain seitsemän vastaajaa (9,6%) suhtautui työllisyystilanteeseen myönteisemmin, mutta suurin osa heistä piti sitä siitä huolimatta haasteellisena. He eivät kuitenkaan nähneet sitä toivottomana, tai toivoivat ja luottivat työllisyystilanteen paranevan tulevaisuudessa.

"--- Kaikki papiksi haluavat eivät tule koskaan saamaan vihkimystä. Se on ikävä tosi asia, jonka monet joutuvat kohtaamaan. ---" (Mies, 35)

"--- Ei pelota, sillä työttömyys on toki ollut kasvussa, mutta ei vielä mahdoton. Pappaja kuitenkin vihitään." (Nainen, 25)

Myönteisesti työllisyystilanteeseen suhtautuvista vastaajista neljä oli valmistunut teologian maisteriksi vuonna 2017 ja odottanut pappisvihkimyksen saamista alle puoli vuotta. Kolme muuta vastaajaa olivat valmistuneet vuosina 2015 ja 2016 ja hakeneet papin töitä vuoden. Negatiivisesti työllisyystilanteeseen suhtautuvista vastaajista puolestaan vain neljä oli valmistunut teologian maisteriksi vuoden 2017 aikana, ja näiden vuonna 2017 valmistuneiden lisäksi myös yksi vuonna 2012 valmistunut vastaaja oli hakenut papin töitä alle puoli vuotta. Muut kuusitoista työllisyystilanteeseen negatiivisesti suhtautuvista vastaajista olivat valmistuneet teologian maistereiksi aikavälillä 2008–2016. Heistä puolet oli vuonna 2015 valmistuneita. Enemmistöllä työllisyystilanteeseen negatiivisesti suhtautuvista vastaajista työnhaku oli jatkunut yli vuoden, sillä vain kolme heistä oli hakenut pappisvihkimystä vähemmän aikaa. Yhteensä yhdeksän vastaajaa oli hakenut papin töistä kaksi vuotta, ja neljä vastaajaa kolme vuotta tai enemmän. Näiden vastausten perusteella työnhakuajan pituus näyttää olevan yhteydessä siihen, miten pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit suhtautuvat työllisyystilanteeseen. Työttömyyden pitkittymisellä on todettu olevan yhteys työttömyyden psyykkiseen kuormittavuuteen: mitä pidempään työttömyys jatkuu, sitä suuremmaksi sen psyykinen kuormittavuus käy.⁸⁵

Vastaajista 17 (23,3%) toi avoimissa vastauksissa esille, että heidän mielestään teologien koulutus oli ollut ylimitoitettua työllistymisnäkyymiin suhteutettuna. Näiden vastaajien vastauksissa esiintyi myös toiveita siitä, että teologien koulutusmääriin tehtäisiin muutoksia tiukentuneen työllisyystilanteen vuoksi.

"--- Miksi teologeja on koulutettu liikaa? Toivoisin, että teologeja ei koulutettaisi ihan samaa vauhtia, kun kerran teologit eivät tule työllistymään niin hyvin." (Nainen, 46)

"--- Missä vaiheessa teologiset tiedekunnat heräävät siihen, millainen ylitarjonta maistereilla on. --- ei ole mitään järkeä kouluttaa ihmisiä näin paljoa työttömäksi. ---" (Nainen, 34)

⁸⁵ Dahlbert 2007, 35.

Vastoin joidenkin vastaajien epäilyksiä, tarve tehdä muutoksia teologian alan koulutusmääriin on havaittu myös teologeja kouluttavissa yliopistoissa sekä ammattiliitossa. Vuonna 2016 tehtyjen Kirkon akateemisten AKIn koulutus- ja työvoimapolitiittisten linjausten mukaan teologian alalla on haettavina olevien työpaikkojen määrään nähden ylitarjontaa työvoimasta, mistä johtuen teologian alan sisäänottoa tulisi pienentää ainakin 10 prosenttia. AKIn mukaan aloituspaikkojen määrän vähentäminen tulisi kohdistua ensimmäisenä Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan, jotta teologioiden kouluttaminen Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa sekä Åbo Akademiassa Turussa säilyisi kannattavana.⁸⁶ Myös vuonna 2015 tehdyn teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakoitiraportin mukaan työpaikkojen vähentymisen ja teologioiden kohtaamien työllistymisvaikeuksien perusteella teologisten oppilaitosten koulutusmääriä tulisi vähentää 10–15 prosentilla vuoteen 2020 mennessä, eli jo tulevien kahden vuoden aikana.⁸⁷

Pappien työllisyystilanteeseen ja työnhaun herättämiin ajatuksiin liittyen yhteensä 25 vastaajaa (34,3%) esitti kritiikkiä kirkkoa tai sen rekrytointiin liittyviä toimintatapoja kohtaan (ks. Taulukko 13). Kritiikin kohteena olivat kirkon linja, kirkon taloustilanteen vaikutukset rekrytointipäätöksiin, pappien rekrytointiin liittyvät epäkohdat, puutteelliset toimet teologioiden työllisyystilanteen parantamiseksi, opiskelijoiden puutteellinen tiedottaminen ajankohtaisesta työllisyystilanteesta, sekä piispan haastattelu. Kritiikkiä esittävästä vastaajista 12 oli miehiä ja 13 naisia.

Taulukko 13. Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kirkkoa tai rekrytointiin liittyviä toimintatapoja kohtaan esittämä kritiikki.

Kritiikin aihe	f
Kirkon linja	7
Kirkon taloustilanteen vaikutukset rekrytointipäätöksiin	7
Pappien rekrytointiin liittyvät epäkohdat	6
Puutteelliset toimet teologioiden työllisyystilanteen parantamiseksi	3
Opiskelijoiden puutteellinen tiedottaminen ajankohtaisesta työllisyystilanteesta	2

⁸⁶ Koulutus- ja työvoimapolitiittiset linjaukset 2016, 1, 5.

⁸⁷ Buchert et al. 2015, 45.

Kritiikkiä esittäneistä vastaajista seitsemän oli tyytymättömiä kirkon linjaan. Heistä kolmella oli herätysliiketausta, ja yksi oli hengelliseltä taustaltaan kriittisesti uskonnollisiin instituutioihin suhtautuva. Lisäksi yksi vastaaja määritteli itsensä konservatiiviksi. Kirkon linjaan kriittisesti suhtautuvista vastaajista kuusi oli miehiä ja yksi nainen. Nämä vastaajat pitivät Suomen evankelis-luterilaisen kirkon linjauksia tai toimintatapoja syynä kirkosta eroamiseen ja sitä kautta huonoon työllisyystilanteeseen. Vastauksissa nousi esille näkemyksiä, joiden mukaan huonosti työnsä hoitavat papit olivat syyä kirkko kohtaan tunnetun arvostuksen vähenemiseen. Kirkon työntekijöitä ei pidetty tarpeeksi helposti lähestyttäviä ja pappien sielunhoito-osaamisessa oli koettu olevan puutteita. Kirkkoa syytettiin myös liiasta liberaaliudesta, siitä, että politiikka ja muut kirkon ulkopuoliset tekijät olivat saaneet liian suuren roolin kirkossa. Osa vastaajista oli huolissaan siitä, että evankeliumin julistamisesta oli tullut sivuseikka, ja kirkko muuttunut enemmänkin maalliseksi hyväntekeväisyysjärjestöksi. Nykyisen linjan vuoksi vastaajat kokivat kirkon erkaantuvan ihmisten elämästä.

"--- Kirkon teologinen linja on vaikuttanut kirkon kutsuvuuteen ja sitä kautta työllisyystilanteeseen." (Mies, 40)

"--- Kirkon päätyönä tuntuu monia piispojakin kuunnellessa olevan enemmän diakoninen yhteiskunnallinen hyvä ja ihmisten auttaminen enemmän kuin evankeliumin ja uskon mukaisen elämän eteenpäin vieminen. ---" (Mies, 29)

"--- Tuntuu, että kirkko kärsii jäsenkadosta muun muassa juuri puutteellisen sielunhoito-osaamisen ja elämänmakuisen, kansanomaisen opetuksen puutteen tähden, mihin vallitseva rekrytointilinja altistaa sen." (Mies, 31)

Seitsemän kritiikkiä esittävästä vastaajista oli sitä mieltä, että kirkon tiukentuva taloustilanne oli aiheuttanut ongelmia rekrytoinnin kannalta tai huonoja rekrytointipäätöksiä. Näistä vastaajista viisi oli naisia ja kaksi miehiä. Yksittäisten vastaajien näkemysten mukaan seurakunnista on helpompi saada töitä epäpätevänä kuin pätevänä, ja teologin tehtäviäkin tehtävä vain vapaaehtoistyönä. Rekrytointien vähyyttä pidettiin ongelmallisena siitäkkin syystä, että vastaajien mukaan töissä olevat papit ovat ylityöllistettyjä, eivätkä ehdi tehdä enää töitään kunnolla. Vastaajien

kokemuksen mukaan pappien tehtäviä siirretään vapaaehtoisille, koska on pakko säästää. Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että kirkolla on edelleen rahaa. Heidän mukaansa uusia virkoja pitäisi jättää eläköitymisen myötä täyttämättä, ja muutenkin pitäisi selvittää, mihin kirkon rahat menevät.

"--- Kirkolla on rahaa, oikeasti, työssä olevat papit valittavat liiasta työstä, mutta eläköityvien tilalle ei palkata uutta työntekijää, koska seurakunta säästää. Älytöntä. ---" (Nainen, 38)

"--- Ennen valmistumista seurakunnista sai sentään kausiteologin töitä. Nyt valmistumisen jälkeen ei huolita niihinkään, koska se tulisi seurakunnalle liian kalliiksi. ---" (Nainen, 29)

Kritiikkiä esittävistä vastaajista kuusi oli kokenut kirkon rekrytointikäytänteissä olevan epäkohtia. Näistä vastaajista neljä oli naisia ja kaksi miehiä. Vastauksissa esiintyi näkemyksiä, että papeiksi ei vihitä tarpeeksi kutsumustietoisia ihmisisiä. Pappisvihkimyksen saaminen oli näiden vastaajien kokemuksen mukaan enemmän kiinni herätysliiketaustasta tai poliittisista mielipiteistä. Vastaajien mukaan myös pappien työhön sitoutumiseen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta pienten seurakuntien ongelmana ei olisi jatkuva pappien vaihtuvuus. Epäreiluna työttömien teologian maistereiden kannalta koettiin, että uusia pappeja ei uskallettaisi vihkiä työllisyystilastojen huononemisen pelossa.

"--- Tuntuu siltä, että kirkossa ja seurakunnissa ei arvosteta pappeutta ja pappeja riittävästi. --- Monissa seurakunnissa, varsinkin suurissa seurakunnissa on muita työntekijöitä, vaikka kuinka paljon, ja myös pienemmissä seurakunnissa ja vain muutama pappi tai vain yksi. ---" (Nainen, 58)

"--- On paljon todella hyviä teologian mestereita jotka osaisivat työn varmasti todella hyvin. Harmittaa senkin takia, että kirkossa on pappeja, jotka eivät hoida työtään kunnolla. Miksi heillä saa olla työpaikka ja toisilla ei?" (Nainen, 24)

Kolme kritiikkiä esittävistä vastaajista oli sitä mieltä, että teologian työllisyystilanteen tai Suomen yleisen työllisyystilanteen parantamiseksi ei ole tehty riittävästi. Näistä vastaajista kaikki olivat naisia. Vastaajien kritiikki kohdistui niin pappisliittoon, seurakuntiin, piispoihin, kuin tuomiokapituleihinkin.

"--- Pappisliittokin on aivan hiljaa ja toimeton tässä asiassa, mikä on uskomatonta, --- Samoin seurakunnat ovat yleensäkin työttömyyteen liittyen aivan saamattomia. ---" (Nainen, 54)

Kaksi vastaajaa oli kokenut, ettei opiskeluaikana ollut saatavilla tarpeeksi teologien työllisyystilanteeseen liittyvää tietoa. Näistä vastaajista molemmat olivat miehiä. He olivat valmistuneet teologian maistereiksi vuonna 2015 ja 2016, minkä perusteella voidaan olettaa heidän aloittaneen opintonsa aikavälillä 2008–2011 välillä. Tällöin opintojen aloittaminen osuisi yhteen teologian alan työllisyystilanteen muutoksen alun kanssa 2010-luvun vaihteessa, jolloin työllisyystilanne on muuttunut merkittävästi vuosina opintojen aloittamisen ja maisteriksi valmistumisen välillä.

"--- Ainakin itsestä tuntui, ettei huonosta työtilanteesta puhuttu tarpeeksi koulun puolelta. Työtilanteesta kuuli lähinnä toisilta maistereilta ikään kuin huhuja. ---" (Mies, 28)

Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että työllistymiseen liittyvät haasteet voivat joillakin teologeilla vaikuttaa myös siihen, miten tyytyväisiä he ovat suorittamaansa teologian maisterin tutkintoon. Hyvin työllistyneisiin verrattuna työllistymisvaikeuksia tai valmistumisen jälkeen työttömyyttä kokeneiden on todettu olevan tyytymättömämpiä tutkintoonsa.⁸⁸ Toisaalta myös kirkon tehtäviin pätevöittämissä oppilaitoksissa heikentynyt työllisyystilanne on tiedostettu vaihtelevasti, ja tukitoimia työllisyysvalmiuksien parantamiseen tarvittaisiin lisää, sillä ajankohtainen työllisyystilanne ei aina välity tarpeeksi selkeästi opiskelijoille.⁸⁹

Yksi vastaaja kritisoi piispan haastattelua mielivaltaisuudesta, sekä siitä, että soveltuvuuskokeella ei näyttänyt olevan työnhaun kannalta merkitystä. Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että kirkkolainsäädäntö jättää piispalle henkilökohtaista tulkinnanvaraa, ja koska piispat ovat yksilöitä, on heidän pappisvihkimystä hakeviin teologian maistereihin kohdistuvissa odotuksissaankin keskinäisiä eroavuuksia.⁹⁰

"--- Niissä hiippakunnissa, joissa on tapana piispan haastattelu hakijan urakehitys ei välttämättä jatku sen pidemmälle. Piispa päättää parinkymmenen

⁸⁸ Buchert et al. 2015, 15.

⁸⁹ Koulutus- ja työvoimapolitiittiset linjaukset 2016, 5–6.

⁹⁰ Saarinen 2004, 6.

minuutin keskustelun pohjalta, oletko sopiva papin virkaan. Tuomiokapitulin teettämä soveltuvuuskoe on toisarvoinen. ---"

On kuitenkin huomattava, että kirkkolain mukaan pappisvirkaan vihittäväksi hyväksymisestä päättävät piispa ja tuomiokapituli, eli papiksi vihkimisestä on oltava sekä piispan että tuomiokapitulin enemmistön yksimielinen päätös. Pappisvihkimystä hakevan soveltuvuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös muutkin seikat, kuin soveltuvuustutkimuksen tulos tai hyväksytysti suoritettu yliopistotutkinto. Niiden lisäksi piispainkokouksen määrittämät kriteerit papiksi soveltuvuudesta ovat muun muassa hakijan oman sisäisen kutsumuksen luonne, kirkon tunnustuksessa pysymisen edellytykset, ihmissuhdetaidot, sielunhoitotaidot, itsensä ilmaisemisen taidot, yhteistyökyky sekä itsensä ja taitojensa kehittämisen mahdollisuudet.⁹¹

Vastaajat eivät ainoastaan tyytyneet kritisoimaan työllisyystilannetta. Vastaajista 21 (28,8%) esitti myös ehdotuksia työllisyystilanteen parantamiseksi (ks. Taulukko 14). Parannusehdotuksia esittävästä vastaajista 11 oli naisia ja 10 miehiä.

Taulukko 14. pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden ehdotukset työllisyystilanteen parantamiseksi.

Parannusehdotukset	f
Yksittäiset parannusehdotukset	9
Kirkon ja yliopistojen pitäisi tehdä jotakin työllisyystilanteen parantamiseksi	7
Ulkoisen vokaation purkaminen	4
Pappisvihkimysten määrien lisääminen ja pappien vihkiminen puolta vuotta lyhyempiin sijaisuuksiin	4

Yhdeksän vastaajaa esitti yksittäisiä ehdotuksia työllisyystilanteen korjaamiseksi. Näistä vastaajista seitsemän oli naisia ja neljä miehiä. Yksittäisinä parannusehdotuksina esiintyivät viisaat rekrytointiratkaisut, papin paikkojen ilmoittaminen avoimessa haussa, maisterien valmistumisvuoden mukainen järjestys päästä töihin, piispan haastattelu heti hakuprosessin alussa, soveltuvuusarvion

⁹¹ Kirkkolaki 1054/1993, 5:1: 2 §; Papin koulutuspolku 2013,17.

teettäminen jo teologian opintojen alussa, papin- ja piispanvirkojen muuttaminen määräaikaikaisiksi, huonojen pappien erottaminen, sekä naispappeuden lakkauttaminen.

Seitsemän vastaaja oli sitä mieltä, että kirkon ja yliopistojen pitäisi tehdä jotakin työllisyystilanteen parantamiseksi. Näistä vastaajista neljä oli miehiä ja kolme oli naisia. Työllisyystilannetta parantavina toimenpiteinä esitettiin esimerkiksi yliopistojen ja kirkon välisen yhteistyön tehostamista. Vastaajien mukaan teologeja kouluttavien yliopistojen tulisi antaa realistinen ja totuudenmukainen kuva työllistymisestä. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että teologeja pitäisi neuvoa enemmän työnhaussa: teologian opiskelijoille pitäisi antaa selkeämpi kuva myös muista työllistäjistä kuin kirkosta, ja opintojen pitäisi paremmin tukea käytännön työnhakua. Yksi vastaaja toivoi kirkon ottavan enemmän kantaa ja puuttuvan työttömyyteen yleisesti yhteiskunnallisena ongelmana.

"--- Toivon että yliopistolla, kirkossa ja seurakunnissa herättäisiin todellisuuteen ja tyhjät lupaukset jätettäisiin antamatta. ---" (Nainen, 30)

"--- Pitäisi tosi paljon enemmän neuvoa siinä työnhaun prosessissa. ---" (Mies, 43)

Ulkoisen vokaation purkamista ratkaisuna työllisyystilanteen parantamiseksi esitti neljä vastaajaa. Näistä vastaajista kaksi oli naisia ja kaksi miehiä. Näkemys ulkoisen vokaation purkamisesta on kuitenkin ongelmallinen kirkkolain, kirkkojärjestyksen ja kirkon perinteen näkökulmasta. Esimerkiksi Eero Huovinen toteaa kirjassaan *Pappi?* ulkoisen kutsun korostavan sitä, että pappisvirka ei ole ihmiselle tai teologille automaationa kuuluva oikeus: Hengellisen vihkimysviran perusluonteeseen kuuluu, että oma sisäinen kutsu ei yksistään ole riittävä, vaan papiksi voidaan tulla vain toisten ihmisten antaman kutsun ja valtuutuksen nojalla.⁹²

"--- Meidän pitäisi saada vapaasti vihkimys samoin kuin diakonien ja sit katotaan kuka saisi töitä! ---" (Nainen, 35)

⁹² Huovinen 2001, 219, 225.

"--- Pappisvihkimys tulisi sisällyttää maisterin tutkintoon niille opiskelijoille, jotka ovat kyseisen linjan valinneet, vaikka työpaikasta ei olisikaan varmuutta." (Mies, 55)

Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että pappisvihkimysten määrää tulisi lisätä tai pappeja tulisi vihkiä puolta vuotta lyhyempiinkin työsuhteisiin. Vastaajat olivat kaikki naisia. Tällä hetkellä vähintään kuuden kuukauden täysiaikaisen virkasuhteen saaminen on edellytys papiksi vihkimiselle. Edellytykselle ei kuitenkaan ole säädettyä perustaa, vaan se pohjautuu piispojen epäviralliseen keskinäiseen sopimukseen. Kirkon akateemisten ammattiliiton koulutus- ja työvoimapolitiittisten linjausten mukaan kuuden kuukauden sääntö on perusteltu pastoraalikoulutukseen kuuluvan perehdytyksen kannalta, mutta ei kaikissa tilanteissa ole teologian maistereiden työllistymistä edistävä käytäntö.⁹³

"--- En ymmärrä kirkon puolen vuoden sääntöä. Olisin itse saanut jo varmaan töitä, mutta lyhyemmäksi aikaa kuin kuudeksi kuukaudeksi. ---" (Nainen, 35)

"--- Pappisvihkimyksiä pitäisi lisätä. ---" (Nainen, 38)

5 TYÖNHAUN HAASTEET JA VOIMAVARAT

5.1 Ulkoiset haasteet

Kyselylomakkeessa pyysin pappisvihkimystä hakevia teologian maistereita kertomaan omin sanoin, millaisia haasteita he olivat kohdanneet työnhaussa, sekä millaiset asiat heitä olivat työnhaussa tukeneet. Tässä luvussa tarkastelen näihin kahteen avoimeen kysymykseen perustuvia tutkimustuloksia. Olen jakanut teologian maistereiden kohtaamat työnhaun haasteet ja työnhaun voimavarat kahteen ryhmään: sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Sisäiset tekijät ovat teologian maistereiden subjektiivisiin kokemuksiin, heidän omaan ammatilliseen osaamiseensa tai muihin heidän vaikutuspiirissään oleviin tekijöihin liittyviä seikkoja. Ulkoiset tekijät puolestaan ovat

⁹³ Koulutus ja työvoimapolitiittiset linjaukset 2016, 6.

työllisyystilanteeseen, sosiaalisiin verkostoihin tai esimerkiksi seurakuntien rekrytointikäytänteisiin liittyviä tekijöitä, joihin pappisvihkimystä hakevilla teologian maistereilla ei ole mahdollisuutta suoraan vaikuttaa.

Työhaussa haasteellisina ulkoisina tekijöinä (ks. Taulukko 15) vastaajat pitivät seurakuntien tai hiippakuntien rekrytointikäytäntöihin tai -toimintaperiaatteisiin liittyviä ongelmia, asiatonta kohtelua tai syrjintää, suurista hakijamääristä johtuvaa kovaa kilpailua, vihittyjen pappien etulyöntiasemaa työhaussa maistereihin nähden, vaikeutta saada työhaastattelukutsuja, palautetta omista työnhakutaidoista tai rekrytointipäätösten tuloksista, sekä työnhakuun liittyviä muita käytännön ongelmia.

Taulukko 15. Ulkoiset haasteet työhaussa.

Ulkoiset tekijät	f
Asiaton kohtelu tai syrjintä	23
Seurakuntien tai hiippakuntien rekrytointikäytänteisiin tai – toimintaperiaatteisiin liittyvät ongelmat	21
Suuret hakijamäärät, kova kilpailu	17
Vihityt papit työhaussa maistereiden edellä	17
Ei kutsua työhaastatteluun tai vaikeus saada haastattelukutsuja	13
Ei palautetta omista työnhakutaidoista tai rekrytointipäätösten tuloksista	9
Muut työnhakuun liittyvät käytännön ongelmat	3

Asiatonta kohtelua tai syrjintää työhaussa ilmoitti kokeneensa yhteensä 23 vastaajaa (31,5%). Heidän vastauksissaan asiaton kohtelu tai syrjintä jakaantui kokemuksiin aiemman työ- tai elämäkokemuksen väheksymisestä tai työhaun motivaation kyseenalaiseksi asettamisesta, ikään, sukupuoleen tai vakaumukseen perustuvasta syrjinnästä, avoliiton ongelmallisuudesta työhaun kannalta, seksuaalisesta häirinnästä, sekä kokemuksiin muusta työkestä ja epäasiallisesta kohtelusta.

Vastaajista yhdeksän oli kokenut, että heidän aikaisempi työ- tai elämäkokemuksensa oli muodostunut haitaksi työhaussa. Näistä vastaajista yhden vastaajan kohdalla aiempaa kokemusta seurakuntatyöstä ei oltu katsottu työhaussa eduksi. Eräs toinen vastaaja puolestaan oli kokenut, että hänen aiempaa muun alan työkokemustaan ei nähty työhaussa eduksi, vaan ainoastaan rippikoulukokemus olisi ollut työnantajan kannalta tarpeellinen. Yhden hakijan kokemuksen mukaan hänen motivaationsa hakea papin töitä oli kyseenalaistettu hänen toisen alan maisterintutkintonsa vuoksi, ja hän

oli kokenut olevansa ylikoulutettu. Yksi vastaaja oli tehnyt valmistumisensa jälkeen työuraa yliopistossa ja järjestöissä, ja kokenut niiden haittaavan hänen hakeutumistaan kirkon töihin. Yksi vastaaja koki, että muodollista pätevyyttä arvostetaan seurakunnissa asiaosaamisen ja käytännön kokemuksen kustannuksella. Lisäksi yhden vastaajan motivaatio hakea tiettyä työpaikkaa oli kyseenalaistettu hänen entisen asuinpaikkakuntansa perusteella.

"Olen kokenut olevani ylikoulutettu (toisen maisterintutkinnon vuoksi). Olen aistinnut, että työantajat eivät ole uskoneet kutsumukseeni juuri toisen alan opintojen vuoksi, vaikka itse olen nähnyt ne juuri papintyötä tukevinä ja osaamista vahvistavina. ---" (Mies, 31)

"--- Koko ajan vähäteltiin sitä, että 'miksi etelän tyttö nyt tänne maalle haluaa' --- Tuntuu vain siltä, että jos olet etelässä syntynyt, sinulla ei voi olla haluja muuttaa muualle. Näin koin, että seurakunnat ajattelivat. ---" (Nainen, 34)

Vastaajista yhteensä yksitoista ilmoitti kokeneensa ikään, sukupuoleen tai vakaumukseen perustuvaa syrjintää työnhaussa. Iän perusteella syrjityksi koki tulleen seitsemän vastaajaa. Heistä yksi oli 37-vuotias, muut olivat iältään 52–64-vuotiaita. Vaikka saamieni vastausten perusteella ei ole mahdollista selvittää, onko kaikkien vastaajien kohdalla syrjintää todellisuudessa tapahtunut, vastaajien kokemus on todellinen. Kokemus ikään perustuvasta syrjinnästä on yleinen suomalaisilla työpaikoilla.⁹⁴ Lisäksi on todettu, että nykyisessä työkuultuurissa ikä on muodostunut keskeiseksi yksilön työmarkkinakelpoisuutta heikentäväksi ja työnhaussa syrjintää aiheuttavaksi tekijäksi. Työttömyysriskin on todettu olevan korkein alle 20- ja yli 54-vuotiailla. Työmarkkinakelpoisuusehtojen on todettu suosivan ominaisuuksia, jotka eivät ole tyypillisiä hyvin nuorille tai vanhemmille työnhakijoille, ja työttömyys vanhemmalla iällä ennakoii hyvin todennäköisesti työttömyyden pitkittymistä. Suora ikäsyrjintä ilmenee esimerkiksi työhönottotilanteessa suoralla ilmaisulla, että henkilö on tehtävään liian vanha. Epäsuorassa syrjinnässä hakijan annetaan muulla tavoin ymmärtää, että hänen ikänsä on ongelma haettavan paikan suhteen.⁹⁵

⁹⁴ Grönlund 2010, 24.

⁹⁵ Kannisto-Karonen 2015, 31.

” Olen saanut kuulla puhelimessa avoimesti iän olevan haitaksi. --- Olen saanut arkkhiippakunnasta kirjallisena vastauksen koskien ikää. --- Hän kertoi henkilökohtaisena mielipiteenään vanhemmilla hakijoilla mahdollisesti olevan sellaisia tottumuksia, jotka saattavat olla haitaksi papin työssä. ” (Mies, 64)

Sukupuolen perusteella syrjityksi koki tullessa yhdeksän vastaajaa. Heistä neljä oli naisia ja viisi miehiä. Sekä iän että sukupuolen perusteella syrjityksi koki tullessa kaikista syrjintää kokeneista yhteensä yhdestätoista vastaajasta neljä.

”Ikärasismia. --- Nuorille naisille on tarjolla töitä, ei vanhoille ukoille. --- ”(Mies, 57)

”--- Olen törmännyt ikärasismiin ja naispappeuden väheksymiseen ja jopa kielteiseen suhtautumiseen naispappeuteeni monissa seurakunnissa, joihin olen hakenut. ---” (Nainen, 53)

Seitsemän vastaajaa nosti vastauksissaan esille syrjinnän hengellisen taustan tai vakaumuksen perusteella. Näistä vastaajista kolme oli herätysliikkeisiin kuuluvia. Yhdellä vastaajalla oli herätysliiketaustaa, mutta hän oli eronnut liikkeen piiristä. Yksi vastaaja määritteli itsensä konservatiiviksi, yhden tausta oli vapaissa suunnissa, ja yksi koki tullessa syrjityksi siksi, ettei hänellä ollut herätysliiketaustaa.

”--- Luulen että myös herätyskristillinen taustani on vaikuttanut hakuprosesseissa, vaikka näyttäydyn ja esittäydyn nykyään liberaalina pappisehdokkaana. ---” (Nainen, 53)

”Ennakkoluulot taustaani koskien. Välillä se tuntuu jopa syrjinnältä” (Mies, 30)

Aiemmassa tutkimuksessa herätysliiketaustan on todettu olevan keskeinen eriarvoiseen asemaan joutumisen kokemuksia kirkon työhönottotilanteissa aiheuttava tekijä. Toisaalta herätysliiketaustasta on aiemmassa tutkimuksessa todettu olevan joko

etua tai haittaa sen mukaan, mikä työnhaun kohteena olevan seurakunnan vallitseva herätysliikesuunta. Sama koskee myös liberaaliutta ja konservatiivisuutta.⁹⁶

Yksi vastaaja oli kokenut, että hänen avoliittonsa oli nähty työnhaussa ongelmana. Perinteisesti pappin on oletettu elävän joko avioliitossa tai yksin, sillä avioliittoihanne on ollut perinteisesti tärkeä osa kirkon opetusta. Avoliitot ovat kuitenkin yleistyneet yhteiskunnassa, ja myös pappisvihkimystä tavoittelevien teologian opiskelijoiden keskuudessa.⁹⁷

"--- Olen kokenut, että avoliittoni on ollut ainakin hiippakunnan päässä hieman keskustelua herättänyt aihe. ---" (Nainen, 32)

Toisaalta kahdeksasta muusta avoliitossa elävästä vastaajasta yksikään ei ilmoittanut kokeneensa ongelmia työnhaussa avoliitosta johtuen. Mahdollisesti voidaan olettaa, että suhtautuminen pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden avoliittoon on muuttunut sallivammaksi sen jälkeen, kun asiaa on viimeksi tutkittu. Pappien avoliittoa käsittelevä tuorein tutkimustieto oli vuodelta 2004.⁹⁸

Yksi vastaaja kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää työnhakutilanteessa. Tasa-arvolain mukaan myös seksuaalista häirintää tai häirintää sukupuolen perusteella on pidettävä syrjintänä.⁹⁹ Seksuaalinen häirintä tarkoittaa luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Seksuaalisessa häirinnässä ja ahdistelussa on kyse seksuaalisuuden avulla toteutettavan sukupuolisen ylivallan osoittamisesta toiselle. Seksuaalinen häirintä voi olla sanallista, sanatonta tai fyysistä. Yleisimmin työpaikoilla tapahtuva seksuaalinen häirintä on sanallisessa muodossa tapahtuvaa, esimerkiksi härski vitsi tai kiusoittelu, jollaiselta vaikuttaa myös tutkimusaineistosta löytyvä tapausesimerkki. Tällaisessa tapauksessa häirinnän tunnusmerkit täyttyvät, kun toinen henkilö kokee seksuaalissävytteiset puheet ei-toivottuina sekä henkilökohtaista koskemattomuuttaan loukkaavina, ja tuo sen esille.¹⁰⁰

⁹⁶ Grönlund 2010, 92.

⁹⁷ Saarinen 2004, 59.

⁹⁸ Saarinen 2004.

⁹⁹ Bruun & von Koskull 2012, 199.

¹⁰⁰ Vilkkä 2011, 35–37.

"Pääsin työhaastatteluun --- ja kirkkoherra pyysi minua 'myymään itseäni' hänelle. ---" (Nainen, 34)

Tuoreimman vuodelta 2011 olevan kirkon työolobarometrin mukaan syrjintä – myös sukupuoleen ja ikään kohdistuva – on vähentynyt kirkon työpaikoilla, mutta syrjintää esiintyy muuhun palkansaajaväestöön verrattuna keskimääräistä enemmän. Sen sijaan uskonnollisuuteen kohdistuva syrjintä oli barometrin mukaan hieman lisääntynyt. Seksuaalista häirintää esiintyy kirkon työpaikoilla hyvin vähän, 94% mukaan ei lainkaan, ja 4% mukaan jonkin verran.¹⁰¹ Toisaalta lienee mahdollista, että raportointi seksuaalisen häirinnän vähydestä seurakuntien työyhteisöissä johtuisi myös siitä, ettei häirintää osata tunnistaa. Vasta viime aikoina kirkossa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä on alettu keskustella julkisesti, mistä esimerkkinä on seksuaalista häirintää näkyväksi tekevä #Totuus vapauttaa-liike.¹⁰² Hiljattain myös hiippakunnissa on alettu laatia ohjeita seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen.¹⁰³

Syrjintää lievempää asiatonta kohtelua oli työnhaussa kohdannut yhteensä kuusi vastaajaa. Töykeää ja epäasiallista kohtelua TE-toimiston, yliopiston, tuomiokapitulini, tai yksittäisten seurakuntien taholta oli kohdannut viisi vastaajaa. Yksi vastaaja oli törmännyt työhaastattelussa laulukokeiden järjestämiseen.

"--- Minulle on sanottu suoraan, että minussa täytyy olla jotain vikaa, kun minua ei palkattu kuuden kuukauden sisällä valmistumisestani. ---" (Nainen, 37)

"--- Eräässä haastattelussa törmäsin 'laulukokeisiin'. Jälkikäteen mietin, perushoito valinta kuinka paljon tähän. ---" (Nainen, ikä ei kyselyn perusteella tiedossa)

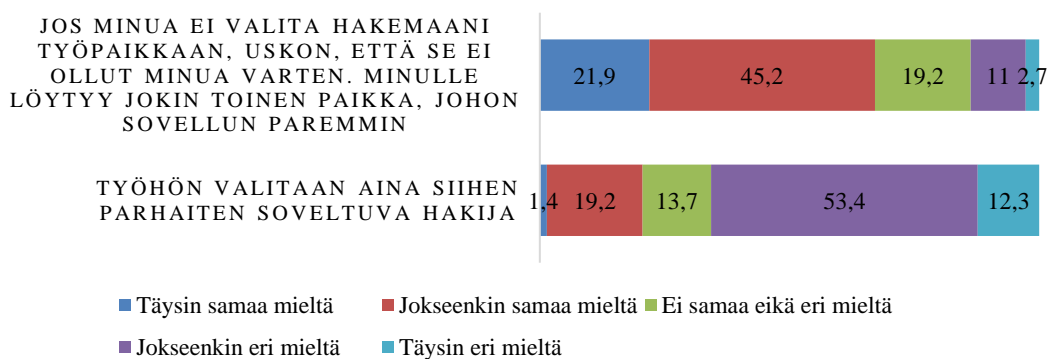
Kyselyssä oli mukana myös kaksi väittämää, jotka mittasivat teologian maistereiden suhtautumista rekrytointiin (ks. KUVIO 3). 67,1% vastaajista oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä *Jos minua ei valita hakemaani työpaikkaan, uskon,*

¹⁰¹ Potila 2011, 31–32; Grönlund 2010, 24.

¹⁰² #Totuusvapauttaa. Tietoa kampanjasta.

¹⁰³ Heimari 2017; Porvoon hiippakunnan toimintaohjelma seksuaalisen hyväksikäytön ja ahdistelunkohtaamiselle ja niiden ennaltaehkäisemiseen.

että se ei ollut minua varten, minulle löytyy jokin toinen paikka, johon sovellun paremmin. Kuitenkin väitteen Työhön valitaan aina siihen parhaiten soveltuva hakija kanssa jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä oli 65,7% vastaajista. Väittämien ristiriita kuvastaa hyvin teologiien tyytymättömyyttä seurakuntien ja hiippakuntien rekrytointikäytänteisiin.

KUVIO 3. (N=73). Vastaukset prosentteina.

Avoimissa vastauksissa tyytymättömyyttä seurakuntien tai hiippakuntien rekrytointikäytänteisiin tai seurakuntien tai hiippakuntien toimintaperiaatteet omaa työllistymistään vaikeuttavina ilmoitti kokeneensa yhteensä 21 vastaajaa (28,8%). Tällaisina ongelmallisina käytänteinä mainittiin piilotyöpaikat seurakunnissa, valerekrytoinnit, ylimalkaiset työpaikkailmoitukset, pappisvihkimysten aikatauluihin liittyvät ongelmat, psykologinen soveltuvuustutkimus, sekä hiippakuntien toimintaan liittyvät ongelmat. Myös Kirkon akateemiset eli AKI-liitot on ottanut kantaa seurakuntien rekrytointikäytänteisiin koulutus- ja työvoimapoliittisissa linjauksissa vuodelta 2016.¹⁰⁴

Vastaajista kahdeksan oli kokenut työnhakunsa kannalta ongelmalliseksi, että kaikkia avoimia työpaikkoja ei laiteta avoimeen hakuun, vaan ne ovat piilotyöpaikkoja. Piilotyöpaikoiksi kutsutaan kaikkia sellaisia työpaikkoja, jotka täytetään ilman julkista hakua.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Koulutus- ja työvoimapoliittiset linjaukset 2016, 6.

¹⁰⁵ Haaranen & Svärd 2014, 51.

"--- Netissä on todella vähän tai ei lainkaan esim. lyhyitä sijaisuuksia joiden kautta voisi saada pappisvihkimyksen. ---" (Mies, 43)

Piilotyöpaikat ovat vakiintunut osa työmarkkinoita, ja arvion mukaan vain kolmannes tai jopa kaikista työpaikoista on avoimesti haettavissa. Toisen arvion mukaan piilotyöpaikkojen on arvioitu muodostavan jopa 80–90% kaikesta rekrytoinnista.¹⁰⁶ Avoimeen hakuun laitetaan etupäässä virkoja tai pidempiä määräaikaista työtehtäviä. Piilotyöpaikat ovat useimmiten lyhyempiä työsuhteita, jollaisissa myös suuri osa papeista aloittaa työuransa.¹⁰⁷ Avoimia piilotyöpaikkoja on siis osattava itse etsiä kyselemällä. Tutkimusaineistoni perusteella kaikilla pappisvihkimystä hakevilla teologian maistereilla ei näytä olevan tarpeeksi tietoa piilotyöpaikkojen olemassaolosta. Pelkkien avoimien työpaikkailmoitusten varassa oleminen luultavasti kaventaa heidän työnhakumahdollisuuksiaan entisestään.

Vastaajista kahdeksan oli kokenut seurakuntien tekemän ”valerekrytointeja”, joiden kohdalla avoin hakuilmoitus olisi vain muodollinen, ja paikkaan olisi todellisuudessa päätetty valittava henkilö jo etukäteen. Heidän kokemuksensa mukaan muita hakijoita oli kutsuttu työhaastatteluun vain muodon vuoksi.

"--- Työnhaku on tuntunut hieman epäselvältä, sillä useimmat paikat eivät tule missään vaiheessa avoimeen hakuun, vaan paikat täytetään ikään kuin piilossa. Ja toisinaan tulee olo, että työpaikkoja laitetaan hakuun vain näön vuoksi, sillä paikka on jo luvattu jollekin. ---" (Nainen, 32)

" --- Monet paikat menevät alta lipan. Joko jo haastatteluun kutsuttaessa on päätetty kuka paikan saa, tai sitten paikka ei mene edes auki vaan se pedataan jollekin. ---" (Nainen 34)

Työtä hakiessaan viisi vastaajaa kertoi kokeneensa epäselvyyttä siitä, millaista työntekijää seurakunnat ovat ylipäättään hakemassa, ja pitivät seurakuntien hakuilmoituksia tiedoiltaan vajavaisina tai ylimalkaisina. Myös AKIn koulutus- ja työvoimapolitiittisissa linjauksissa esitetään seurakuntien työpaikkailmoituksiin kohdistuvaa kritiikkiä, sillä seurakuntien työpaikkailmoituksissa on havaittu olevan

¹⁰⁶ Tuominen 2010, 18; Haaranen & Svärd 2014, 51.

¹⁰⁷ Tuominen 2010, 18; Tuominen & Salomaa 2015, 77.

puutteita kelpoisuusvaatimusten, palkkauksen ja muiden viranhoidossa edellytettyjen asioiden suhteen.¹⁰⁸

"Osa ilmoituksista on ylimalkaisia, mitään seurakunnasta ja tehtävästä ei kerrota. ---" (Nainen, 54)

Viisi vastaajaa oli kokenut hiippakunnilla olevan heidän työnhakuaan haittaavia rekrytointiin liittyviä toimintatapoja. Kaksi vastaajista oli kokenut hiippakuntien vaihtelevat rekrytointikäytännöt työnhakuaan hankaloittavina. Tällaisia olivat esimerkiksi eri hiippakuntien toimintatavat sen suhteen, toivotaanko pappisvihkimystä hakevan olevan suoraan yhteydessä seurakuntiin vai ei. Epäselvyyttä oli aiheuttanut myös se, mikä rooli hiippakunnalla on työnhaussa. Hiippakuntien vihkimysjonosta ei koettu olleen hyötyä työnhaun kannalta, eikä hiippakunnasta oltu saatu neuvoja tai ohjeita työnhakuun.

"Eri hiippakunnissa on erilaiset työnhakukäytännöt. Välillä on epäselvää, toivotaanko pappisvihkimystä hakevien olevan suoraan yhteydessä seurakuntiin vai ei. ---" (Nainen, 27)

Pappisvihkimysten aikatauluihin tai byrokratiaan liittyviä ongelmia kertoi kohdanneensa neljä vastaajaa. Ongelmana oli koettu, että työn aloittaminen ei osunut yhteen vihkimysaikataulujen kanssa. Vastaajat pitivät pappisvihkimykseen liittyvää byrokratiaa joustamattoman. Vastaajilla ei esimerkiksi ollut ollut mahdollista saada pappisvihkimystä jostakin toisesta hiippakunnasta, jos oman hiippakunnan vihkimysaikataulut olivat työn aloittamisen kannalta ongelmallisia. Maistereiden työllistymisen kannalta vastaajat pitivät ongelmana, että vihkimysaikatauluista johtuen seurakuntien olisi helpompi valita jo papiksi vihittyjä, ilman vihkimysaikatauluihin liittyviä rajoitteita.

"--- Olin saanut lähes neuvoteltua itselleni paikan erääseen seurakuntaan, mutta ko. hiippakunnan ordinaatiokoulutuksen ilmoittautumisaika oli jo sulkeutunut, eikä piispa suostunut vihkimyksen pyytämiseen minulle toisesta

¹⁰⁸ Koulutus- ja työvoimapolitiiset linjaukset 2016, 6.

hiippakunnasta, koska se olisi ollut hallinnollisesti liian monimutkaista. ---"
(Mies, 26)

"Kaikkien paikkojen hakeminen ei ole mahdollista, koska työn aloittaminen ei osu yhteen vihkimysaikataulujen kanssa. ---" (Nainen 29)

Opiskelun loppupuolella tehtävä teologian opiskelijoiden psykologinen soveltuvuustutkimus oli haitannut kahden vastaajan työnhakua. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimukset on otettu käyttöön vuonna 2002. Soveltuvuustutkimukseen osallistuminen on pakollista niille, jotka haluavat työskennellä pappina, ja todistus soveltuvuustutkimuksesta on esitettävä tuomiokapitulille pappisvihkimystä haettaessa.¹⁰⁹ Soveltuvuusarvioinnin tuloksilla ei ollut sitä kritisoivien vastaajien mukaan ollut lainkaan merkitystä työhaussa, ja he kokivat soveltuvuustutkimusten tekemisen olevan siksi epäjohdonmukaista.

"--- Soveltuvuusarvioinnin tuloksilla ei ole ollut merkitystä. Oma soveltuvuuteni katsottiin keskimääräistä paremmaksi, mutta sellaisia opiskelututtuja on saanut vihkimyksen, joita ei pidetty soveltuvina papiksi."
(Nainen, 37)

Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että soveltuvuustutkimuksiin osallistuneet eivät ole kokeneet soveltuvuustutkimuksen juurikaan vaikuttaneen heidän ammatilliseen pohdintaansa, eivätkä he ole kokeneet itse hyötyneensä soveltuvuustutkimuksesta, vaikka pitivät papin uralle pyrkivien soveltuvuuden testaamista ylipäänsä hyödyllisenä. Soveltuvuustutkimuksen tuloksilla on todettu olevan yhteys siihen, miten siihen osallistunut arvioi tutkimusta: myönteinen tulos soveltuvuustutkimuksesta sai siihen osallistuneen myös arvioimaan soveltuvuustutkimusta myönteisesti.¹¹⁰

Suuret hakijamäärät ja siitä johtuvan kovan kilpailun työhaun haasteena mainitsi 17 vastaajaa (23,3%). Vähistä avoimena olevista paikoista joutui kilpailemaan kymmenien hakijoiden kanssa. Aiemman tutkimuksen perusteella teologian maisterit

¹⁰⁹ Nortomaa 2013, 158–159.

¹¹⁰ Nortomaa 2013, 176–179.

ovat kokeneet heikon työmarkkinatilanteen olevan ehdottomasti tärkein työllistymistä vaikeuttaneista tekijöistä.¹¹¹

”-- Ne muutamat paikat, jotka tulevat oikeasti avoimeen hakuun, ovat sellaisia, joista taistelee useita kymmeniä teologeja.” (Nainen 32)

Kovaan kilpailuun liittyen pappisvihkimystä hakevista teologian maistereista 17 (23,3%) koki olevansa työnhaussa epätasa-arvoisessa asemassa jo vihittyihin pappeihin nähden. Heidän kokemuksensa mukaan valtaosa avoimista papinpaikoista edellytti pappisvihkimystä tai pastoraalitutkintoa, eikä maistereilla siksi lähtökohtaisesti ollut mahdollisuutta hakea niihin. Kirkkojärjestyksen virkoja koskevien erityissäännösten mukaan kirkkoherran tai kappalaisen virkaa hakevan tulee olla pastoraalitutkinnon suorittanut pappi. Pastoraalitutkinnon suorittamisen edellytyksenä puolestaan on vähintään kahden vuoden kokemus pappina työskentelemisestä.¹¹² Myös vaatimus erikoistua esimerkiksi tiettyyn työalaaan oli este maistereiden mahdollisuudelle hakea avoinna olevaa paikkaa.

”-- kuinka tällaisessa tilanteessa voi saada työtä, kun jo vihityt papit tuntuvat menevät kaikkialle etusijalle. Moniin paikkoihin olisi lisäksi pitänyt erikoistua tiettyyn työalaaan.” (Nainen 27)

Työhaastattelukutsujen saamisessa oli ollut vaikeuksia 13 vastaajalla (17,8%). Mitä pidempään työttömyys oli jatkunut, sitä vaikeammaksi työhaastatteluun pääseminen oli muuttunut. On ongelmallista, että vaikka työttömällä olisi monen vuoden oman alan työkokemus, työnantajien mielestä työttömän ammattitaito vanhenee nopeasti, ja pitkäaikaistyöttömät luokitellaan nopeasti työelämään sopimattomiksi.¹¹³ Myös yksilön kannalta työelämään palaaminen vaikeutuu työttömyyden pitkittyessä, sillä työolot ja ammattiosaamisen sekä työelämän vaatimukset muuttuvat nopeasti.¹¹⁴

¹¹¹ Buchert et al. 2015, 18.

¹¹² Kirkkojärjestys 1055/1993, 6:10§, 6:11§.

¹¹³ Kattelus & Jokinen 2017, 146.

¹¹⁴ Saarelma-Thiel 2009, 37.

"--- Erityisen raskasta on ollut se, että ei edes kutsuta haastatteluihin. ---"
(Mies, 26)

"--- Olen hakenut nyt 21:en työpaikkaan ja vain yhteen olen päässyt haastatteluun." (Mies, 55)

Sitä, että palautetta itsestä työnhakijana, omista työnhakutaidoista tai rekrytointipäätöksen tuloksista ja perusteista ei saanut palautetta, piti ongelmana yhdeksän vastaajaa (12,3%). Näillä vastaajilla korostui tyytymättömyys siihen, että lähetettyihin työhakemuksiin ei oltu reagoitu seurakuntien taholta mitenkään, tai että rekrytointitulosta ei oltu lainkaan ilmoitettu tai perusteltu mitenkään. Vaikka yleisellä tasolla rekrytointipäätöksen tulos olisi ilmoitettu hakijalle, henkilökohtaista palautetta oli vaikea saada esimerkiksi siitä, miten omaa osaamista kannattaisi kehittää ja miksi itseä ei tällä kertaa valittu. Toisaalta työnhakijan ei aina kannata tyytyä odottamaan työnantajan yhteydenottoa, vaan työnhakija voi myös itse ottaa yhteyttä hakemaansa työpaikkaan ja tiedustella valintaprosessin etenemisestä tai palautetta omista työnhakutaidoistaan.¹¹⁵ Myös AKIn koulutus- ja työvoimapolitiittisten linjausten mukaan seurakuntien hakuprosesseissa on eroja sen suhteen, miten hyvin työnhakijoita informoidaan prosessin etenemisestä, ja tavoitteena tulisi olla nykyistä avoimempi sekä osaamista, asiantuntemusta ja tehtäväkohtaista sopivuutta painottava rekrytointi.¹¹⁶

"-- Eniten päähän on ottanut se, kun siitä seurakunnasta, josta hait töitä, ei kuulu mitään ja jos sinua ei valita, niin sitä ei perustella mitenkään." (Mies 34)

"-- Minusta on ollut erittäin kummallista, että ihmisläheinen kirkko ei ole esimerkiksi ilmoittanut missään vaiheessa, kuka ko. seurakuntaan tuli valituksi. --" (Nainen 34)

Lisäksi kolme yksittäistä vastaajaa (4,1%) nosti esille kohtaamiaan käytännön ongelmia työnhakuun liittyen. Tällaisia käytännön ongelmia olivat olleet pakko irtisanoutua muun alan työstä ollakseen tasavertainen työnhakija muihin papinpaikkoja hakeviin teologian maistereihin verrattuna, kesäteologin töiden

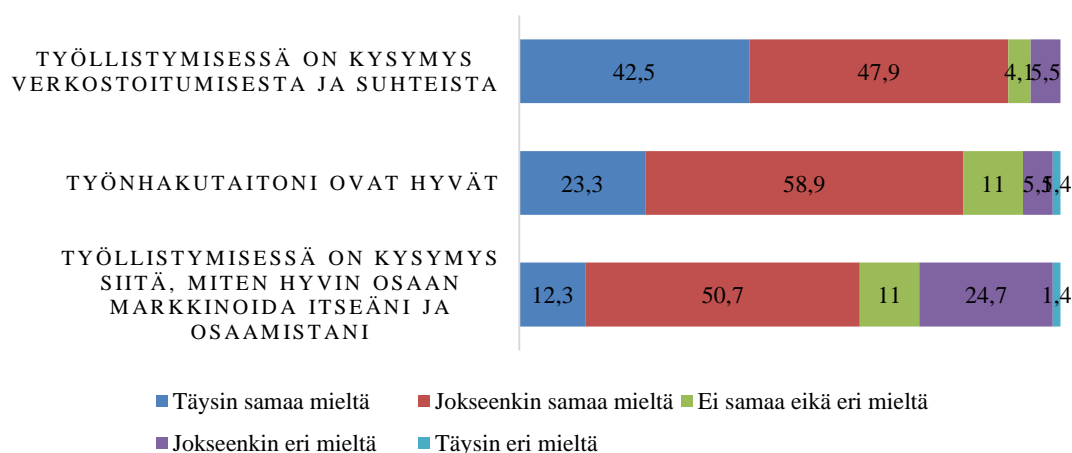
¹¹⁵ Virratvuori 2001, 21.

¹¹⁶ Koulutus- ja työvoimapolitiittiset linjaukset 2016, 6.

hakeminen samanaikaisesti papin paikan etsimisen kanssa, sekä haastattelupäiviin varautumiseen liittyvät käytännön ongelmat.

5.2 Sisäiset haasteet

Kyselyssä oli mukana kolme väittämää liittyen pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työnhakutaitoihin (ks. KUVIO 4). Väittämästä *työllistymisessä on kysymys verkostoitumisesta ja suhteista* täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä oli 90,4% vastaajista. Myös aiemmassa tutkimuksessa teologit ovat arvioineet työmarkkinatilanteen sekä suhdeverkostojen ja työkokemuksen puutteen vaikeuttaneen työllistymistä.¹¹⁷ Väittämästä *työnhakutaitoni ovat hyvät* täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä oli 82,2% vastaajista. Väittämästä *työllistymisessä on kysymys siitä, miten hyvin osaan markkinoida itseäni ja osaamistani* oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä 63% vastaajista, mutta jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä oli 26,1% vastaajista.

KUVIO 4. Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työnhakutaidot (N=73). Vastaukset prosentteina.

Se, miten pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit vastasivat edellä kuvattuihin väittämiin, vaikuttaa olevan hieman ristiriidassa sen kanssa, että avoimissa vastauksissa työnhakuun liittyvät merkittävimmät sisäiset haasteet liittyivät juuri

¹¹⁷ Niemelä 2010, 24.

työnhakutaitoihin. Haasteita aiheuttavina sisäisinä tekijöinä (ks. Taulukko 16) vastaajat kokivat epävarmuuden omista työnhakutaidoista tai niihin liittyvät ongelmat, verkostoitumiseen liittyvät ongelmat, yksinäisyyden tai tuen puutteen, työkokemuksen puutteen, hengellisen kriisin tai muun henkilökohtaisen tai sisäisen ristiriidan, sekä maantieteelliset haasteet.

Taulukko 16. Sisäiset haasteet työnhaussa.

Sisäiset tekijät	f
Epävarmuus omista työnhakutaidoista tai niihin liittyvät ongelmat	17
Verkostoitumiseen liittyvät ongelmat	16
Yksinäisyys, tuen puute	9
Työkokemuksen puute	8
Hengellinen kriisi tai muu henkilökohtainen tai sisäinen ristiriita	8
Maantieteelliset haasteet	7

Vastaajista 17 (23,3%) oli kokenut haasteena epävarmuuden omista työnhakutaidoistaan tai työnhakutaitoihin liittyviä ongelmia. Yhdeksällä vastaajalla ongelma tai epävarmuus liittyi työhakemuksen kirjoittamiseen: miten kirjoittaa kiinnostava hakemus, miten tuoda omaa osaamistaan esille. Vaikeus perustella omaa paremmuutta muihin hakijoihin nähden. Vaikeus kirjoittaa kohdennettuja työhakemuksia, kun haki moniin eri seurakuntiin, ja monien hakemusten tekeminen saattaa heikentää niiden laatua. Hakemusten kirjoittaminen aikaa vievää. Kahdella vastaajalla oli ollut sähköisten lomakkeiden käyttöön liittyviä vaikeuksia. Kirkossa on käytössä sähköinen hakumenettely, jossa avoimia työpaikkoja haetaan KirkkoHR:n kautta sähköisellä hakulomakkeella.¹¹⁸ Yksi vastaaja oli kokenut työhaastattelutilanteet haasteellisina.

"--- Tuntuu turhauttavalta kirjoittaa lähes identtisiä työhakemuksia pienin variaatioin eri seurakuntiin. Lisäksi on vaikea perustella, miksi juuri minä olisin paras kyseiseen virkaan ---" (Mies, 26)

¹¹⁸ Sakasti. Kirkon avoimet työpaikat.

"--- Miksi KirkkoHR:n ei saa mukaan CV:tä? Ja miksi aiemmat työpaikat voi kuvata vain hyvin lyhyesti? ---" (Nainen, 54)

"--- Haastattelutilanteet ovat minulle edelleen suurin haaste. --- Kaikki itsevarmuus ja defenssit katoavat haastattelun alkaessa. ---" (Mies, 25)

Viidellä työnhakutaitoihinsa liittyvää epävarmuutta kokevista vastaajista oli ollut vaikeuksia erottautua edukseen suurten hakijamäärien joukosta. Neljä vastaajaa puolestaan koki ongelmaksi epätietoisuuden siitä, mitä taitoja tulisi hankkia, jotta työpaikan saaminen olisi mahdollista. Kahdella vastaajalla oli vaikeuksia keksiä, mistä töitä voisi hakea.

"--- Erottuminen muista ja itsen esille tuominen tarpeeksi on hankalaa. --- jännittää, olenko minä tarpeeksi hyvä ja erotunko edukseni tarpeeksi, jotta joku seurakunta haluaisi juuri minut. ---" (Nainen, 25)

"--- Ihmettelen sitä, miksi tietyt henkilöt pääsevät prosessissa eteen päin kun itselläni tie katkeaa jo alkumetreillä." (Mies, 31)

"Vaikeuksia keksiä mielikuvituksellisesti erilaisia paikkoja. ---" (Mies, 26)

Työnhakutaitojen merkitys työnhaussa on korostunut viime vuosina.¹¹⁹ Aiemman tutkimuksen perusteella teologit toivovat tutkintonsa tarjoavan enemmän myös työnhaku ja työllistymiseen liittyviä taitoja. Pelkkä tutkinto yksistään ei työllistä, vaan yksilön työllistyvyydessä on kysymys myös hänen omasta aktiivisuudestaan sekä henkilökohtaisista ominaisuuksista ja osaamisesta.¹²⁰ Yhdistelmää yksilön häntä työn löytämisessä, töissä pysymisessä ja työuralla etenemisessä auttavista kyvyistä, tiedoista ja taidoista kutsutaan työllistyvyudeksi. Esimerkiksi työnhakijan kyky markkinoida itseään on keino vakuuttaa työnantajat siitä, että juuri hänet kannattaa palkata.¹²¹

¹¹⁹ Behm 2016, 66.

¹²⁰ Buchert et al. 2015, 29.

¹²¹ Tuominen 2013, 25, 30.

Verkostoitumiseen liittyviä ongelmia oli kohdannut 16 vastaajaa (21,9%). Nämä vastaajat kokivat epäoikeudenmukaiseksi, että enemmän suhteita omaavaa ”kirkollista sisäpiiriä” suositaan työnhaussa, ja työpaikkoja jaetaan suhteilla. Vastaajilla korostui epäily siitä, että nopeasti valmistumisen jälkeen työllistyneet olivat saaneet paikan juuri suhteiden ansiosta. Toisaalta suhteiden avulla työllistymistä pidettiin myös normaalina käytäntönä ja työnhakuun luonnollisesti kuuluvana asiana. Vastaajat kokivat ongelmana sen, että itselle verkostoituminen oli ollut haasteellista tai heillä itsellään ei ollut työnhaussa auttavia suhteita.

” --- Usein ei selvästikään haluta palkata parasta vaan 'kivoin' (eli oman seurakunnan kasvatti) tai muutoin sopiva.” (Mies, 51)

”--- Moni on saanut paikan suhteiden ansiosta, mutta hyväksyn sen luonnollisena seikkana ---” (Mies, 26)

Toisaalta on todettu, että monet työnhakijat epäilevät omien verkostojensa hyötyä työnhaussa, ja pitävät omaa kontaktiverkostoaan suppeana, ja vain osa opiskelijoista ja työnhakijoista tiedostaa kontaktien ja suhdeverkostojen merkityksen työnhaussa.¹²² Aarresaari-verkoston maisterien uraseurantakyselyn 2016 mukaan vain noin 25% teologian maistereista arvioi yliopistossa opiskelun kehittäneen verkostoitumistaitoja erittäin paljon, paljon tai melko paljon, kun taas noin 35% teologian maistereista oli sitä mieltä, että yliopistossa opiskelu oli kehittänyt verkostoitumistaitoja vain vähän tai ei lainkaan. Työelämän kannalta verkostoitumistaitoja erittäin tärkeinä, tärkeinä tai melko tärkeinä piti kuitenkin noin 85% uraseurantakyselyyn vastanneista teologian maistereista.¹²³

Yksinäisyyttä tai tuen puutetta työnhaussa oli kokenut yhdeksän vastaajaa (12,3%). Näillä vastaajilla muiden ongelmien lisäksi korostui se, etteivät he tienneet, mistä voisivat saada käytännön apua tai neuvoja työnhakuun. Ei tiedetty, mistä hakea, miten toimia, tai keneltä kysyä neuvoa. Vastaajat kokivat, että kaikki työllistymiseen liittyvä oli heidän oman jaksamisensa ja taitojensa varassa, eikä yliopiston opetus ollut tarjonnut riittävästi valmiuksia käytännön työnhakuun.

¹²² Hoppe 2014, 96; Vallius-Leinonen & Tuominen 2002, 15.

¹²³ Maistereiden uraseurantakysely 2016.

"--- Työhaussa minua eivät ole tukeneet oikeastaan mitkään asiat, sillä olen ollut siinä asiassa aivan yksin. ---" (Nainen 32)

"en tiedä mistä haen tai miten toimia. En tiedä edes keltä kysyä neuvoa. ---" (Nainen 55)

Työkokemuksen puute tai vähyys haittasi kahdeksan vastaajan (12,3%) työnhakua. Näillä vastaajilla ei ollut opiskeluaikana hankittua kokemusta esimerkiksi kesäteologin tehtävistä tai muusta seurakuntatyöstä, tai muuta kuin oman alan työkokemusta. Työhaussa he kokivat jäävänsä enemmän työkokemusta omaavien hakijoiden jalkoihin.

"--- Minulla ei ole muuta kuin oman alan työkokemusta eikä muuta koulutusta ja se ei tunnu riittävän. ---" (Nainen, 30)

"--- Olen kokenut, että keskimääräistä vähäisempi kokemukseni seurakuntien kesäteologin tehtävistä on haitannut rekrytoitumista papin tehtäviin. ---" (Mies, 31)

Työkokemuksen puute on ongelmallista, sillä työkokemusta omaamaton vastavalmistunut maisteri ei näyttäyty yleisesti vahvana työnhakijana, ja huonompina taloudellisina aikoina työmarkkinoilla vaikeimmassa asemassa ovat iältään nuorimmat sekä ne, joilla on vain vähän tai ei lainkaan työkokemusta.¹²⁴ Lisäksi opiskeluaikaisten kokemusten on todettu vaikuttavan teologien työelämään sijoittumiseen, ja erityisesti opintojen aikana suoritettujen harjoittelujaksojen olevan tältä kannalta merkityksellisiä.¹²⁵ Opiskeluaikaisten harjoittelukokemusten merkitys teologian maistereiden työllistymisen kannalta näkyy myös siinä, että vuonna 2017 papiksi vihityistä 49% sai vihkimyksen siihen hiippakuntaan, jonka alueella he olivat suorittaneet opintoihin kuuluvan työssäoppimisjakson.¹²⁶

Kahdeksalla vastaajalla (11,0%) työnhaku ja työttömyys olivat aiheuttaneet hengellisen kriisin tai muun henkilökohtaisen ristiriidan. Neljällä vastaajalla

¹²⁴ Kattelus & Jokinen 2017, 146; Tuominen 2013, 38.

¹²⁵ Niemelä 2010, 24.

¹²⁶ Ammatillisen koulutuksen raportti 2017. Julkaisematon tilastotieto. Tekijän halussa.

työttömyydestä oli seurannut kutsumuksen väheneminen. Yksi vastaaja oli pettynyt kirkkoon eikä enää halunnut luterilaiseksi papiksi. Kolme vastaajaa oli pohtinut, eivätkö he kelpaakaan Jumalalle tai eikö Jumala halua heistä pappia.

”---On kuin Jumala hylkäisi, kun kirkko ei kutsu papiksi. Pahempaa kuin normaali työttömyys. Tässä ollaan Jumalan selän takana ja mietitään, että miksi muut, mutten minä. ---” (Nainen, 34)

”Eniten haastetta on ollut omassa sisäisessä kamppailussa. Uskon puutetta, eikä kutsu ollutkaan voimassa. ---” (Mies, 58)

Hengellinen kokemus on aina osa ihmisen psykodynaamista kokonaisuutta. Yksilön tunne-elämä, elämänhistoria ja ihmissuhteet vaikuttavat siis keskeisesti hänen hengelliseen kokemukseensa. Uskonnollinen tai hengellinen kokemus on aina subjektiivinen, ja kokijalle itselleen todellinen, eikä sen oikeellisuuden tai virheellisyyden arvioimisesta ole yksilön kannalta hyötyä.¹²⁷

Seitsemän vastaajaa (9,6%) mainitsi työnhakunsa kannalta haastavana tekijänä sen, että heidän työnhakunsa oli esimerkiksi perhesyistä tai muusta elämäntilanteesta johtuen keskittynyt tietylle maantieteelliselle alueelle. "Syrjäpitäjille" ei oltu valmiita muuttamaan töiden perässä. Toisaalta tällaisena maantieteellisenä haasteena oli koettu myös se, että kaukaa kotiseudultaan töitä hakiessa jäi toiseksi paikallisille hakijoille.

”Ei ole ollut virkoja avoimna sopivalla maantieteellisellä sijainnilla.” (Mies, 40)

”--- Perheen vuoksi emme voi muuttaa toiselle paikkakunnalle. Joutuu miettimään, mikä on suurin etäisyys missä voisi käydä töissä perheen kärsimättä siitä. ---” (Nainen, 33)

Työn perässä muuttamiseen kielteisesti suhtautumisen syinä voivat olla esimerkiksi asuinpaikkakunnalle muodostuneet sosiaaliset verkostot, ja erityisesti työttömyyden aikana kiinnittyminen kotipaikkakunnalle ja sosiaalisiin verkostoihin voi olla voimakasta. Kaikki eivät ole valmiita muuttamaan työn perässä uudelle paikkakunnalle, koska se vaatisi uusien sosiaalisten verkostojen rakentamista.

¹²⁷ Kettunen 2003, 363, 371.

Aiemmassa tutkimuksessa haluttomuuden muuttaa työn perässä on todettu hidastavan erityisesti iäkkäämpien teologian maistereiden työllistymistä.¹²⁸

5.3 Ulkoiset voimavarat

Ulkoisina voimavaroina (ks. Taulukko 17) pappisvihkimystä hakevilla teologian maistereilla esiintyivät läheisten tuki, vertaistuki, työttömyyteen tai työnhakuun liittyvien käytännön asioiden sujuvuus, tuttujen pappien tai seurakunnan tuki, piispan kanssa käyty keskustelu, palautteen saaminen, sekä työhaastattelukutsujen saaminen.

Taulukko 17. Ulkoiset voimavarat

Ulkoiset tekijät	f
Läheisten tuki	25
Vertaistuki	11
Työttömyyteen tai työnhakuun liittyvien käytännön asioiden sujuvuus	9
Tuttujen pappien tai seurakunnan tuki	8
Piispan kanssa käyty keskustelu	4
Palautteen saaminen	3
Työhaastattelukutsujen saaminen	1

Merkittävimpana työnhaussa tukeneena ulkoisena tekijänä kyselyyn vastanneilla teologian maistereilla korostui läheisten tuki. Vastaaajista 25:llä (34,3%) läheisten tai muun ympäristön tuki oli ollut työnhaussa erityisesti henkistä jaksamista edesauttavana voimavarana. Ystävien ja läheisten tuen merkitys korostuu erityisesti psyykkisesti kuormittavissa elämäntilanteissa, jollaisia työttömyys ja työnhaku ovat.¹²⁹ Läheisinä mainittiin vanhemmat, sisarukset, sukulaiset, ystävät, puoliso, perhe. Näissä vastauksissa korostui tärkeänä se, että läheiset olivat tukeneet, rohkaisseet ja kannustaneet, mutta myös käytännössä auttaneet esimerkiksi oikolukemalla työhakemuksia. Läheisten lisäksi tukea työnhakuun oli saatu entisiltä tai nykyisiltä työyhteisöiltä ja kollegoilta.

¹²⁸ Behm 2016, 68; Salomaa 2013, 198.

¹²⁹ Pylkkönen et al. 2010, 15.

"Ystävien kannustus on ollut merkittävä tuki." (Mies, 64)

"---Vanhemmat rohkaisivat eivätkä ollenkaan painostaneet. ---" (Mies, 26)

Myös aiemman tutkimuksen perusteella tukeutuminen perheeseen, ystäviin tai puolisoon on työttömillä yleinen voimavara ja työttömyydestä selviytymistä edesauttava tekijä.¹³⁰ Sosiaalisella tuella ja verkostoilla on yleisesti todettu olevan merkittävä vaikutus yksilöiden psyykkisen hyvinvoinnin kannalta, ja ne näyttävät olevan kaikkein merkittävimpiä työttömyyden aikaista elämänhallintaa tukevia tekijöitä. Sosiaalisista suhteista saadun tuen on todettu auttavan kompensoimaan työelämän sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle jäämisestä aiheutuvaa epämiellyttävää tunnetta.¹³¹

Vertaistuen merkitystä työhaussa korosti 11 vastaajaa (15,1%). Samassa tilanteessa olevien ystävien tai opiskelukavereiden kanssa oli jaettu kokemuksia meneillään olevasta elämäntilanteesta, mutta myös tietoa avoimista työpaikoista, jotta kaikki huomaisivat hakea niitä. Lisäksi ystävien työllistyminen oli valanut uskoa myös siihen, että omakin työllistyminen tulisi tapahtumaan aikanaan. Toisaalta vertaistuen merkitys toimi myös niin, että omassa työttömyydessä lohdullisena koettiin se, että muitakin oli vielä ilman työtä.

"--- Luo toivoa, että moni vuosi sitten, vuosi minua aiemmin valmistunut, on nyt keväällä saanut töitä jostakin seurakunnasta ja pappisvihkimyksen. ---"
(Nainen, 25)

"--- Onneksi muitakin jää vaille työtä ja haastattelua, lohduttavaa. ---"
(Nainen, 52)

Yhdeksän vastaajaa (12,3%) koki jaksamista tukevana asiana työttömyyteen tai työnhakuun liittyvien käytännön asioiden sujuvuuden. Näinä asioina mainittiin kirkon käyttämien sähköisten rekrytointikanavien selkeys, hiippakunnan selkeät

¹³⁰ Behm 2016, 60; Perttilä 2011, 125.

¹³¹ Koenig et al. 2012, 125; Behm 2016, 70.

työnhakuohjeet, tuomiokapitulin järjestämät koulutuskurssit, työttömäksi työnhakijaksi jääminen, onnistunut työttömyystuen hakeminen, sekä leipäjonot.

”Kirkon käyttämät sähköiset rekrytointikanavat ovat helppokäyttöisiä ja selkeitä. ---” (Mies, 30)

”Työttömyyskorvaus ja leipäjonot.” (Mies, 33)

Pappien, muiden seurakuntien tai hiippakuntien työntekijöiden tai seurakuntalaisten kannustuksen mainitsi kahdeksan vastaajaa (11,0%). Piispan kanssa käydyn keskustelun oli kokenut työnhaussa jakamisen kannalta voimaannuttavana neljä vastaajaa (5,5%).

”--- Kotiseurakuntani maallikot ja papit ovat positiivisesti kannustaneet pyrkimään kaikesta huolimatta kohti pappeutta.” (Mies, 48)

”--- Piispojen kanssa käydyt haastattelut koen maininnan arvoisiksi. ---” (Mies, 25)

Työhakemuksista, työhaastatteluista, rekrytoinnin perusteista tai itsestä työntekijänä saatu palaute oli tukenut kolmen vastaajan (4,1%) jaksamista työnhaussa. Yksi vastaaja (1,4%) oli kokenut saamiensa työhaastattelukutsujen auttaneen jaksamaan työnhakua.

”--- Satunnaiset kehut esimerkiksi saarnan tai leirin jälkeen siitä, että olisin hyvä pappi, --- kaikenlaiset, myös kielteiset, vastaukset seurakunnista. ---” (Mies, 26)

”--- Haastattelukutsujen saaminen.” (Nainen, 26)

5.4 Sisäiset voimavarat

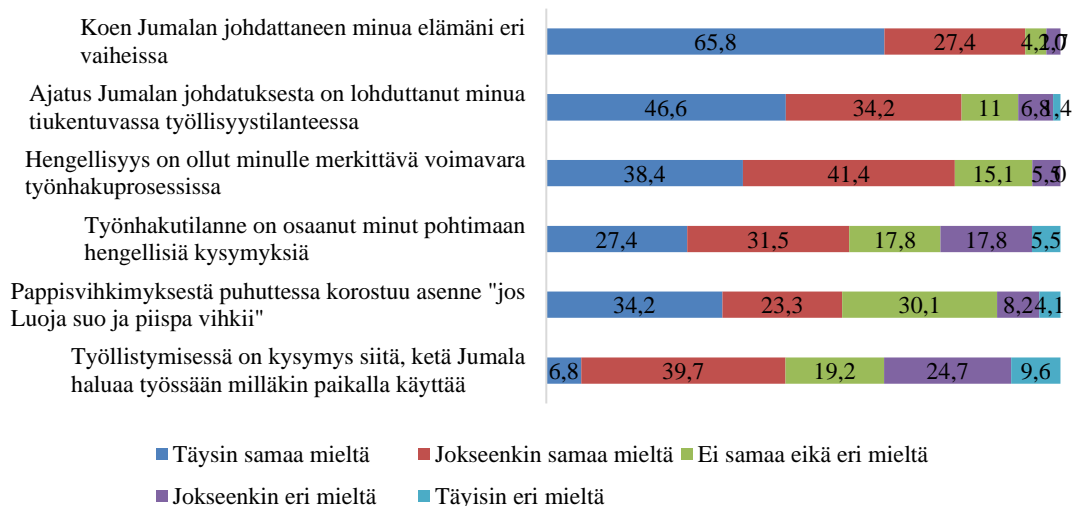
Avointen vastausten mukaan suurimpana työhaussa jaksamista edesauttaneena sisäisenä tekijänä teologian maistereille oli toiminut hengellisyys (ks. Taulukko 18). Avoimissa vastauksissa hengellisyyden työhaun voimavarana mainitsi yhteensä 21 vastaajaa (28,7%). Näillä vastaajilla korostui usko Jumalan johdatukseen ja suunnitelmiin, sekä siihen, että työpaikka lopulta löytyy niin kuin on tarkoitettu. Heidän vastauksistaan heijastui myös luottamus siihen, että jos pappisvihkimystä ei saisikaan, Jumalalla olisi jokin toinen suunnitelma tarjolla, ja tehtävä löytyisi jostain muualta. Johdatukseen turvautumisen lisäksi muina työhaussa tukeneina hengellisinä elementteinä mainittiin myös rukoileminen, muiden ihmisten esirukoukset työtä hakevan teologian maisterin puolesta, sekä Raamatun lukeminen.

"Usko, luottamus Jumalaan. Rukous ja esirukoukset." (Nainen, 46)

"---Toisaalta luotan Jumalan johdatukseen: mikäli minun on tarkoitus saada töitä jostain seurakunnasta, niin sitten tulen niitä saamaan." (Mies, 29)

Kyselyssä oli mukana yhteensä seitsemän hengellisyyteen ja työnhakuun liittyvää väittämää (ks. KUVIO 5). Niiden perusteella hengellisyydellä näyttää olevan suurempi rooli työhaussa, kuin avoimien vastausten perusteella. Väitteestä *koen Jumalan johdattaneen minua elämäni eri vaiheissa* täysin samaa tai melko samaa mieltä oli 93,2%. Väitteestä *ajatus Jumalan johdatuksesta on lohduttanut minua tiukentuvassa työllisyystilanteessa* oli täysin samaa tai melko samaa mieltä oli 80,8% vastaajista. Väitteestä *hengellisyys on ollut minulle merkittävä voimavara työnhakuprosessissa* oli täysin samaa tai melko samaa mieltä 79,8%.

Väitteestä *työnhakutilanne on saanut minut pohtimaan hengellisiä kysymyksiä* oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä 58,9% vastaajista. Kuitenkin 23,3% vastaajista oli väitteestä jokseenkin tai täysin eri mieltä. *Pappisvihkimyksestä puhuttaessa korostuu asenne "jos Luoja suo ja piispa vihkii"* väittämästä täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä oli 57,5%, mutta 30,1% ei ollut samaa eikä eri mieltä. Väitteestä *työllistymisessä on kysymys siitä, ketä Jumala haluaa työssään milläkin paikalla käyttää* oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä 46,5%, mutta 34,3% oli väitteestä jokseenkin tai täysin eri mieltä.

KUVIO 5. Hengellisyyden rooli pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työhaussa (N=73). Tulokset prosentteina.

Hengellisyyden lisäksi muina sisäisinä voimavaroina (ks. Taulukko 18) pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työhaussa olivat toimineet aiempi työ- tai elämäkokemus, kutsumus tai motivaatio sekä usko omaan pätevyYTEEN työnhakijana, oman tilanteen suhteuttaminen faktoihin tai oman osaamisen reflektointi, muun alan työpaikka tai pätkätyöt kirkossa, verkostoituminen, sekä mielekäs tekeminen ja elämän hyviin asioihin keskittyminen.

Taulukko 18. Sisäiset voimavarat työhaussa.

Sisäiset tekijät	f
Hengellisyys	21
Aiempi työ- tai elämäkokemus	14
Kutsumus tai motivaatio, usko omaan pätevyYTEEN työnhakijana	9
Oman tilanteen suhteuttaminen faktoihin tai oman tilanteen reflektointi	8
Muun alan työpaikka tai pätkätyöt kirkossa	6
Verkostoituminen	4
Mielekäs tekeminen, elämän hyviin asioihin keskittyminen	2

Aiempaa työ- tai elämäkokemusta voimavarana piti 14 vastaajaa (19,2%). Aiemman työkokemuksen lisäksi tärkeänä pidettiin kokemuksia työhausta ja rekrytoinnista, sekä vapaaehtoisena toimimisen tai opintoihin kuuluvan harjoittelun aikana kartutettua kokemusta seurakuntatyöstä. Yksi vastaaja koki, että elämäkokemus oli parantanut

hänen työnhakumahdollisuuksiaan, ja että hänet otettiin nyt työnhakijana vakavammin, kuin nuorempana. Työkokemuksen hankkiminen onkin koulutuksen lisäksi yksilön merkittävimpiä keinoja vaikuttaa omaan työllistyvyyteensä.¹³²

"Aiempi työkokemus ja siihen liittyvät työnhakutilanteet. Muutamat kokemukset rekrytoinnista." (Mies, 40)

*"--- Viimeisten vuosien kokemukset sekä työtehtävissä että siviilielämässä. ---"
" (Mies, 31)*

Yhdeksää vastaajaa (12,3%) työnhaussa oli auttanut kutsumus tai motivaatio sekä usko itseensä ja omaan pätevyyteen työnhakijana. Halu päästä tekemään papin työtä oli saanut jatkamaan sinnikästä työnhakua. Oikea asenne ja sisäinen motivaatio sekä itseluottamus ja usko omiin kykyihin ovat työelämässä menestymisen kannalta tärkeitä tekijöitä.¹³³ Aiemman tutkimuksen perusteella luottamus omaan työllistymiseen näyttää lisäksi tukevan työttömyyden aikaista elämänhallintaa ja hyvinvointia, koska työttömyys koetaan tilapäisenä elämänvaiheena.¹³⁴

"Usko kutsumuksen aitouteen ja omaan pätevyyteen hakijana." (Mies, 26)

"--- Usko itseensä --- sekä vahva kutsumus." (Nainen, ikä ei tiedossa)

Kahdeksan vastaajaa (11,0%) oli kokenut oman osaamisen reflektoinnin sekä oman tilanteen suhteuttamisen faktoihin jaksamista edesauttavana asiana. He esimerkiksi vertasivat omaa työttömyysaikaansa teologien keskimääräiseen työttömyysaikaan, teologien työllisyystilannetta muiden alojen työllisyystilanteisiin, muistuttivat itseään jäljellä olevista työvuosista, tai pyrkivät palauttamaan mieleensä omia vahvuuksiaan työnhakijana.

"--- Työelämää on jäljellä liki 40 vuotta ja ehdin kyllä vielä tekemään papin töitäkin ehkä jopa kyllästymiseen asti. ---" (Nainen, 28)

¹³² Tuominen 2013, 27.

¹³³ Kattelus & Jokinen 2017, 150.

¹³⁴ Behm 2016, 73.

*”--- Vuosi taitaa olla aika tavallinen aika työttömyydelle tällä alalla.”
(Nainen, 25)*

Kuusi vastaajaa (8,2%) koki työnhaussa jaksamista tukevana asiana, että heillä oli vastaamishetkellä työpaikka. Viidellä vastaajalla oli vakituinen työpaikka muulta alalta, yksi vastaaja oli saanut pätkätöitä kirkosta. Työllistymiseen ja pappisvihkimyksen saamiseen ei siis liittynyt taloudellista pakkoa vastaamishetkellä. Ottaen huomioon, että työttömyys aiheuttaa

useimmille työttömille taloushuolia ja stressiä, taloudellisiin seikkoihin liittyvistä ongelmista on tutkimusaineistossani yllättävän vähän mainintoja.¹³⁵

”Olen ollut valmistumiseni jälkeen ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä työssä. Jos olisin ollut työtön, olisin vielä epätoivoisempi kuin nyt.” (Nainen, 41)

”Se, että minulla on toinen työpaikka enkä ole jäänyt työttömäksi. Minulla ei ole siis taloudellista pakkoa työllistyä. ---” (Mies, 35)

Vaikkakin muun alan töissä oleminen työttömyyden sijaan voi toimia henkilökohtaisena voimavarana, se ei välttämättä ole kirkon virkaan työllistymistä edesauttava asia. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu, että tuomiokapituleissa täysin työttömät maisterit voivat mennä etusijalle pappisvihkimyksen saamisessa, minkä seurauksena samaan aikaan muissa töissä olevien pappisvihkimyksen saaminen voi viivästyä kuukausilla tai jopa vuosilla.¹³⁶ Tämä näkyy myös siinä, että vakituisen työpaikan työnhaun voimavarana kokevilla teologian maisteriksi valmistumisesta oli yhtä vuonna 2017 valmistunutta vastaajaa lukuun ottamatta kulunut yhdestä seitsemään vuotta.

Verkostoituminen oli auttanut neljää vastaajaa (5,5%). Esimerkiksi opintojen aikana hankitut kontaktit olivat auttaneet niin, että neuvoja työnhakuun oli helposti saatavilla. Verkostoituminen ja itsensä tunnetuksi tekeminen olivat myös auttaneet näitä vastaajia työhaastattelukutsujen saamisessa, ja mahdollistanut myös pätkätöiden saamisen kirkon alalta. Verkostojen merkitys suomalaisessa työelämässä on suuri, sillä entisten

¹³⁵ Perttilä 2011, 186.

¹³⁶ Salomaa 2013, 197.

ja nykyisten työntekijöiden ja ystävien muodostamissa verkostoissa liikkuu tietoa esimerkiksi avoimista piilotyöpaikoista.¹³⁷

”--- Tapasin kapitulin väkeä opintojen aikana useamman kerran. Kynnys on ollut matalalla neuvojen kysymiseen. ---” (Nainen, 32)

”Suhteet ja se, että on antanut työnäytteitä sinne seurakuntaan jonne hakee. On siis jo tuttuja ihmisiä. Se on auttanut pääsemään haastatteluun ainakin.” (Nainen, 35)

Kaksi vastaajaa (2,5%) mainitsi, että se, että elämä oli muuten tasapainoista ja hyvää, sekä mielekäs tekeminen ja harrastukset auttoivat jaksamaan työttömyyttä ja työnhakua. Aiemman tutkimuksen perusteella esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan ja harrastuksiin keskittymisen on todettu tukevan psyykkistä hyvinvointia työttömyyden aikana.¹³⁸

”--- Minulla on myös paljon harrastuksia, joten en käytä aikaa työllistymisen miettimiseen.” (Mies, 35)

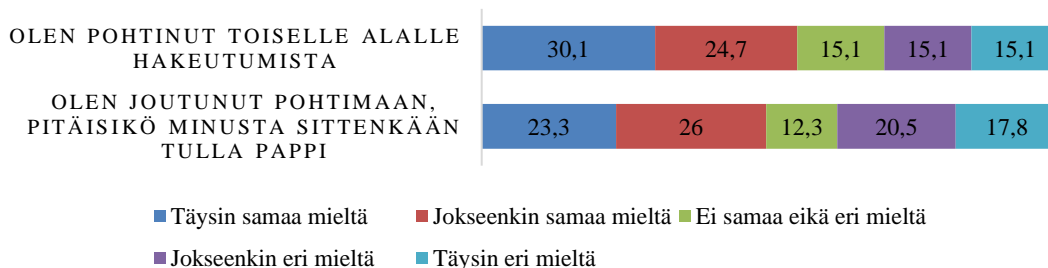
”Tasapainoinen elämä: on paljon asioita, joista olla kiitollinen, kuten terveys ja ihmissuhteet. ---” (Nainen, 26)

¹³⁷ Tuominen 2013, 29.

¹³⁸ Pietiläinen 2005, 101–102.

6 JOS PAPPISVIHKIMYSTÄ EI TULEKAAN – TEOLOGIAN MAISTEREIDEN VAIHTOEHTOISET TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT

Kyselyssä oli mukana kaksi teologian maistereiden tulevaisuudennäkymiin ja alan valintaan liittyvää väittämää (ks. KUVIO 1). Vastaajista 41% oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä *olen pohtinut toiselle alalle hakeutumista*, kun taas 30,2% vastaajista oli väitteestä jokseenkin tai täysin eri mieltä, eikä siis ollut aktiivisesti pohtinut alanvaihtoa työllisyystilanteesta huolimatta. Väitteestä *olen joutunut pohtimaan, pitäisikö minusta sittenkään tulla pappi* täysin samaa tai melko samaa mieltä oli 49,3% vastaajista. Vastaajista 38,3% oli väitteestä jokseenkin tai täysin eri mieltä. Työllisyystilanteen muutoksista ja työelämän epävarmuustekijöistä kertoo, että alle puolet, 39,8% vastaajista oli täysin samaa mieltä tai melko samaa mieltä väitteestä *pappisvihkimyksen saaminen on varmaa ja vain ajan kysymys*, kun taas väitteestä jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä oli 49,3% vastaajista.

KUVIO 1. Teologian maistereiden tulevaisuudensuunnitelmat. (N=73). Vastaukset prosentteina.

Tulevaisuudennäkymiin suhtautumista mittaavien väitteiden lisäksi selvitin myös kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä, mitä muita tulevaisuuden suunnitelmia pappisvihkimystä hakevilla teologian maistereilla on siltä varalta, että he eivät saisikaan pappisvihkimystä (ks. Taulukko 19). Kahdeksalla vastaajalla (11,0%) pappisvihkimys oli jo varmuudella tiedossa, mutta osa heistä esitti siitä huolimatta näkemyksiään myös vaihtoehtoisista tulevaisuudensuunnitelmistaan. 13 vastaajalla (17,8%) muita tulevaisuudensuunnitelmia ei ollut lainkaan. Niillä 59:llä vastaajalla (80,8%) joilla vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia oli, muina vaihtoehtoina esiintyivät opiskelun jatkaminen tai muiden töiden hakeminen. 19 vastaajalla (26,0%)

oli useampi kuin yksi vaihtoehto tulevaisuuden varalle. Nykyään yhä useamman teologian maisterin tutkinnon suorittajan ammattitavoitteiden on todettu liittyvän muuhun kuin seurakuntatyöhön. Työllistymismahdollisuuksiaan parantaakseen teologian opiskelijat myös pyrkivät hankkimaan laaja-alaista osaamista esimerkiksi rinnakkaisia soveltavia opintoja tai opettajan- ja pappiskelpoistavien opintojen suorittamisena.¹³⁹

Taulukko 19. Muut tulevaisuudensuunnitelmat

Muut tulevaisuudensuunnitelmat	f
Opiskelun jatkaminen	25
Muiden töiden hakeminen TM-tutkinnon perusteella	22
Muiden töiden hakeminen aiemman koulutustaustan tai työuran perusteella tai tämänhetkisessä ammatissa jatkaminen	21
Ei muita suunnitelmia	13
Tarkemmin määrittelemätön muiden töiden hakeminen	7

Eniten edustettuna yksittäisenä vastausvaihtoehtona vaihtoehtoisten tulevaisuudensuunnitelmien suhteen teologian maistereilla korostui opiskelujen jatkaminen. Muun alan opintoihin suuntaamista tai jatko-opiskelua vaihtoehtoisena tulevaisuudensuunnitelmana piti 25 (34,3%) vastaajaa eli noin kolmasosa vastaajista. Maistereiden työllistyvyyteen liittyvän aiemman tutkimuksen perusteella opiskelun jatkaminen tilanteessa, jossa on pelkoa työttömyydestä, onkin varsin yleistä. Noin kolmasosalla jatko-opiskelijoista opintojen motiivina näyttää olevan muiden vaihtoehtojen puuttuminen.¹⁴⁰

" --- Jos en yrityksistä huolimatta saa kirkon alan töitä tulevina vuosina, pyrin mahdollisesti jatkokouluttautumaan sosiaalityöntekijäksi tai juristiksi." (Mies, 30)

¹³⁹ Ammatillisen koulutuksen raportti 2016, 26; Niemelä 2013b, 8.

¹⁴⁰ Tuominen 2013, 36.

"--- Jos en pääsisi koskaan papin töihin, niin varmaan rupeaisin uudelleen opiskelemaan, alaa en ole miettinyt tarkemmin, ehkä psykologian kentältä. Toivon, ettei tarvitsisikaan tarkemmin miettiä, vaan saisin töitä." (Nainen, 25)

Muiden töiden hakemista vaihtoehtoisena tulevaisuudensuunnitelmana piti mahdollisena yhteensä 50 vastaajaa (68,5%). Vaihtoehdot muiden töiden hakemisen suhteen jakaantuivat muiden töiden hakemiseen teologian maisterin tutkinnon perusteella, muiden töiden hakemiseen aiemman koulutuksen tai työuran perusteella, tämänhetkisessä ammatissa jatkamiseen, sekä tarkemmin määrittelemättömään muiden töiden hakemiseen.

Teologian maisterin tutkinnon perusteella muiden kuin papin töiden hakemista piti mahdollisena 22 vastaajaa (30,1%). Uskonnon opettajan pätevyys oli seitsemällä vastaajista, ja he pitivät mahdollisena vaihtoehtona myös opetusalan töihin suuntautumista. Toisaalta opetushallituksen vuonna 2016 toteuttaman kyselyn mukaan uskonnon aineenopettajien koulutusmäärät ovat olleet opettajatarpeisiin nähden liian suuria.¹⁴¹ Järjestötyötä piti mahdollisena neljä vastaajaa. Muina yksittäisten vastaajien vaihtoehtoina esiintyivät yliopistolle työllistyminen, työn hakeminen sivuaineen perusteella, tai minkä tahansa kirkon alan työn hakeminen. Kaksi vastaajaa työskenteli vastaamishetkellä epäpätevänä nuorisotyönohjaajan sijaisena.

"Jos en saa pappisvihkimystä, etsin töitä todennäköisesti järjestöpuolelta, sekä hengellisistä järjestöistä että kolmannen sektorin toimijoista." (Nainen, 27)

"Sitten tehdään jotakin muuta, mihin ihmissuhdeosaaminen, analyttinen ja kriittinen ajattelu ja kirjoitustaito sekä eettinen sivistys antavat edellytyksiä." (Mies, 31)

Yhteensä 21 vastaajaa (28,8%) piti mahdollisena tulevaisuudenvaihtoehtona muiden töiden hakemista aiemman tutkinnon tai työkokemuksen perusteella, tai siinä ammatissa jatkamista, jossa he työskentelivät vastaamishetkellä. Näiden vastaajien aiemmin suorittamat ammattiin pätevöittävät tutkinnot olivat taustatietojen perusteella

¹⁴¹ Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016, 179–180.

selkeästi tarkistettavissa, tai he kertoivat avoimissa vastauksissa, millä alalla työskentelivät vastaamishetkellä.

"Työpaikka toiselta alalta, jossa työskentelin ennen opintoja. ---" (Mies, 30)

*"--- Jos en saa pappisvihkimystä, joudun etsimään töitä aiemmalta it-alalta. --
-" (Mies, 43)*

Tarkemmin määrittelemättömän muiden töiden hakemisen tulevaisuudenvaihtoehtona mainitsi seitsemän vastaajaa (7%). Näiden vastaajien taustatiedoista tai vastauksista ei ollut pääteltävissä heidän aiempaa työkokemustaan, jonka perusteella olisi voinut päätellä, aikoivatko he esimerkiksi ensin opiskella jotakin toista alaa työllistyäkseen, tai oliko heillä aikaisempaa työkokemusta niiltä aloilta, joille työllistymistä he pitivät vaihtoehtona.

"Ajan taksia ja jään eläkkeelle." (Mies, 64)

"Olen jo alkanut suunnata energiaani toisaalle työnhakuun. Teologin tutkinnon perusteella en muita kuin papin töitä varmastikaan saa, joten tyhjän päällä tältä osin olen." (Nainen, 54)

Vastaajista 13 (17,8%) ilmoitti, ettei heillä ollut pappina työskentelemisen lisäksi muita vakavia tai selkeitä tulevaisuudensuunnitelmia. Näistä vastaajista seitsemällä ei ollut teologian maisterin tutkinnon lisäksi muuta ammattiin pätevöittävää tutkintoa. Moni vastaajista ei myöskään halunnut nähdä muita vaihtoehtoja tai kokenut niitä kiinnostaviksi, ja koki siksi tulevaisuutensa olevan huteralla pohjalla, jos pappisvihkimystä ei saisikaan. Tähän ryhmään kuuluviksi olen sijoittanut myös ne vastaajat, jotka pitivät tulevaisuudenvaihtoehtoinaan joko pappisvihkimyksen saamista tai työttömyyden jatkumista.

"Tällä hetkellä olen asian kanssa tosi pihalla ja yritän vain hädässä keksiä edes jotain, joka kiinnostaisi yhtä paljon tai edes sinne päin." (Nainen, 28)

"Luultavasti olen lopun elämäni työtön." (Mies, 51)

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Teologien työllisyystilanteen muutokset ovat osin olleet ennakoimattomia ja yllättäviä: Vajaassa kahdessakymmenessä vuodessa työllisyystilanne on muuttunut pappispulan ennakoimisesta teologien koulutuspaikkojen vähentämisen suunnitteluun. Erityisesti kuluneen vuosikymmenen aikana työllisyystilanteessa on tapahtunut nopeita muutoksia. Tulevaisuudessa Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei tule työllistämään teologeja entisessä määrin, eikä pappisvihkimyksen saaminen valmistumisen jälkeen ole itsestäänselvyys. Työllisyystilanteessa tapahtuneet muutokset ovat haasteellisia niin teologeja kouluttavien yliopistojen kuin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kannalta. Kaikkein kovimmin työllisyystilanteen muutokset sattuvat luultavasti yksilöihin, sillä työllisyystilanne on voinut muuttua merkittävästi opintojen aloittamisen ja valmistumisen välillä. Tämä pro gradu - tutkielma tarjoaa uutta tutkimustietoa siitä, millaisena pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit kokevat työnhaun.

Tutkimustulokset jakaantuivat kolmeksi kokonaisuudeksi: Työllisyystilanteen ja työnhaun herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin, työnhaun haasteisiin ja voimavaroihin, sekä pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden vaihtoehtoihin tulevaisuudensuunnitelmiin. Tutkimustuloksista voi olla hyötyä paitsi ajankohtaisesta työllisyystilanteesta ja erityisesti kirkkoon työllistymisestä kiinnostuneille teologian opiskelijoille, myös teologeja kouluttaville yliopistoille ja Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle. Lisäksi tutkimustulosten perusteella on mahdollista pohtia mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita.

Työttömyys ja työnhaku ovat henkisesti kuormittavia ja epävarmuutta herättäviä elämäntilanteita, mikä näkyy myös tutkimustuloksissa. Vaikka työllisyystilanteen ja työnhaun herättämiin tunteisiin liittyvien väittämien perusteella 69,9 prosenttia vastaajista näki tulevaisuuden valoisana ja uskoi myös työasioidensa järjestyvän aikanaan, lähes sama määrä vastaajista, 69,8 prosenttia oli kokenut työnhaun vaikeaksi prosessiksi. Vastaajista 63,0 prosenttia oli kokenut itsensä epätoivoiseksi työnhaun aikana. Avointen vastausten perusteella noin kolmella neljäsosalla 75,3 prosentilla vastaajista työnhaku ja työllisyystilanne olivat herättäneet negatiivisia tunteita. Negatiivisiat tunteista yleisimpiä olivat turhautuminen, epätoivo ja toivottomuus, sekä suru. Myös pätkätyöt herättivät epävarmuutta. Vastaajista 28,8 prosenttia toi

avoimissa vastauksissa esille kokemiaan positiivisia tunteita, mutta vain 6,9 prosenttia vastaajista kuvaili lähes yksinomaan positiivisia tunteita työnhakuun liittyen. Positiivisista työnhakuun liittyvistä tunteista yleisimpiä olivat toiveikkuus, tarkemmin määrittelemättömät positiiviset tunteet, sekä ilo.

Avoimissa vastauksissa 28,8 prosenttia vastaajista kertoi pitävänsä pappien ajankohtaista työllisyystilannetta huonona. Vastaajista 9,6 prosenttia suhtautui työllisyystilanteeseen myönteisemmin, mutta piti työllisyystilannetta kuitenkin haasteellisena. Työnhakuajan pituus näytti vaikuttavan siihen, miten vastaajat työnhakuun suhtautuivat. Vastaajista hieman alle neljäsosa, koki, että teologien koulutusmäärät olivat olleet vallitsevaan työllisyystilanteeseen nähden liian suuria. Tämän tutkimuksen voi katsoa tukevan aiemmin tehtyjen selvitysten näkemyksiä siitä, että teologien koulutusmääriä tulisi vähentää.

Vastaajista 34,3 prosenttia esitti kritiikkiä kirkkoa ja sen rekrytointitapoja kohtaan. Kritiikki kohdistui kirkon linjaan ja taloustilanteeseen, pappien rekrytointiin liittyviin epäkohtiin, puutteellisiin toimiin työllisyystilanteen parantamiseksi, opiskelijoiden puutteelliseen tiedottamiseen ajankohtaisesta työllisyystilanteesta, sekä piispan haastatteluun. Ehdotuksia työllisyystilanteen parantamiseksi esitti 28,5 prosenttia vastaajista. Pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit toivoivat, että kirkko ja yliopisto puuttuisivat työllisyystilanteeseen jotenkin. Lisäksi esitettiin näkemyksiä ulkoisen vokaation purkamisesta, pappisvihkimysten lisäämisestä sekä siitä, että pappisvihkimys pitäisi saada puolta vuotta lyhyempiinkin työsuhteisiin. Vastaajien esittämä kritiikki ja parannusehdotukset osoittavat, että pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit kokevat vallitsevan tilanteen omasta näkökulmastaan kestävämmäksi ja epäreiluksi, sekä kaipaavat siihen muutosta. Erityisesti vastaajien esittämät parannusehdotukset heijastelevat sitä, että pappisvihkimyksen odottaminen on paha pullonkaula kirkon virkaan tähtäävien teologian maistereiden valmistumisen ja työllistymisen välillä.

Tässä tutkimuksessa jaoin pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden kohtaamat työnhaun haasteet ja heidän voimavaroina kokemansa asiat sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Ulkoisista haasteista merkittävimmit olivat muodostuneet asiaton kohtelu tai syrjintä, sekä seurakuntien ja hiippakuntien rekrytointitapoihin ja käytänteisiin liittyvät ongelmat. Niiden jälkeen merkittävimpiä työnhaussa haasteita aiheuttavista ulkoisista tekijöistä olivat suurista hakijamääristä johtuva kova kilpailu sekä vihittyjen pappien etulyöntiasema työnhaussa maistereihiin verrattuna.

Asiatonta kohtelua ja syrjintää työhaussa ilmoitti kokeneensa yhteensä 31,5 prosenttia vastaajista. He olivat kohdanneet työhaun aikana esimerkiksi aiemman työ- ja elämäkokemuksensa vähättelyä, ikään, sukupuoleen ja vakaumukseen perustuvaa syrjintää, sekä töykeää ja epäasiallista kohtelua. On otettava huomioon, että kokemus asiattomasta syrjinnästä voi myös johtua vastaajien omasta tulkinnasta, eivätkä työnhakutilanteissa tapahtuneet seikat tai rekrytointipäätösten tulokset välttämättä täytä objektiivisesti tarkasteltuna syrjinnän kriteereitä. Toisaalta, mikäli seurakunnissa syrjintää ja muita väärinkäytöksiä työhönotossa vastaavassa määrin todellisuudessa tapahtuisi, olisi asiaa selvitettävä siihen puuttumiseksi. Seurakuntien ja hiippakuntien rekrytointikäytänteisiin liittyviä ongelmia oli kokenut 28,8 prosenttia vastaajista. Ongelmana oli koettu esimerkiksi piilotyöpaikat, puutteelliset työpaikkailmoitukset, pappisvihkimysten aikatauluihin liittyvät ongelmat, sekä hiippakuntien toimintaan liittyvät ongelmat. Nämä haasteet voivat kertoa rekrytointikäytänteiden ongelmista tai pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden tiedon puutteesta seurakuntien ja hiippakuntien rekrytointikäytänteisiin liittyen. Toisaalta voisi olla tarpeen selvittää, miten johdonmukaisia ja läpinäkyviä hiippakunnat ja seurakunnat yleisesti ovat rekrytoinneissaan. Onko rekrytointiin liittyvien käytänteiden tuntemus riittävää ja ajantasaista siitä vastuussa olevilla henkilöillä, tai liittyykö hiippakuntien ja seurakuntien rekrytointikäytänteisiin kenties rakenteellisia ongelmia, joiden purkaminen voisi edesauttaa teologian maistereiden työllistymistä?

Suurimpina sisäisinä haasteina esiintyivät epävarmuus omista työnhakutaidoista tai työnhakutaitoihin liittyvät ongelmat, sekä verkostoitumiseen liittyvät ongelmat. Työnhakutaitoihin liittyviä ongelmia oli ollut avointen vastausten perusteella 23,3 prosentilla vastaajista. Kuitenkin suljettujen kysymysten perusteella 82,2 prosenttia vastaajista piti omia työnhakutaitojaan hyvinä. Verkostoitumiseen liittyviä ongelmia puolestaan oli ollut 21,9 prosentilla vastaajista. Seuraavaksi yleisimpiä sisäisiä haasteita olivat yksinäisyys ja tuen puute, sekä työkokemuksen puute.

Merkittävimpinä ulkoisina voimavaroina teologian maistereiden työhaussa olivat olleet läheisten tuki ja vertaistuki. Läheisten tuen voimavarana mainitsi 34,3 prosenttia vastaajista, ja vertaistuen 15,1 prosenttia vastaajista. Tämä ei varsinaisesti ole yllättävää tutkimustietoa, sillä sosiaalisten verkostojen merkitys on suuri kuormittavista elämäntilanteista selviytymisessä. Merkittävimpinä sisäisinä voimavaroina olivat hengellisyys sekä aiempi työ- tai elämäkokemus. Avoimissa

vastauksissa hengellisyden työnhaun voimavarana mainitsi 28,7 prosenttia vastaajista, mutta suljettujen kysymysten perusteella hengellisyden rooli pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työnhaussa on vieläkin suurempi: Hengellisyden ja työnhaun suhdetta kartoittavissa väittämässä ajatus Jumalan johdatuksesta oli lohduttanut 80,8 prosenttia vastaajista, ja hengellisyden merkittäväksi voimavaraksi työnhaun aikana oli kokenut 79,8 prosenttia vastaajista. Toisaalta pappudessa on kysymys hengellisestä työstä. Sen perusteella hengellisyden merkityksen voi olettaakin olevan suuri papiksi pyrkivien teologian maistereiden elämässä. Hengellisyden jälkeen merkittävimpana sisäisenä voimavaratekijänä työnhaussa oli koettu aiempi työ- tai elämäkokemus, joka oli toiminut voimavarana 19,2 prosentilla vastaajista.

Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden suhtautumisesta työllisyystilanteeseen ja työnhakuun sekä niihin liittyvistä epävarmuuden tunteista kertoo, että työnhaun aikana yhteensä 41 prosenttia vastaajista oli pohtinut toiselle alalle hakeutumista, ja lähes puolet vastaajista oli pohtinut, pitäisikö heistä sittenkään tulla pappeja. 80,8 prosenttia vastaajista oli vaihtoehtoisia tulevaisuudensuunnitelmia siltä varalta, etteivät he saisikaan pappisvihkimystä. Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden vaihtoehtoiset tulevaisuudensuunnitelmat jakaantuivat karkeasti opiskelun jatkamiseen tai muiden töiden hakemiseen. Muiden töiden hakemista joko teologian maisterin tutkinnon tai aiemman työuran perusteella piti vaihtoehtona yhteensä 68,5 prosenttia vastaajista, ja 34,3 prosenttia piti opiskelun jatkamista mahdollisena vaihtoehtona. Vastaajista 26,0 prosentilla oli useampi kuin yksi vaihtoehtoinen tulevaisuudensuunnitelma. Vain 17,8 prosentilla vastaajista ei ollut pappuden lisäksi muita tulevaisuudensuunnitelmia. Vastaukset voivat kertoa siitä, että nykyisessä työelämässä loppuelämän mittaiset yhden alan työurat tuskin ovat enää tavanomaisia, minkä vuoksi on luonnollista, että työllistymiseen liittyvät suunnitelmat eivät ole välttämättä loppuelämäksi lukkoon lyötyjä. Kuitenkin lisäepävarmuutta juuri teologian maistereiden työnhakuun tuo mahdollisesti se, että teologian alan viimeaikaiset työllisyystilanteen muutokset ovat tapahtuneet varsin nopeasti.

Arvioin, että tämän pro gradu –tutkielman perusteella on mahdollista muodostaa varsin rehellinen kuva siitä, millaisena pappisvihkimystä hakevat teologian maisterit kokivat työnhaun vuoden 2017 työllisyystilanteessa. Tutkimustulokset vahvistavat aiempia tutkimuksia, joiden mukaan työttömyys ja työnhaku ovat epävarmoja

elämäntilanteita, ja muodostavat merkittävän riskin yksilöiden hyvinvoinnin kannalta. Ajankohtaisessa työllisyystilanteessa pappisvihkimyksen saamista ei voi pitää itsestäänselvyyttenä, sillä kilpailu kirkon työpaikoista on kovaa. Työllistymiseen tarvitaan teologian maisterin tutkinnon lisäksi hyviä verkostoitumis- ja työnhakutaitoja, aiempaa työkokemusta ja kirkollisen kentän tuntemusta. Näiden työllistyvyyttä edesauttavien tekijöiden kartuttamiseksi teologian opiskelijoiden on oltava itse aktiivisia.

Tutkimustulosten pohjalta on mahdollista kehittää monia mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita. Olisi mielenkiintoista selvittää, miten kokemukset työnhausta muuttuisivat, jos niitä selvitetäisiin pappisvihkimyksen saamisen jälkeen. Myös muiden kuin pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden työnhakukokemuksia olisi mielenkiintoista tutkia. Lisäksi teologian maistereiden työnhakutaitoihin liittyvä tutkimus voisi olla jatkotutkimuksena kiinnostavaa ja tarpeellista.

8 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Kyselylähteet:

Kyselyaineisto

Pappisvihkimystä hakevien teologian maistereiden (N=73) täyttämä sähköinen kyselylomake. Aineisto kuvattu luvussa Tutkimustehtävä ja aineisto. Tekijän hallussa.

Muut lähteet:

Kirkkojärjestys 1055/1993. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>. Viitattu 5.2.2018.

Kirkkolaki 1054/1993. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>. Viitattu 5.2.2018.

Työsopimuslaki 55/2001. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055#L1P3a>. Viitattu 28.2.2018.

Kirjallisuus

Akavan työttömyyskatsaus

2016a Akavan työttömyyskatsaus. Työttömien määrän kasvuvauhti hidastui huomattavasti tammikuussa 2016. Saatavissa:
https://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/tyottomyykskat_saus/tyottomien_maaran_kasvuvauhti_hidastui_huomattavasti_tammikuussa_2016.17192.news. Viitattu 6.2.2018

2016b Akavan työttömyyskatsaus. Korkeakoulutettujen työttömyys kääntynyt laskuun. Saatavissa

https://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/tyottomyyskatsaus/korkeakoulutettujen_tyottomyys_kaantynyt_laskuun.19915.news?1039_o=10. Viitattu 6.2.2018

2017a Akavan työttömyyskatsaus. Korkeakoulutettujen työttömien määrä vähentyi ennätysellisen paljon. Saatavissa: https://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/tyottomyyskatsaus/korkeakoulutettujen_tyottomien_maara_vahentyi_ennatysellisen_paljon.21648.news?1039_o=5. Viitattu 6.2.2018

2017b Akavan työttömyyskatsaus. Korkeakoulutettujen työttömyys nopeassa laskussa. Saatavissa: https://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/tyottomyyskatsaus/korkeakoulutettujen_tyottomyys_nopeassa_laskussa.21459.news. Viitattu 9.2.2018.

2018 Akavan työttömyyskatsaus. Korkeakoulutettujen työttömien määrä vähentyy vauhdikkaasti. Saatavissa: https://www.akava.fi/tyoelama/akavalaiset_tyoelamassa/tyottomyyskatsaus/korkeakoulutettujen_tyottomien_maara_vahentyy_vauhdikkaasti.22698.news. Viitattu 6.2.2018.

Akavan uutisarkisto

2015 Uutisarkisto 2015. Akavalta keinoja korkeakoulutettujen moninkertaistuneen työttömyyden vähentämiseksi. Saatavissa: https://www.akava.fi/uutishuone/ajankohtaiset/uutisarkisto_-_akavan_uutiset/2015/akavalta_keinoja_korkeakoulutettujen_moninkertaistuneen_tyottomyyden_vahentamiseksi.16366.news?16700_o=8. Viitattu 6.2.2018.

Ammatillisen koulutuksen raportti

2016 Ammatillisen koulutuksen raportti 2016. Kirkkohallitus. Saatavissa: <https://evl.fi/documents/1327140/10126483/Ammatillisen+koulutuksen+raportti/371f9af3-1ce2-9d06-5da3-ca48dfcad7c0>. Viitattu 6.2.2018.

2017 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017. Julkaisematon asiakirja. Tekijän hallussa.

Behm, Miia

2016 Pitkäaikaistyöttömän koetut työllistymisen esteet ja elämänhallintaa tukevat tekijät. Itä-Suomen yliopisto: Yhteiskuntatieteiden laitos, pro gradu – tutkielma.

Belkić, Karen & Čedo, Savić

2013 Job Stressors and Mental Health: A Proactive Clinical Perspective. Singapore: World Scientific Publishing.

Bruun, Niklas & von Koskull, Anders

2012 Työoikeuden perusteet. 2. uud. painos. Helsinki: Talentum.

Buchert, Maria & Sainio, Juha & Salomaa, Heikki & Tuominen, Visa

2015 Tulevaisuuden teologi: Teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportti. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta, Itä-Suomen yliopiston teologian osasto & Åbo Akademin humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunta. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/teol/tdk/tiedotteet/Tulevaisuuden%20teologi.pdf>. Viitattu 1.9.2017.

Dahlbert, Claudia

2007 Justice Concerns and Mental Health During Unemployment. – Unemployment and Health: International and Interdisciplinary Perspectives. Toim. Kieselbach, Thomas. Bowen Hills: Australian Academic Press. 35–50.

Eri-laistuva kirkko

2016 Eri-laistuva kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: katsaus kirkon työhön. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 47. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_I%20osa_Eri-laistuva%20kirkko_netki.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_I%20osa_Eri-laistuva%20kirkko_netki.pdf).

Grönlund, Henrietta

2010 Yhdenvertaisuus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työyhteisöissä. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010:4. Helsinki: Kirkkohallitus.

Haaranen, Maija & Svärd, Erica

2014 Urakortit uusiksi: piilotyöpaikasta aito työpaikka. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Haikala, Topias

2017 "Kukaan ei tule repimään kotoa töihin" – Pappien työtilanne on onneton, nuorisotyönohjaajien ja diakonien parempi. – Kirkko ja Kaupunki 8.5.2017. Saatavissa: <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/kukaan-ei-tule-repimaan-kotoa-toihin-pappien-tyotilanne-on-onneton-nuorisotyönohjaajien-ja-diakonien-parempi>. Viitattu 26.2.2018.

Heikkilä, Tarja

2010 Tilastollinen tutkimus. 7.–8. painos. Helsinki: Edita.

Heimari, Tiinamaria

2017 Helsingin hiippakunta laatii ohjeet seksuaalisen häirinnän tunnistamiseen. – Seurakuntalainen 29.11.2017. Saatavissa: <https://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/helsingin-hiippakunta-laatii-ohjeet-seksuaalisen-hairinnan-tunnistamiseen/> viitattu 2.2.2018

Heponiemi, Tarja et al.

2008 Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Hirsjärvi, Sirkka et al.

2009 Tutki ja kirjoita. 15. uud.p. Helsinki: Tammi.

Hirvinen, Jenni

2017 Etelä-Karjalan seurakunnissa yhtä papin sijaisuutta kohden on 30–40 hakijaa – Kutsumus on koetuksella, kun töitä ei löydy. Etelä-Saimaa 29.9.2017. Saatavissa: <https://esaimaa.fi/uutiset/lahella/d6f05285-5292-472e-ad99-15c18d5852c3>. Viitattu 26.2.2018.

Hoppe, Teija

2014 Työnhakuopas: miten, missä, miksi? Helsinki: Talentum.

Huovinen, Eero

2001 Pappi? Helsinki: WSOY.

Kannisto-Karonen, Tuija

2015 Urana työllistyminen. Diss. Turku: Turun yliopisto.

Kattelus, Ritva & Jokinen, Tom

2017 Uraopas: työelämän lyhyt oppimäärä. Helsinki: Gaudeamus.

Kettunen, Paavo

2003 Hengellinen kokemus ja ihmisen kokonaisvaltaisuus – Spiritualiteetin käsikirja. Toim. Häyrynen, Seppo & Kotila, Heikki & Vatanen, Osmo. Helsinki: Kirjapaja. 361–379.

Kieselbach, Thomas & Winefield, Anthony & Boyd, Carolyn & Anderson, Sarah

2007 Unemployment and Health: International and Interdisciplinary perspectives. Bowen Hills: Australian Academic Press.

Kirkkopoliittiset linjaukset

2016 AKIn kirkkopoliittiset linjaukset. Saatavissa: https://www.akiliitot.fi/liitteet/649/0/kirkkopoliittinen_linjapaperi_2016.pdf. Viitattu 5.2.2018.

Koening, Harold & King, Dana & Carson, Verna Benner

2012 Handbook of religion and health. Oxford: Oxford University Press.

Koulutus- ja työvoimapoliittiset linjaukset

2016 AKIn koulutus- ja työvoimapoliittiset linjaukset. Saatavissa:
https://www.akiliitot.fi/liitteet/649/1/koulutus- ja_tyovoimapoliittinen_linjapaperi_2016.pdf. Viitattu 2.3.2018.

Maistereiden uraseurantakysely

2016 Maistereiden uraseuranta 2016. Aarresaari, yliopistojen työelämä- ja urapalveluiden verkosto. Saatavissa:
https://www.aarresaari.net/uraseuranta/maistereiden_uraseuranta. Viitattu 6.2.2018.

Mannila, Simo

2007 Unemployment and Activation Policy: The Finnish Experience. – Unemployment and Health: International and Interdisciplinary Perspectives. Toim. Kieselbach, Thomas. Bowen Hills: Australian Academic Press. 285–301.

Mäkinen, Jarkko & Kyhä, Henna & Olkinuora, Erkki

2006 Nuoret aikuiset ja työn epävarmuus - Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Toim. Mäkinen, Jarkko & Olkinuora, Erkki & Rinne, Risto & Suikkanen, Asko. Jyväskylä: PS-kustannus. 139–154.

Niemelä, Kati

1999 Teologiksi? teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uranvalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen. Diss. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

2010 Teologiensa tausta, koulutus ja työhön sijoittuminen – Suomen teologit 2010. Helsinki: Suomen kirkon pappisliiton julkaisuja. 9–30.

2013a Miksi teologiksi? - Teologiksi kasvamassa. Toim. Niemelä, Kati & Salminen, Veli-Matti. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 55–80.

- 2013b Muuttuvaa teologikuntaa tutkimassa. - Teologiksi kasvamassa. Toim. Niemelä, Kati & Salminen, Veli-Matti. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 7–20.
- 2013c Teologiksi kasvamassa. Toim. Niemelä, Kati & Salminen, Veli-Matti. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118.
- 2014 Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 38. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/25A061BE3EE694BCC2257E2E0012D562/\\$FILE/Julkaistu%2038.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/25A061BE3EE694BCC2257E2E0012D562/$FILE/Julkaistu%2038.pdf).

Nortomaa, Aura

- 2013 Teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimukseen osallistuneiden näkemykset soveltuvuustutkimusten hyödyllisyydestä. – Teologiksi kasvamassa. Toim. Niemelä, Kati & Salminen, Veli-Matti. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 158–182.

Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016

- 2017 Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/185376_opettajat_ja_rehtorit_Suomessa_2016.pdf. Viitattu 1.2.2018.

Papin koulutuspolku

- 2013 Papin koulutuspolku. Piispainkokouksen asettaman työryhmän raportti. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/816AA1A2E575DE86C225770000259EA7/\\$file/Papin%20koulutuspolku%20raportti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/816AA1A2E575DE86C225770000259EA7/$file/Papin%20koulutuspolku%20raportti.pdf). Viitattu 27.2.2018.

Pensola, Tiina et al.

- 2012 Palkansaaja, yrittäjä, työtön: Kuolleisuus Suomessa 2001–2007. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Perttilä, Reija

2011 Social capital, coping and information behaviour of long-term unemployed people in Finland. Diss. Turku: Åbo Akademi University Press.

Pietiläinen, Rauno

2005 Työttömyydestä selviytyminen: Psykologinen lähestymistapa työttömyyteen. Diss. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Porvoon hiippakunnan toimintaohjelma seksuaalisen hyväksikäytön ja ahdistelunkohtaamiselle ja niiden ennaltaehkäisemiseen. Saatavissa:

<http://www.borgastift.fi/binary/file/-/id/14/fid/573> viitattu 2.2.2018

Potila, Anna-Kaarina

2011 Kirkon työolobarometri 2011. Raportti kirkon työntekijöiden työoloista.

Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F8F1E4BB0878B4BEC2257700004D6870/\\$FILE/ttk_kirkon_tyoolobarometri_2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F8F1E4BB0878B4BEC2257700004D6870/$FILE/ttk_kirkon_tyoolobarometri_2011.pdf). Viitattu 31.1.2018

Poutanen, Veli-Matti

2000 Elämänhallintaa ilman työtä. Tutkimus pitkäaikaistyöttömyyden seurauksista ja niiden hallinnasta Suomussalmella. Diss. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Pylkkönen, Mia & Vuori, Jukka & Kääriäinen, Maija

2010 Terveenä työttömyydestä: Miten hallitset elämäntilanteesi? Edita.

Saatavissa:

https://www.te-palvelut.fi/te/fi/pdf/terveena_tyottomyydesta.pdf.

Rautanen, Päivi

2017 Seurakuntien työvoimatilanne muuttui nopeasti – pappeja jää työttömiksi. Yle Uutiset 30.8.2017. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9804429>. Viitattu 26.2.2018.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija

2013 Tutkimuksen voimasanat. 1.–2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Saarelma-Thiel, Tiina

2009 Eteenpäin kriisistä. Helsinki: Työterveyslaitos.

Saarinen, Maria

2004 Piispojen pappiskandidaatteihin kohdistamat odotukset. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 3.

Saikku, Peppi & Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari

2014 Työttömien ja työllisten koettu hyvinvointi toimintavalmiuksien viitekehyksessä. – Suomalaisen hyvinvointi 2014. Toim. Vaarama, Marja & Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura & Moisio, Pasi & Muuri, Anu. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 118–143.

Sainio, Juha

2008 Kitkaa ja kasautuvia vaikeuksia: akateemisten työuran alkua hankaloittavia tekijöitä. Helsinki: Aarresaari.

Sakasti

Henkilöstötilastot. Sakasti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2DE666>. Viitattu 6.3.2018.

Opiskelijalle ja pappisvihkimystä hakevalle. Sakasti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2B9A32>. Viitattu 5.2.2018.

Kirkon avoimet työpaikat. Sakasti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content3B6CE2>. viitattu 5.2.2018

Tilastot. Sakasti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content331038>. Viitattu 21.2.2018.

Salomaa, Heikki

2013 Joensuun teologian maisterit matkalla työelämään. - Teologiksi kasvamassa. Toim. Niemelä, Kati & Salminen, Veli-Matti. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 183–204.

Seurakuntien rakennemuutoksen ohjausryhmä 2008–2011

Seurakuntien rakennemuutoksen ohjausryhmä 2008–2011. Loppuraportti. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2011:5. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/AB3A71BA9E133F3FC22576DC0043CE84/\\$FILE/Loppuraportti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/AB3A71BA9E133F3FC22576DC0043CE84/$FILE/Loppuraportti.pdf). Viitattu 28.2.2018.

Suomen kirkon pappisliitto

2010 Suomen teologit 2010: Finlands teologer 2010. Helsinki: Suomen kirkon pappisliitto.

TEOTAR

2006 Teologisen alan koulutustarveselvityksen loppuraportti. Koulutustarpeen ennakointi 2006–2020. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta, Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta & Åbo Akademin teologinen tiedekunta.

Tilastollinen vuosikirja 2016

2016 Kirkon tilastollinen vuosikirja. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content240FFA>. Viitattu 28.2.2018.

#Totuusvapauttaa. Tietoa kampanjasta. <http://totuusvapauttaa.fi/tietoa-info/>. Viitattu 16.2.2018

Tuleeks SUSTA pappi? Kirkon töitä kohti. <http://tuleekssustapappi.blogspot.fi/2017/01/kirkon-toita-kohti.html>. Viitattu 26.2.2018.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli

2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Tuominen, Visa

2010 Lyhyt johdatus työnhakuun: Opas opiskelijoille ja vastavalmistuneille. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

2013 Maistereiden työllistyvyys. Diss. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Tuominen, Visa & Salomaa, Heikki

2015 Pätkäpappina – aina toisen jäljillä. Työpoliittinen aikakauskirja 1/2015. Katsauksia ja keskusteluja. 76–82. Saatavissa: <http://docplayer.fi/164472-Patkapappina-aina-toisen-jaljilla.html>. Viitattu 9.3.2018.

Vallius-Leinonen, Kirsi & Tuominen, Visa

2002 Opiskelijan työnhakuopas. Uudistettu painos. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Vehkalahti, Kimmo

2008 Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, Hanna

2011 Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virratvuori, Jussi

2001 Työnhaun välineet: työnhakuopas oman osaamisen markkinoijille. Joensuu: Joensuun yliopisto.

LIITTEET

Liite 1: kyselyn saatekirje

Hyvä pappisvihkimystä odottava teologian maisteri!

Akateeminen työttömyys on viime vuosina lisääntynyt, mikä näkyy myös teologian maistereiden työnhaussa. Työttömien teologioiden määrä on muutaman viime vuoden aikana kaksinkertaistunut, ja useimmat vastavalmistuneet aloittavat työnsä määräaikaissa työsuhteissa. Seurakuntien taloudellisen tilanteen tiukentuminen näkyy myös pappisvihkimysten määrissä.

Olen maisterivaiheen teologian opiskelija Itä-Suomen yliopistosta. Tutkin käytännöllisen teologian pro gradu-tutkielmassani pappisvihkimystä odottavien maistereiden kokemuksia työnhakuprosessista kirkon tiukentuvassa työllisyystilanteessa. Tutkimuksessani keskityn pastoraalipsykologisesta näkökulmasta työnhaun herättämiin kysymyksiin ja tunteisiin, sekä siihen, millainen rooli hengellisyydellä on työnhakuprosessissa. Graduohjaajinani toimivat käytännöllisen teologian professori Jouko Kiiski sekä yliopistonlehtori Harri Koskela.

Toteutan tutkimusaineistoni keräämiseen sähköisellä kyselylomakkeella, jonka lähetän tuomiokapitulien välityksellä kaikkien hiippakuntien pappisvihkimystä odottaville maistereille. Apusi tutkimusaineistoni kartuttamiseksi on arvokasta, sillä tästä näkökulmasta tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Kyselylomakkeella saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti Itä-Suomen yliopiston tutkimuseettisiä ohjeita noudattaen, eikä henkilöllisyytesi tule ilmi tutkimustuloksia raportoidessa. Pääset vastaamaan kyselyyn tästä linkistä:

<https://elomake.uef.fi/lomakkeet/16563/lomake.html>

Toivon sinun vastaavan kyselyyn seuraavan kahden viikon aikana, kuitenkin viimeistään toukokuun loppuun mennessä. Kyselyyn vastaaminen vie ajastasi noin 20 minuuttia. Kiitos avustasi!

Onnea ja menestystä työnhakuun!

Joensuussa 25.4.2017

Noora Mattila

Teologian kandidaatti

noormat@student.uef.fi

Liite 2: kyselylomake

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

PAPPISVIHKIMYSTÄ ODOTTAVIEN TEOLOGIAN MAISTEREIDEN KOKEMUKSIA TYÖNHAUSTA

Hyvä pappisvihkimystä odottava teologian maisteri!

Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielmassani tutkin pastoraalipsykologisesta näkökulmasta teologian maistereiden kokemuksia työhausta, sen herättämiä kysymyksiä ja tunteita, sekä sitä, millainen rooli hengellisyydellä on työhaussa. Apusi tutkimusaineistoni kartuttamiseksi on arvokasta, sillä tästä näkökulmasta tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Graduohjaajinani toimivat käytännöllisen teologian professori Jouko Kiiski sekä yliopistonlehtori Harri Koskela.

Kysely koostuu neljästä osiosta:

- 1) taustatiedot
- 2) tarkentavat kysymykset
- 3) avoimet kysymykset
- 4) väitelauseet

Kyselyn lopussa on myös osio vapaalle sanalle. Tähdellä (*) merkityt kysymykset ovat pakollisia.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaasi noin 20 minuuttia. Kiitos avustasi!

Ystävällisin terveisin,
Noora Mattila
Itä-Suomen yliopisto

TAUSTATIEDOT

Sukupuoli*

- Nainen
 Mies
 Muu

Minkä ikäinen olet?*

Siviilisääty*

- Naimaton
 Parisuhteessa
 Avoliitossa
 Naimisissa
 Eronnut
 Leski

Kuuluuko perheeseen lapsia?*

- 1 lapsi
 2 lasta
 3 lasta
 4 lasta tai enemmän
 Ei lapsia

Minä vuonna olet valmistunut teologian maisteriksi?*

Oletko suorittanut teologian maisterin tutkinnon lisäksi jonkin muun ammattiin pätevöittävä tutkinnon?*

- Kyllä
 Ei

Jos vastasit edelliseen kyllä, minkä?

Kuvaile omaa hengellistä taustaasi* [?](#)

TARKENTAVAT KYSYMYKSET

Hiippakunta/hiippakunnat, josta haet pappisvihkimystä* [?](#)

- Helsingin hiippakunta
- Espoon Hiippakunta
- Kuopion hiippakunta
- Lapuan hiippakunta
- Mikkelin hiippakunta
- Oulun hiippakunta
- Porvoon hiippakunta/Borgå stift
- Tampereen hiippakunta
- Turun arkkihiippakunta

Onko sinulla pappisvihkimys ja työpaikka jo tiedossa?*

- Kyllä
- Ei

Kuinka kauan olet odottanut työpaikan löytymistä ja pappisvihkimystä tällä hetkellä?
(Jos sinulla on jo työpaikka ja pappisvihkimys tiedossa, kuinka kauan ehdit odottaa niitä?)*

- Alle puoli vuotta
- Vuoden
- 2 vuotta
- 3 vuotta tai enemmän

Oletko käynyt piispan haastateltavana pappisvihkimykseen liittyen?*

- Kyllä
- Ei

Oletko päässyt työhaastatteluun?*

- Kyllä
- Ei

Jos vastasit edelliseen kyllä, kuinka moneen haastatteluun olet saanut kutsun?

Koetko pappisuuden olevan sinulle kutsumusammatti?*

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

AVOIMET KYSYMYKSET

Mikäli et saa pappisvihkimystä, millaisia muita tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

Millaisia ajatuksia pappien tämänhetkinen työllisyystilanne sinussa herättää?

Millaisia tunteita ja ajatuksia työnhaku on sinussa herättänyt?

Millaisia haasteita olet kohdannut työtä hakiessasi?

Mitkä asiat ovat tukeneet ja auttaneet sinua työnhaussa?

VÄITELAUSEET

Pappisvihkimyksen saaminen on varmaa ja vain ajan kysymys*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Olen pohtinut toiselle alalle hakeutumista tiukentuvan työllisyystilanteen vuoksi*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työnhakutaitoni ovat hyvät*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työllistymisessä on kysymys siitä, miten hyvin osaan markkinoida itseäni ja osaamisani sekä kertoa, miksi juuri minut pitäisi valita*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työllistymisessä on kysymys verkostoitumisesta ja suhteista*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Näen tulevaisuuden valoisana ja uskon myös työasioiden järjestyvän*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Olen kokenut työnhaun vaikeaksi prosessiksi*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työtä hakiessa olen kokenut oloni epätoivoiseksi*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Olen joutunut pohtimaan, pitäisikö minusta sittenkään tulla pappi*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Pappisvihkimyksestä puhuttaessa korostuu asenne "jos Luoja suo ja piispa vihkii"*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Jos minua ei valita hakemaani työpaikkaan, uskon, että se ei ollut minua varten. Minulle löytyy jokin toinen paikka, johon sovellun paremmin*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työhön valitaan aina siihen parhaiten soveltuva hakija*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työnhakutilanne on saanut minut pohtimaan hengellisiä kysymyksiä*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Hengellisyys on ollut minulle merkittävä voimavara työnhakuprosessissa*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Koen Jumalan johdattaneen minua elämäni eri vaiheissa*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Ajatus Jumalan johdattaneesta on lohduttanut minua tiukentuvassa työllisyystilanteessa*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Työllistymisessä on kysymys siitä, ketä Jumala haluaa työssään milläkin paikalla käyttää*

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Sivu 4 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake

VAPAA SANA

Mitä muuta haluat sanoa pappien työllisyystilanteeseen tai tähän kyselyyn liittyen?

Sivu 5 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake

Oletko tyytyväinen antamiisi arvoihin? Tämän sivun jälkeen tapahtuu tallennus, etkä enää voi tällä lomakkeella muuttaa arvoja.

TIETOJEN LÄHETYS

Sivu 6 / 6

Järjestelmänä Eduix E-lomake